

bONUM pUBLICUM

06

„NEM SZABAD
ELMASZATOLNI A MÚLT
BŰNEIT”

Interjú Kun Miklós
Széchenyi-díjas történésszel

26

A PROSTITÚCIÓ ÉS A KOL-
DUSMAFFIA HÁLÓJÁBAN
Kutatás indult a kiskorúak
jogellenes külföldre vitelének
megakadályozására

39

A VÁLASZTÁS A POLITIKAI
PLURALIZMUS ÜNNEPE
Prof. Dr. Patyi András rektorral,
a Nemzeti Választási Bizottság
elnökével beszélgettünk

A KÖZIGAZGATÁSI FELSŐOKTATÁS

A jubileumi év eseményei

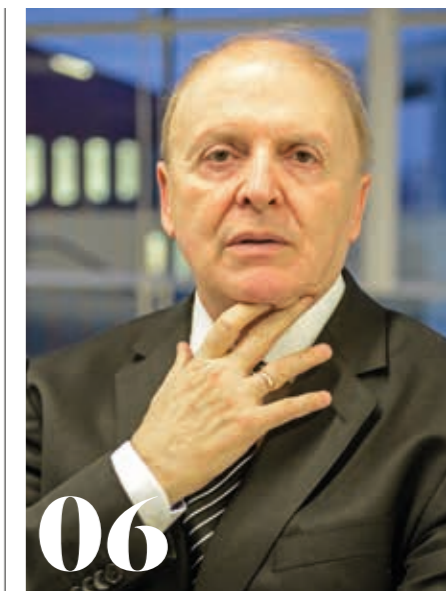
- I. *Die Entwicklung der Verfassung und des Rechts in Ungarn* című kötet bemutatója
- II. Közigazgatási felsőoktatás 40 című konferencia
- III. *A jövő közigazgatás-tudománya* című tanulmánykötet a Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola doktoranduszainak tanulmányaiból
- IV. *A Magyary-örökség: kincsek a hagyatékból* – Magyary Zoltán emlékkonferencia
- V. „Közigazgatási Juniális” – a közszolgálati tisztviselők napja alkalmából
- VI. NKE jubileumi tanévnyitó ünnepség
- VII. *A közigazgatási felsőoktatás szakképzétségi kínálata és a közszolgálat képesítési követelményei közötti konvergencia-kutatás eredményeinek bemutatása* című workshop
- VIII. Közigazgatási Karrierexpó
- IX. *Önkormányzatiság napjainkban* című konferencia
- X. Közszolgálati továbbképzés-fejlesztés 2014-2018 – KÖFOP 2.1.1. konferencia

További információ: www.uni-nke.hu

39

Április 8-án a rendszerváltoztatás óta immáron nyolcadik alkalommal élhetnek demokratikus jogaikkal a magyar állampolgárok, és dönthetnek arról, hogy ki képviselje őket az Országgyűlésben. A Nemzeti Választási Bizottság elnöke szerint a pártalapítás szabadsága olyan érték, amelyet tiszteletben kell tartani. Prof. Dr. Patyi András rektorral, a Nemzeti Választási Bizottság elnökével beszélgettünk.

06

„Nem szabad elmaszatolni a múlt bűneit” – Interjú Kun Miklós Széchenyi-díjas történésszel

26

A prostitúció és a koldusmaffia hálójában

30

A magyar tisztek kiemelkedők

36

Zöld campus – Hogyan fejlődhet fenntarthatóan egy egyetem?

TARTALOM 2018. MÁRCIUS

02 MOZAIK	23 VÉGZETT AZ ELSŐ ÉVFOLYAM A KORMÁNYZATI TANULMÁNYOK SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉSI SZAKON	43 A KIVÁLÓ TELJESÍTMÉNYHEZ IS RENDSZEREKEN ÁT VEZET AZ ÚT
06 „NEM SZABAD ELMASZATOLNI A MÚLT BŰNEIT”	26 A PROSTITÚCIÓ ÉS A KOLDUSMAFFIA HÁLÓJÁBAN	45 A TUDOMÁNY A SZENVEDÉLYEM
12 A VALLÁS SZEREPE A POLITIKA ALAKÍTÁSÁBAN	30 A MAGYAR TISZTEK KIEMELKEDŐK	48 KETTŐS BÉKEFENNTARTÁS
14 A ROHINGYA MENEKÜLTVÁLSÁGRÓL	33 AZ ENSZ TERVEZETE ÓSZTÓNZI A MIGRÁCIÓT	51 KÖZÖSSÉG A TUDOMÁNYÉRT – INTERJÚ SZABÓ PÉTERREL, A DOKTORANDUSZOK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGÉNEK ELNÖKÉVEL
16 IRÁNYMUTATÁS A 20. SZÁZAD TÖRTÉNELMI ÚTVESZTŐIBEN – LUDOVIKA SZABADEGYTEM KUN MIKLÓSSAL	36 ZÖLD CAMPUS – HOGYAN FEJLŐDHEK FENNTARTHATÓAN EGY EGYETEM?	53 ÚT A VÁLASZTÁSOKIG – AZ EGYPÁRTRENDSZERBŐL A TÖBBPÁRTRENDSZERBE
20 A MAGYAR DIASPÓRÁN BELÜL KITÜNTETETT HELYET FOGLAL EL A ZSIDÓSÁG	39 A VÁLASZTÁS A POLITIKAI PLURALIZMUS ÜNNEPE	56 AJÁNLÓ

Nemzetközi küzdőtér: az EU kapcsolatrendszerei

„Napjainkban az Európai Unióval szemben elvárás, hogy kvázi nagyhatalomként jelenjen meg a nemzetközi küzdőtéren” – mondta Molnár Anna az NKE konferenciáján, ahol az EU regionális és bilaterális kapcsolatrendszerét elemző legfrissebb kutatások eredményeit ismertették. Az Európai Unió Külkapcsolati Rendszere és Biztonságpolitikája Ludovika Kutatócsoport célja, hogy multidiszciplináris keretek között hozzájáruljon az unió külkapcsolati rendszerének magas szintű vizsgálatához, a szakirodalmi háttér és a vonatkozó tananyag fejlesztéséhez. Az egyéves szakmai munkában az NKE oktatói mellett a Budapesti Corvinus Egyetem, a Pécsi Tudományegyetem, az Aston University és a Külügyminisztérium kutatói is aktívan részt vettek.

Tisztjelölti eskütetelek

A rendőrtisztjelöltek, a NAV tisztjelöltjei és a Katasztrófavédelmi Intézet első évfolyamos hallgatói is letették esküjüket február közepén. A véglegesített pénzügyőr tisztjelöltek Molnár Tamás helyettes államtitkár, a NAV vezetőjének vámszakmai és nemzetközi ügyekért felelős szakmai helyettese előtt tették le esküjüket. A helyettes államtitkár beszédében kiemelte, hogy az eskütételnek történelmi hagyománya van, és az egy életre kötelez. A rendőr tisztjelöltek az ORFK Teve utcai épületének auditoriumában tettek esküt. Az ünnepségen Janza Frigyes r. vezérőrnagy, az NKE Fenntartói Testületének Belügyminisztérium által delegált tagja, a rendőrség vezetői, valamint a Rendészettudományi Kar vezetői és munkatársai voltak jelen. A tisztjelölteknek Papp Károly r. altábornagy, országos rendőrfőkapitány azt mondta, hogy a rendőri hivatás iránti alázatot, a polgári lakosság szolgálatát várja el tőlük, egyúttal következetességet a bünelkövetőkkel szembeni fellépésben. Február 16-án az NKE Katasztrófavédelmi Intézetének első évfolyamos hallgatói ünnepélyes tisztjelölti esküt tettek a Katasztrófavédelmi Oktatási Központban. Az ünnepségen Konrád Károly parlamenti államtitkár, miniszterhelyettes ünnepi köszöntőjében hangsúlyozta, hogy a biztonság ma a legfontosabb közösségi érdek, és a most végzeteknek is kiemelkedő szerepük lesz ennek garantálásában. Emlekezett arra, hogy a kormány mindent megtesz a rendvédelmi állomány munkájának megbecsüléséért, ennek egyik eszköze a rendvédelmi életpályamodell.

Dinamikus létszámbővülés

A téli időszakban is folytatódott az elsődleges munkaerőpiac érdemi bővülése, a legfrissebb adatok szerint 87 ezerrel dolgoznak többen a szektorban, mint egy évvel ezelőtt – mondta Varga Mihály. A nemzetgazdasági miniszter hangsúlyozta, a kormány céljaival összhangban a külföldön dolgozók száma közel 20 ezerrel, a közfoglalkoztatottaké 33 ezerrel csökkent egy év alatt. Ez főként a hatéves bérmegállapodás eredményezte kétszámjegyű reálbér-emelkedésnek, illetve a polgári kormány célzott foglalkoztatáspolitikai intézkedéseinek köszönhető. A munkanélküliség ezzel párhuzamosan a 2010-es közel 12 százalékról soha nem látott mélységbe, 3,8 százalékra süllyedt – tette hozzá. A gazdaságfejlesztő programok, az aktivitási intézkedések hatására már 4 millió 436 ezren dolgoznak Magyarországon, a 2010-es kormányváltáshoz képest csak a versenyszférában több mint 570 ezer fős emelkedés következett be. A kedvező gazdasági folyamatoknak köszönhetően a november–januári időszakban a munkanélküliek száma 67 hónapnyi folyamatos mérséklődést követően 174 ezer főre csökkent, ami 24 ezer fővel alacsonyabb az egy évvel korábinál. A munkanélküliségi ráta így már három hónapja mélyponton, 3,8 százalékon áll. Nemzetközi összehasonlításban Magyarország továbbra is a negyedik legalacsonyabb munkanélküliségű országa az Európai Uniónak.

Az NKE a közigazgatási fejlesztések katalizátora

„Az NKE az együttműködés egyetemeként a közigazgatás-fejlesztés katalizátoraként jelenik meg” – mondta Padányi József vezérőrnagy a KÖFOP kiemelt projektjeinek a közigazgatás- és közszolgáltatás-fejlesztés nemzetközi mutatóira gyakorolt hatását bemutató konferencián. Az NKE tudományos rektorhelyettese hozzátette, „ez megnyilvánul a képzésekben és a közigazgatással összefüggő mérések tekintetében is”. A vezérőrnagy kifejtette, hogy a jó állam kutatórendszerre építve dolgozták ki azt a módszert, amely alapján a KÖFOP kiemelt projektek hatásai jobban megismerhetők. Padányi József szerint a fejlesztések eredményeképpen egy modern, korszerű, hatékony, versenyképes, ügyfélközpontú közigazgatási rendszernek kell létrejönnie. Az új rendszerben képzett szakemberek a nemzetközi mércének is megfelelően lesznek képesek helytállni.

Afrika a globalizált világban

A magyar afrikánisztika közösség további erősödését is eredményezte az NKE-n működő, Afrika a Globalizált Világban Ludovika Kutatócsoport elmúlt egyéves munkája. Emellett többek között két nagy konferencia, három tanulmánykötet, illetve tucatnyi magyar és angol nyelvű publikáció is fémjelzi az afrikai kontinenssel foglalkozó szakemberek munkáját. A projektzáró rendezvényen a hazai Afrika-kutatás jövőjéről is szó volt. „A Nemzetközi és Európai Tanulmányok Kar vezetése büszke a kutatócsoport által végzett munkára, amely az egyetem koordinációjával tovább erősítette a magyar afrikás közösség fejlődését”

– mondta köszöntőjében Koller Boglárka, a kar dékánja. A kutatócsoport vezetője, Marsai Viktor elmondta, hogy egy év alatt több mint negyven hazai és külföldi kutató vett részt a munkában, amelynek eredményeként még az idén több tanulmánykötet is

megjelenik majd, mint például az *Afrika a globalizált világban* című mű. Emellett olyan témákban is születtek kiadványok, mint a klímabiztonság, a válságkezelés és stabilizáció vagy a darfüri konfliktus. Több kutatóút is fémjelzte az elmúlt időszakot, így például Tanzániában és Etiópiában is tanulmányozhatták a helyi jellegzetességeket a magyar szakemberek. A kutatócsoport munkáját számos szakmai szervezet is segítette, így például a Külügyminisztérium és Külügyminisztérium Afrika Főosztály, a Honvéd Vezérkar Tudomány Kutatóműhely, az Institute for Global Studies vagy a pécsi Afrika Kutatóközpont.

Trump első elnöki éve

Az amerikai-magyar kapcsolatok erősödését hozhatják a következő évek az NKE Amerika Tanulmányok Kutató Központ szakemberei szerint, akik Donald Trump első évének teljesítményét egy kerekasztal-beszélgetésen elemezték. Megjegyezték, hogy amíg a sajtó hazájában vegyes a megítélése az amerikai elnöknek, a nyugat-európai országok továbbra is inkább kritikával illetik őt. Számunkra azonban kedvező lehet, hogy pozitívan változott az USA külpolitikája Közép-Európával kapcsolatban. Magyarics Tamás szerint az amerikai elnök megítélése sajtó

hazájában is elég vegyes képet mutat. A szavazótáborát alapvetően meg tudta tartani, de a republikánus párton belül törésvonal keletkezett a hagyományosan gondolkozók és a „trumpisták” között.

„A politika és a társadalom megosztottsága, a szakértővilág jól tükröződik az amerikai sajtó hozzáállásában is” – véli Fellegi Tamás. Az Amerika Tanulmányok Kutató Központ stratégiai igazgatója elmondta, hogy az amerikai média egy jelentős része Trumpot mindig negatívan állítja be. Nem úgy az üzleti világban, amely Örlös László szerint a bejelentett adócsökkentésnek is köszönhetően jól fogadta Donald Trumpot. A központ tudományos főmunkatársa elmondta, hogy a fogyasztói bizalmi index magasban van, és a tőzsde is bizonyos mértékig szárnyal.

Kisebbségek a Közel-Keleten

A Közel-Keleten a kisebbség fogalma hagyományosan a vallási kisebbségeket jelenti – hangzott el Az Államiság Kérdései a Közel-Keleten Ludovika Kutatócsoport zárórendezvényén, az NKE-n. Az uniós finanszírozású kutatócsoport munkáját számos tanulmány és készülő kiadvány fémjelzi, valamint több rendezvényt is tartottak a témában az NKE-n. N. Rózsa Erzsébet egyetemi docens, a kutatócsoport vezetője elmondta, hogy emellett két nagyobb tanulmányúton is részt vettek a szakemberek, akik jártak Egyiptomban és Iránban is. A szakember a rendezvényen általánosságban beszélt a kisebbségek helyzetéről a Közel-Keleten, ahol a muszlimok évszázadokon keresztül szinte minden országban többségi helyzetben voltak. „A Közel-Keleten, az iszlám világban a kisebbség elsősorban vallási alapon fogalmazódik meg” – hangsúlyozta a szakember. A rendezvényen szó volt a térség legnagyobb létszámú kisebbségéről, a kurdokról, a mintegy kétmillió drúz közösségről, valamint az úgynevezett mandeusokról is.

A magyar védelmi iparnak ismét vannak lehetőségei

A Magyar Honvédség haderőfejlesztési terve nyomán a magyar védelmi iparnak is számos lehetősége, feladata van – emelte ki a honvédelmi miniszter egy a Honvédelmi Minisztérium Hadtörténelmi Intézet és Múzeumban megrendezett szakmai konferencia megnyitóján. Simicskó István felidézte: a 20. század különböző kényszerítő körülményei, a világháborúk felgyorsították a magyar hadiipart. A megszállás nyomán viszont gyakorlatilag a teljes hadiipart „leszerelték”, elvitték többek között a fegyvereket, lőszereket. A magyar hadiipar azóta többször próbálkozott talpra állni – jegyezte meg, kiemelve: a kormány arra törekszik,

hogy a magyar védelmi ipar ismét lehetőségekhez jusson. A miniszter kiemelte, hogy a Magyar Honvédség növekedésnek indult, a kormány döntött a védelmi költségvetés növeléséről. 2024-re a honvédelmi kiadások eléri majd a 2 százalékos GDP-arányt. Simicskó István elmondta: a Zrínyi 2026 elnevezésű honvédelmi és haderőfejlesztési terv is tartalmazza, hogy csökkenteni kell az ország függőségét, szükség van többek között fegyver-, lőszer- és lőporgyártásra. E tekintetben is egy új korszak, a fejlődés időszaka kezdődött el a Magyar Honvédségben – emelte ki a miniszter.

Fogadás a nemzetközi hallgatóknak

Az NKE népszerűsége nemzetközi szinten is töretlen: évről évre egyre többen érkeznek a világ minden tájáról az NKE-re. A nemzetközi Welcome Day elnevezésű informális félévindító eseményen azt az 53 külföldi hallgatót köszöntötték, akik a tavaszi félévet töltik majd az intézményben. Idén Lengyelországból, Csehországból, Romániából, Bulgáriából, Kínából, Franciaországból, Olaszországból, Görögországból, Szlovákiából, az Egyesült Királyságból, Egyiptomból és Azerbajdzsánból érkeztek külföldi cserediákok az NKE-re. A korábbiakhoz képest öt fővel nőtt a mobilitásukat nálunk töltő külföldi diákok száma, és két új ország is csatlakozott a küldő országok közé.

Koszovó – mérlegén az első tíz év

A nemzetközi jog, a biztonságpolitika és a politikatudomány szemszögéből értékelték Koszovó első tíz évét és a nyugat-balkáni állam lehetséges jövőjét a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen tartott rendezvényen. Az eseményen szó volt többek között Koszovó nemzetközi jog által vitatott státuszáról, valamint a NATO KFOR missziójának jövőjéről. „Koszovó mint állam elismertsége problémás” – fogalmazott Lattmann Tamás. Az NKE NETK Nemzetközi Jogi Tanszék egyetemi docense egyedülállóan nevezte Koszovó alkotmányjogi megoldási próbálkozásait. Elhangzott, hogy jelenleg az ENSZ tagállamai közül 119 ismerte el Koszovó függetlenségét, „ami jó arány, de még mindig nem a többség”. Kovács Károly főhadnagy előadásában arra kereste a választ, hogy meddig maradhat a NATO KFOR missziója Koszovó területén. A Magyar Honvédség Civil-katonai Együttműködési és Lélektani Művelési Központ beosztott tisztje elmondta, hogy 1999-től 2018-ig összesen huszonegy váltás zajlott le a misszióban. Közben a KFOR is átalakult: míg 1999-ben 50 ezer főt telepített a nemzetközi közösség Koszovóba, 2017-re már csak 4500 fő maradt az országban. Ördögh Tibor a szerb-koszovói viszonyt mutatta be, amely megfogalmazásában „néha van, néha nincs”. Az NKE NETK Európa-tanulmányok Tanszék adjunktusa a hatályos szerb alkotmány preambuluma alapján kifejtette, hogy sok helyen Koszovó tartományra történő hivatkozásként jelenik meg, és célja Koszovót Szerbia részeként deklarálni.

„Nem szabad elmaszatozni a múlt bűneit”

SZÖVEG: KUN ERIKA
FOTÓ: SZILÁGYI DÉNES

Még az édesanyja sem állt szóba egy ideig a Széchenyi-díjas történésszel, Kun Miklóssal, amikor úgy döntött, hogy Garibaldi, Kossuth vagy az orosz nemesi forradalmárok, a dekabristák életének feltérképezése helyett „pálfordulást” követ el, és belemerül a Sztálin nevével fémjelzett időszak forrásainak tanulmányozásába. Az egykor a Szabad Európa/Szabadság Rádió és a BBC Világszolgálatára számára dolgozó, számos tudományos dokumentumfilmet megalkotó egyetemi tanárral, akinek az elmúlt években öt monográfiája látott napvilágot a budapesti Akadémiai Kiadónál, pályájának korai szakaszáról, nagy idők tanúival való találkozásairól és a Ludovika Szabadegyetemen tartott előadás-sorozatáról beszélgettünk.

○ Tudományos pályája során Ön széles körű történelmi és levéltári kutatómunkát végzett idehaza és külföldön. Mennyire volt nehéz a korábbi évtizedekben hozzáférni korszakos fontosságú, publikálatlan dokumentumokhoz?

Kun Miklós: Attól függ, mikor. Meg attól, milyen témákat tanulmányoz az ember. Jómagam már az ELTE hallgatójaként sokat jártam levéltárba. Az 1970-es években a Kossuth-emigráció története, valamint az 1848–49-es európai forradalmakat követően – különböző nemzetiségű – emigráltak sorsa foglalkoztatott, leginkább a nemrég sajnos elhunyt akkori mentorom, Szabad György intenciói nyomán. Miután jól tudtam oroszul és angolul, lengyelül és csehül is megtanultam, ehhez jött később az ukrán, amely napjainkban segít nekem valamennyire eligazodni a mai ottani történetekben. Anyukám akkor Moszkvában élt, ápolt a beteg édesanyját. Érthető okokból megpályáztam minden ösztöndíjat, hogy kijussak oda. Volt tehát négy-öt év, amikor is sokat konzultálhattam egy nagy orosz tudóssal, egyben felvilágosult ragyogó elmével, Ilja Millerrel, aki szerint a 19. századi lengyel szabadságmozgalmak a későbbi lengyel történelem igazi kulcsa. Úgy jött ki a lépés, hogy az orosz–lengyel kapcsolatok és a 19. századi pánszlávizmus kutatójaként egyre több külföldi konferenciára hívtak meg, előadtam Bergamóban, Nottinghamban, Brünben, Krakkóban, majd a végén Moszkvában is. Eszemben sem volt akkoriban a sztálini korszakkal foglalkozni, viszont rengeteget olvastam a nagy terror időszakáról.

○ A levéltári munka mindig lekötötte?

K. M. Egészen a mai napig. Meg egy véletlen is a kezemre játszott, hogy alapos szakmai gyakorlatra tegyek szert. Amikor

Magyarországra került Komárom hősének, Klapka Györgynek a hagyatéka, Szabad professzor intenciójára hosszú hónapokat töltöttem a Magyar Országos Levéltárban, a várban. Átrágtam magam a különböző nyelvű irdatlan irattömegre, ám nagy szégyenemre, miután annyi mindent kijegyzeteltem, a mai napig nem publikáltam erről szinte semmit.

○ Ez kidobott idő volt tehát?

K. M. Pont fordítva. Nagyon jó iskola volt ez. Fokozatosan belejöttem az olyan különleges műfajokba, amilyen a levéltári kutatás, majd ennek nyomán a tudományos iratközlés. Az 1970-es évek közepétől Párizsban, Moszkvában, az Egyesült Államokban sorra jelentek meg a 19. századi orosz politikai emigráció megalapítójára, Alekszandr Herzenre, később pedig Mihail Bakunyinra, az anarchizmus nagy apostolára vonatkozó első iratközlő publikációim. Majd sajtó alá rendeztem magyarul Bakunyin két fontos művét, a cári kazamatákban írt *Gyónását* és az *Államiság és anarchiát*, valamint Herzen emlékiratait, a világ memoárirodalmának remekét. Az amsterdami *International Institute of Social History* mindezek nyomán felkért, hogy vegyek részt a Bakunyin-összes előkészítésének munkálataiban. A legapróbb filológiai munkát bízták rám.

○ Ezt a fajta munkásságát akkoriban idehaza csupán nagyon szűk kör ismerte.

K. M. Jól gondolja, idehaza szinte senki. „Érdektelenség és érthetlenség vesz körül” – nevetett rajtam néném, amikor előjöttem neki a soron következő panaszáriámmal. Ugyanakkor sokéves tanulmányaimnak hőse, Mihail Bakunyin éppen hogy nagy divatban volt Nyugaton, főleg a '68-as nemzedék körében,

rengeteg konferenciát szerveztek nemcsak az eszméit, hanem életét is feltérképezendő. A korabeli hivatalos szovjet történettudomány emiatt ózdkodott „robbanó nevéől”. Bakunyin önmagában több eszmei irányzatot és politikai trendet személyesített meg, volt jeles orosz Hegel-tanítvány, Marx és Engels szövetségese, de egyben vitapartner az 1840-es években, a pánszlávizmusnak igen alaposan felvértezett ideológusa, évekig raboskodott a Péter-Pál erőd kazamatáiban, részt vállalt az 1863–64-es felkelésben, végül a modern anarchizmus eszmei elindítója lett. Igencsak ellentmondásos életrajzában bőven akadnak „fehér foltok”, ezeket elkezdtem mintegy besatírozni levéltári kutatásaim nyomán. Furcsa helyzetbe kerültem: Moszkvában, Leningrádban és egyben a nyugati metropoliszokban egyaránt otthonos voltam a levéltárakban és az előadótermekben, idehaza viszont vállalnom kellett – őszintén szólva, ebben is több volt az előny, mint a hátrány – a magányos farkas szerepet, amelyet kiosztottam saját magamnak.

○ **Nem biztos, hogy ezzel jól járt.**

K. M. Ki tudja. Olykor tudathasadást éreztem, amikor elindultam a repülőtérre egy Szigony utca környéki lelakott házból, és még aznap délután hipermodern levéltári olvasóteremben találtam magam Amsterdamban, ahol a legkisebb segédszerkesztői feladatot boldogan elvállaltam. Mai szemmel nézve fanatikus filozofnak, talán csodabogárnak is tűnhettem az embereknek. És ez még a jobbik eset volt. Ha újramegírtam, mai életpaszttalatom birtokában sok minden másképp történe. Amikor nászútra utaztunk a feleségemmel Prágába, emlékszem, mennyire kiborult Ágnes, hogy eleve kikötöttem, nem hagyhatom ott úgy a patinás Károly Egyetem szláv könyvtárának kéziratárát, hogy le ne másoljam az ott őrzött, számomra érdekes publikálatlan iratokat. A könyvtár szakmai igazgatója megkedvelt, búcsúzásakor felajánlotta, annyi régi orosz könyvet vihetek el magammal, amennyit csak elbírok.

○ **Milyen könyveket választott ki?**

K. M. Főleg Lev Trockij műveit és „fehérgárdista” orosz emlékiratokat. Ezáltal is tágulni kezdett érdeklődési köröm, mi több komoly szerepe volt abban, hogy átlépjek egy másik dimenzióba. Lassan pedig, ahogy divatos volt akkoriban mondani, a mennyiség minőségig csapott át. De visszatérve eredeti kérdéséhez, úgy emlékszem, a 19. század történéseinek kutatójaként Moszkvában nem találkoztam különösebb nehézségekkel akkor, talán egy furcsa, viszont az *ántivilágra* igencsak jellemző eset kivételével. A moszkvai városi levéltárban rábukkantam Mihail Bakunyin néhány olyan publikálatlan feljegyzésére és levelére, amelyet szibériai számúzótként készített, s az 1850-es évek végén taglalta bennük az – akkoriban éppen napirenden lévő – határvitát az Amur folyó menti területekről a cárok Oroszországa és a kínai Mennyei Birodalom között. Miután le akartam fénymásoltatni e dokumentumokat, egyszer csak behívott a levéltár direktora, egy kövér, éltes asszony, és pironkodva közölte, nemrég körlevelet kaptak, amely szerint a külföldi, de még szovjet kutatóknak sem szabad ezentúl kiadni semmilyen olyan forrást, amely a kínai–orosz vagy éppen a kínai–szovjet határvitákra vonatkozik. Vonakodva vettem tudomásul ezt a kényszerű politikai érvelést, ám túljártam az igazgatóasszony éberségén. Aznap még nem kérték el tőlem az iratokat. Zárásig

maradtam, és kézzel lemásoltam a témát érintő fontosabb Bakunyin-leveleket. Ezeket le is közöltem hamarosan, ha jól emlékszem, Angliában.

○ **A szovjet korszak történetére vonatkozóan professzor úrnak mint külföldinek sokkal nehezebb lehetett persze kutatni Moszkvában jó negyed évszázaddal ezelőtt...**

K. M. Szinte lehetetlen volt! A bizánci hagyományok változatlanul érvényesültek a szétmálló szovjet periódusban is, ráadásul dívott a felfogás, hogy a külföldiek ne kutassák a közelmúltat, ezen a téren feleslegesek a vizsgálódások. A hely szelleme sem kedvezett ennek! Nem lehetett véletlen, hogy a Szovjet Levéltári Főigazgatóság, az NKVD, a politikai rendőrség pusztá részlege volt Sztálin regnálásának idején. Még a kiskapukat sem vehette az ember igénybe, amennyiben

„kényes” témákat szeretett volna tanulmányozni. Egy naiv amerikai fiatalember szabályosan elsírta magát egyszer a jelenlétemben. Moszkvába érkezett valamikor 1978 körül, hogy ott összegereblyézzék az 1921-es kronstadti bolsevikellenes matrózfelkelésre vonatkozó iratokat. Hát semmit nem kapott, viszont a konzulense eléje tett egy irdatlan iratcsomótömeget, amely a szibériai bábarendszer orosz kormányzati működtetésére vonatkozott a 20. század elején. Választania kellett tehát, ahogy a magánéletben olykor az embernek, vagy megszokja, vagy megszökik...

○ **És hogy gondolja, pontosabban hogy tapasztalta, mikor is fordult a kocka?**

K. M. Gorbacsov uralma idején lassan kezdtek megnyílni a szovjet archívumok titkos trezorjai, bár az igazi nyitás a Szovjetunió összeomlásával egy időben történt. Szakmai sorsom pedig úgy alakult, hogy valamikor 1984–85-ben eldöntöttem, búcsút mondok a 18–19. századi kérdések kutatásának.

○ **És ezt sem bánta meg?**

K. M. Úgysem hiszi el, nagyon megbántam, de tényleg nagyon. Édesanyám, aki orosz asszony volt, s sohasem törődött bele, hogy 1925-ben elveszítette apját – nyomdász volt, kvalifikált, igen művelt munkás, még viszonylag baloldali gondolkodású is, de a hatóságok parancsára agyonütötték a börtöncellában, mivel a magas rangú rendőr szomszédja kinézte magának tágas lakását –, na szóval anyám szinte nem állt velem szóba a döntésem miatt pár napig. *„Régebben csodálatos emberek életét kutattad, mint amilyen Garibaldi, Kossuth, az orosz nemesi forradalmárok, a dekabristák, most pedig bűnözők társaságában éled le majd további életedet”* – mondotta volt nagyon keserűen. Valamikor akkoriban Rómában, közel a Vatikánhoz találkoztam egy étterem teraszán Jerzy Wojciech Borejszával, kiváló lengyel történésszel, a 19. századi lengyel emigráció jeles kutatójával. Tíz évvel volt idősebb nálam, ám sokkal tapasztaltabb. Szomorúan mondta, hosszú időre kiköltözött az olasz fővárosba, hogy a levéltárakat járva feltérképezze a fasiszták és személy szerint Benito Mussolini egykori társadalmi támogatottságát. És hoztatta, nagyon megbánta döntését, hiszen régebben Bem korabeli litográfiája díszítette íróasztalát, mostani „hőseit” pedig szívből gyűlöli, minél többet tud róluk. *„Járt út helyett ne válasszál járatlant, édesanyád jól látja a dolgokat, banditák életpályáját kell majd vizsgálnod, akik iránt nem érzel majd empátiát, különben is a Kreml gazdája nem különbek a náciáknál”* – zárta mondókáját. Ebben, utólag jöttem rá erre, igaza lett Borejszának. Évek múlva az sem hatotta meg anyámat, hogy az 1938-as moszkvai kirakatper nyomán kivégzett Nyikolaj Buharinról vaskos könyvet tettem közzé, ráadásul oroszul.

○ **Oroszul is írta?**

K. M. Igen. Moszkvában adták ki 1991-ben. Találkoztam előtte Buharin családjával, ismerőseivel. Azt hiszem, elsőnek néztem

át az akkor kutatható Buharin-levelezést. Ám Borejsza professzorhoz hasonlóan kezdtem észlelni a distanciát a két korszak hősei/antihősei között. Ezért eleinte csak kisebb kitérőnek gondoltam azt, hogy *pálfordulást* követtek el. Ám ez a kitérő már közel két évtizede tart. Máig érzem, egy csomó dolgot kellene tisztáznom magamban, meg érdekel is a sztálini típusú diktatúra mozgatórugóinak működése. Ráadásul e sok év alatt nagyon gazdag, több mint ezerkötetes orosz és angol nyelvű szakkönyvtárat gyűjtöttem össze e korszakról. (Ma is vásárolok szakkönyveket és szépirodalmat, ismerőseim szerint teljesen feleslegesen, hiszen jószerivel nincs hová tenni.) Különös módon Nyugaton kezdtem a könyvgyűjtést a ’70-es évek második felében.

○ **Amikor Tanár úr a Szabad Európa/Szabadság Rádió számára is dolgozott?**

K. M. Jóval korábban! A hidegháború kezdete óta szinte mindig „vasfüggönyön” túli nyugati nagyvárosban léteztek – nagyrészt amerikai pénzen futtatott – olyan könyvelosztók, ahol a kelet-európai „jövevények” ingyen beszerezheték Orwell, Koestler, Szolzsenyicin vagy történetesen Bibó István munkáit. Ugyanott bőven hozzá lehetett jutni modern szemléletű, 20. századdal foglalkozó, leginkább angolszász tudományos szakirodalomhoz is, amely más stílusban és tartalommal fogant, mint akár az akkori legjobb szovjet kurzuskönyvek. Az 1980-as évek elején pedig ennél is nagyobbat lendíthetett rajtam, hogy kutathattam a kaliforniai Hoover Intézetben. Ha mostanában néha eljutok arra felé, változatlanul otthon érzem magam.

○ **Miért?**

K. M. Különös aurával rendelkező helynek éreztem. Programom úgy alakult, hogy délelőtt levéltárban ültem, délben a két világháború közötti Románia egyik kormányfőjének addigra nagyon öreg emigráns fiával kávéztam, akit azzal bosszantottam, hogy angolul elszavaltam neki Erdély vonatkozású magyar irredenta dalok szövegét. Amikor az ember megfordult az intézet csodálatos parkjában, megesett, hogy Teller Edébe, hol pedig George Pratt Shultz amerikai külügyminiszterbe ütközött. (Az utóbbi valamelyik rokonát, azt hiszem, nevelt fiát látogatta rendszeresen a Stanford Egyetem campusán, később ő is odaköltözött, s ott dolgozott.) Megkedveltem ezeknek a kifinomult kultúrájú, idős úriembereknek a társaságát (néhányik fiatalabb volt talán, mint én most...), s kezdtem megérteni, hogy a levéltári és könyvészeti kutatások mellett, egy 20. századdal foglalkozó történész számára milyen fontos lehet az *oral history* mint külön tudományos diszciplína. És azt hiszem, ennyi esztendő után elmondhatom, hogy két kiváló állásajánlatot is kaptunk akkoriban az USA-ban Ágnessel. Órákon át gondolkodtunk, belevágjunk-e. Ám anyáink akkor még éltek, ráadásul megvitattam ezt egy New Yorkban élő igen idős emigráns lengyel íróval, Waclaw Solskival (Panskival), aki neves proletáriró volt Moszkvában az 1920-as években, majd gyógykezelése

idején Nyugaton maradt, s rengeteget tett a sztálini borzalmak leleplezéséért. Ő kiabálni kezdett velem: „*Itt Nyugaton csak másodrendű ember lehetsz, akármilyen jól megfizetnek, ráadásul nem is vagytok olyan fiatalok a feleségeddel, hogy itt gyökeret verjete.*”

○ **Mostani előadás-sorozata az ilyen oral history interjúkra épül nagyrészt?**

K. M. Csak félig-meddig. Az 1980-as évek végén, 1990-es évek elején, amint említettem volt, ha nem is nagyon tágra, de megnyíltak a szovjet levéltárak kapui. Több év szünet után kezdtem újra kijárni a lassan már orosz fővárosba félévi/negyedévi rendszerességgel, miközben a BBC Világszolgálatára részére is dolgoztam olykor, a Szabad Európa/Szabadság Rádió orosz és más nyelvű szerkesztőségei számára pedig gyakran készítettem történelmi műsorokat. Ezzel kapcsolatban is érdekes történet jut az eszembe. 1990 nyarán felhívást szövegeztem meg, jelentkezzenek a rádió müncheni szerkesztőségénél levélben azok a volt szovjet katonák és tisztek, akik 1956 viharában átálltak a magyar forradalmárokhoz, vagy csak elmenekültek Ausztrián keresztül. Mindössze ketten írtak, Kanadából és Izraelből, ahol addigra családot alapítottak. Jellemző módon egyikük sem adta meg otthoni címét. Még mindig félték! A kanadai menekült, egykori örmény származású szovjet páncélos időközben ukránra (!) változtatta nevét. Ő úgy tudta, hogy odahaza halálra ítélték.

○ **És Moszkvában hogy sikerült a nagy idők tanúit szóra bírni?**

K. M. Ottani útjaim során ennél szerencsésebben jártam. Megtaláltam jó néhány olyan politikust, diplomatát és katonát, akik tevékenyen részt vállaltak a magyar forradalom és a „prágai tavasz” eltiprásában. Régi felfogásukhoz ragaszkodtak, ám szívesen szólaltak meg. A magyar televízió kamerái elé ültettem le őket, vagy szerény kis diktafonomat használva órákig társalogtam velük. Gyűjteményemben megmaradt továbbá vagy 50-60 nagyon ismert szovjet közéleti szereplővel, hírszerzővel, Gulágot megjárt másként gondolkodóval, Sztálin, Hruscsov és Brezsnyev nevével fémjelzett korszak legfőbb aktorainak gyerekeivel: Rada Hruscsovával, Eterija Ordzhonikidzéval, Maja Kaganoviccsal, Georgij Malenkovval, Jurij Zsdanovval és másokkal rögzített beszélgetés. Némelyikük bírálta a rendszert, amelyből vétetett, de a Sztálin utáni korszakról is kivétel nélkül negatívan nyilatkoztak. Csak a KGB, vagyis a szovjet politikai rendőrség első emberei közül négyen nyilatkoztak nekem, egy-másnak néha teljesen ellentmondva...

○ **Olvasóink ezen a ponton talán megvonják a vállukat, hogy-hogy ezek az emberek, minden titkok tudói és esetleg nagy bűnök elkövetői szóba álltak egy magyar tudóssal?**

K. M. Nincs ebben semmi ördögösség, csak annak tűnik. A Szovjetunió szétesett, hatalmas káosz uralta néhány évig József Sztálin egykori félelmetes birodalmát. A külföldi történészek és médiaszerkesztők valóságos adatbankokat cseréltek egymással, kit is lehet/érdemes felkeresni. Addigra már jó pár vezető orosz tudóst is mondhattam jó barátomnak. Ők is

igyekeztek beajánlani a félmúlt idők főszereplőihöz vagy azok családtagjaihoz. Az egyik moszkvai történész/levéltáros valamikor 1993-ban bemutatott Vlagyimir Szemicsasznij volt KGB-elnöknek, akit az őtöle tartó Brezsnyev negyedszázaddal korábban szabályosan kihajított a hatalom csúcsairól, megalázó körülmények között. A csavaros eszű hadastyán óvatosan bár, de végül nagy élvezettel leült a kamera elé velem beszélgetni több alkalommal, előre leszögezve, méltányos áron teszi ezt, de azért neki száz dollár egy beszélgetés tarifája. Megdöbentem, a KGB egykori elnöke valaha emberek életéről döntött, most pedig azon panaszkodik egy külföldi történésznek, hogy nem tud kijönni inflálódó nyugdíjából.

○ **Vagyis az egyik oral history beszélgetés követte a másikat?**

K. M. Pontosan. Beszélgetőpartnereim többsége sértett ember volt, s csak úgy buzogtak a közlési vágytól. Szemicsasznij hálás lett nekem, hogy a kérdés/felelet találkozásaink közben nem tartottam neki „népnevelő” előadásokat, mint némely nyugati kollégám, hanem udvariasan végighallgattam. Emiatt ő is sokaknak beajánlott, köztük egy Alekszandr Fekliszov nevű nagyon szerény, szinte nyomorban élő öregembernek, aki egy személyben, bár különböző időszakokban az atomkém Rosenberg házaspár felső kapcsolata volt, összekötőként kivitte a hidrogénbomba titkát az 1940-es évek végén Nagy-Britanniából, végül pedig a kubai válság idején (Fomin álnéven) mintegy postaláda szerepet játszott az egymással nagy titokban egyezkedő Hruscsov és a Kennedy testvérpár között. Hogy lezárjam ezt a terjengősnek tűnő históriaszorozatot, szomorúan konstátálom, valamennyi akkori moszkvai beszélgetőpartnerem már elhagyta e világot. A legidősebb közülük Borisz Jefimov, a szovjet korszak egyes számú hivatalos karikatúristája volt, 105 évesen nyilatkozott nekem utoljára. Mennyi kérdésem lenne még – miután ismét elkezdtem levéltári mélyfúrásokat folytatni e periódussal kapcsolatban – ehhez a díszes társasághoz...

○ **Ön szerint hogyan lehet/kellene viszonyulni a mai magyar társadalomnak a rendszerváltás előtti idők hagyatékához?**

K. M. Nyugodtan. Már amennyire ez lehetséges, hiszen a sztálini haláltáborokról nem lehet szerintem sine ira et studio írni úgy, mint mondjuk a Spárta és Athén közötti háborúkról, vagy akár még az első világháború borzalmairól. És semmiképp sem kívánatos elmaszatozni a múlt bűneit. A Ludovika Szabadegyetemen tartott előadásaimban bőven szólnék erről a modern kori vaskorról, újonnan kikutatott levéltári források nyomán araszolva. Sokat esett eddig is szó – így a kormány által támogatott „Gulág-év” keretében – a magyarországi málenkij robotról, az ártatlan civil magyar lakosság deportálásáról. Ezek papíron lassan már közismert tények, ám még mindig jó páran úgy vélekednek nálunk – előadásaim során nekem feltett kérdésekből vonom le e következtetést –, hogy háború

volt, a katonák ilyenkor elvadulnak, ráadásul Magyarország hadszínteret képezett, s különben is ezek nyilvánvalóan helyi problémák voltak, a Kremlben aligha tudtak ezekről a szörnyű dolgokról. Nos, nemcsak a Kremlben, de Londonban és Washingtonban is sokan tisztában voltak a kelet-európai, sztálini rendszer által generált atrocitásokkal, a háború végjátszmájában és azt követően, csak éppen nem tettek ez ellen szinte semmit. Sztálin és Molotov egyébként nagyon is képben voltak a borzalmakat illetően, kimondottan igényelték, hogy közöljék munkatársaik velük a kendőzetlen, legyalult és meztelen igazságot. A Kreml titkos akcióit kidolgozó egyik szupertitkos kutatóintézet Novák nevű munkatársa például két napot töltött Budapesten 1945 nyarán, és olyan szörnyű benyomásokkal tért vissza Moszkvába, hogy szinte érzékelhetjük ennyi év elmúltával is, mint serceg remegő kezében papíron a tolla. Jelentése, amelyben a szovjet katonák és tisztek erőszakos cselekményeiről, rablásokról, nők megbecstelenítéséről számol be, egyenesen a szovjet diktátor, Sztálin asztalára került. A „Gazda” tehát első kézből értesült mindenről, azonban – ez már más publikálatlan forrásokból derül ki – elbagatellizálta az ilyesmit. Mi több, külföldi politikusokkal való tárgyalásain egyenesen védte az elkövetők bűneit.

○ **Hogy lehet, hogy Sztálin sohasem szólt ilyenkor közbe?**

K. M. Néhányszor azért előfordult, ám nem azért „emberelte meg” magát, mivel lelkiismeret-furdalást érzett. Sztálin ilyenkor egyszerűen nem tartotta racionálisnak egy-egy konkrét esetben a túl kegyetlen bánásmódot a legyőzöttekkel szemben. (Mellesleg a *vae victis*, „jaj a legyőzötteknek”, római korra visszavezethető kifejezés egyik kedvenc szólása volt a háború alatti és utáni, amúgy meglehetősen iskolázatlan szovjet vezetés körében.) Megismétlem, életem delén, lassan azon túl is, sok mindent olvastam, láttam, hallottam erről a kegyetlen korszakról. Ám engem is megdöbentett mindmáig az a publikálatlan Sztálin-levél a csehszlovák kommunista párt vezetőinek, amelyben helyteleníti, hogy asszisztálnak Edvard Beneš elnök szörnyű tervéhez, mely szerint a felvidéki magyar lakosság viseljen kötelezően – akárcsak a zsidók hitleráj idején a sárga csillagot – „M” betűt a ruháján, amely megkülönbözteti őket Csehszlovákia többi állampolgárától. Ne értsék félre, nem kell meghatódni, hogy Sztálin tiltakozására e szörnyűség elmaradt. A szovjet diktátor másik totális gáztettét ajánlott Klement Gottwaldnak és társainak cserébe, a felvidéki magyar lakosság, amely ezer éve ott élt, teljes kitelepítését lakosságcsere címén. Hozzáfűzhetném ehhez még, régebben nem volt szokásom hosszú idézetekkel traktálni hallgatóságomat. Ám az ilyen esetek miatt elhatároztam, hogy az ilyesfajta publikálatlan dokumentumokat szó szerint fogom idézni a Ludovika Szabadegyetemen tartott soron következő előadásaimon. ●

A vallás szerepe a politika alakításában

SZÖVEG: SZŐÖR ADÁM
FOTÓ: SZILÁGYI DÉNES

A vallás és a politika kapcsolata mindig is fontos alakító tényezője volt a világ és benne Európa történelmének – hangzott el a Nemzeti Közszolgálati Egyetem és az Avicenna Közel-Kelet Kutatások Intézete (AKKKI) közös rendezvényén. A tudományos konferencián az előadók az ókortól kezdve napjainkig vizsgálták meg azt, hogy milyen szerepe lehetett a vallásnak a politika alakításában.

Európa identitásának meghatározásában a kereszténység az egyik legfontosabb tényező Koller Boglárka szerint. Az NKE Nemzetközi és Európai Tanulmányok Kar (NETK) dékánja köszöntőjében az európaiság felől közelítette meg a vallás és a politika kapcsolatát. Elhangzott, hogy az egyes történelmi korok és ideológiák más-más Európa-képet teremtettek. A dékán szerint kontinensünk történelmébe elsősorban a kereszténység történetén keresztül tekinthetünk be. Koller Boglárka szólt arról is, hogy a reformáció tovább tagolta Európa vallási térképét, hiszen egyre többen fordultak el a Róma-központú egyháztól, és helyezték középpontba gondolkodásukban az Isten és az egyén közvetlenebb kapcsolatát. Ráadásul a reformáció a kapitalizmus kialakulását is segítette, de ebben a klasszikus polgári eszmény szerint nemcsak a haszonszerzés a cél, hanem egyfajta hivatástudat kialakítása is, amelyben

a becsületesség, a tisztesség, a bizalom és a kompromisszum-készség meghatározó tényező. Koller Boglárka megjegyezte, hogy a modernitás és a felvilágosodás jelentősen átformálta az európai identitástudatot. „A szekularizáció folyamatának következtében az egyének fokozatosan fordultak el a tradicionális vallástól, az egyháztól és annak eszményeitől” – fogalmazott a dékán. Mindezek ellenére az európai társadalmakban a vallás később is fontos tényezője maradt az európai önmeghatározásnak. „A vallási hagyományok egy végtelen kontinuitást képviselnek, amelyben vannak hanyatló és fejlődő korszakok is” – tette hozzá a szakember. Koller Boglárka előadásában beszélt arról is, hogy a tömeges migráció hatására egyre erőteljesebben jelenik meg a kereszténység az európai gondolkodásban. Az Európai Unió tagállamainak politikusai, döntéshozói azonban megosztottak a migráció megoldására adott válaszokat

tekintve. Az előadásban szó volt az állam és az egyház változó viszonyáról, amelyben kérdésként merülhet fel Koller Boglárka szerint, hogy az egyház mennyire tekinthető manapság legitím politikai szereplőnek. A dékán úgy véli, hogy a vallás, a politika, az európaiság és az identitás kapcsán felmerülő kérdések és az ezekre adott válaszok alapvetően határozzák meg az Európa jövőjéről alkotott elképzeléseinket.

A vallásoknak nagyon fontos alakító szerepük volt és van jelenleg is a Balkán életében. Prof. Dr. Maróth Miklós akadémikus előadásában elmondta, hogy bár nagyon eltérő kultúrával rendelkeznek, a Balkánon figyelhető meg a legszorosabb kapcsolat muzulmánok és keresztények között. A nemrég Corvin-lánccal is kitüntetett szakember szerint az elmúlt időszakban egyre jelentősebb az iszlám térhódítása a térségben. „Jelenleg is folyik az egykori Oszmán Birodalom restaurálása, aminek leglátványosabb jelensége a tömeges mecsetépítés, de Szaúd-Arábia is egyre nagyobb befolyással bír a Balkánon” – fogalmazott a professzor. Maróth Miklós ugyanakkor megjegyezte, hogy az iszlám mellett az ortodox kereszténység is meghatározó tényezője a térségre jellemző vallási sokszínűségnek. Ez leginkább az orosz befolyás térnyerésében érhető tetten a szakember szerint. Az akadémikus hozzátette, hogy a Balkánon élő emberek túlnyomó többségének annyira eltérő a gondolkodása a nyugat-európai szellemiségtől, hogy nehéz kapcsolódási pontokat találni. Ez alól igazából csak Horvátország a kivétel, és erre az országra kellene építeni inkább Európa balkáni politikáját, mint például a szerbekre.

A római államrendezkedésről és a vallási kapcsolódásokról beszélt előadásában Dr. habil. Takács László. A Pázmány Péter Katolikus Egyetem (PPKE) tanára elmondta, hogy a rómaiak nagy erénye volt az integrációra való képesség, ennek is köszönhető, hogy egy városállamból birodalommá nőtte ki magát Róma. Elhangzott, hogy a más népek kultúrájával és vallásával kapcsolatos nyitottságuk addig tartott, amíg nem érezték fenyegetve magukat. Ekkor azonban minden lehetséges eszközzel felléptek olyan vallási kultúrákkal szemben is, mint például a kereszténység. „A Római Birodalom történetében a vallásnak kulturális, humanizáló szerepe volt, de sokszor politikai céljaik elérése érdekében is használták azt” – fogalmazott a szakember.

A középkorban a vallás maga volt a politika Dr. Szovák Kornél szerint. A PPKE tanára előadásában a politikai teológia szerepét vizsgálta a középkori Európában. A hellenisztikus uralkodókultusz témáját Dr. Munding Márta vette górcső alá. Az AKKKI munkatársa beszédében elmondta, hogy Alexandrosz uralkodása jelentette a mérföldkövet az uralkodókultusz kifejlődésében, amelynek meghatározó eleme volt az uralkodónak az istenek közé való felemelése.

A szent helyeknek fontos szerepe van Szaúd-Arábia identitásában Dr. habil. N. Rózsa Erzsébet szerint. Az NKE NETK egyetemi

docense előadásában szólt arról, hogy mind a mai napig a vallási körök adják a szaúdi uralkodók legitimitációját, akik biztosítják az isteni törvények végrehajtását és az iszlám terjesztését. Ennek fontos része a zarándoklat biztosítása is, amely az iszlám öt pillérének az egyike. Elhangzott, hogy manapság „nemzeti kvóták” alapján mintegy kétmillió zarándoktot tud fogadni Szaúd-Arábia, de a mekkai nagymecset befogadóképessége maximum egymillió fő.

Az Iszlám Állam jogrendszerét egyfajta sokszínűség jellemzi, hiszen egyetlen muszlim jogi iskolát sem favorizálnak Teklovics Levente szerint. Az AKKKI munkatársa számos érdekességet jegyzett meg a téma kapcsán. Így például szólt arról, hogy a kalifátus kikiáltása után heteken belül megszervezték az Iszlám Állam kormányzatát, amelynek olyan feladatai is vannak, mint például a fatwak kiadása és a tananyagok szerkesztése. Két rendőrségi szerv is működik a területen, és vannak helyi illetékességű bíróságok is, amelyek például házassági szerződésekről is tárgyalnak. Szóba került az is, hogy az Iszlám Állam halálbüntetéssel sújtja például az istenkáromlást, a paráználkodást, de korbácsolás jár a nyilvános cigarettázásért is. A konferencián olyan témákról is szó volt, mint például a konfucianizmus hatása a politikai gondolkodásra, az Európa-gondolat jezsuita gyökerei vagy a politikai iszlám szerepe Szomáliában. ●

A rohingya menekültválságról

SZÖVEG: SZŐŐR ÁDÁM
FOTÓ: SZILÁGYI DÉNES

A mianmari rohingya menekültválság a tavalyi év egyik legsúlyosabb humanitárius katasztrófája volt, amelyben több százezer, kisebbségben lévő muszlim hagyta el a korábban Burmának nevezett országot. Az esemény háttéréről és lehetséges kimeneteléről az NKE doktorandusz hallgatója, Mózes Ambrus tartott előadást az egyetem Hungária körúti campusán a Szélsőségek, Vallási Szélsőségek Ludovika Kutatócsoport által szervezett eseményen.

„Nem engedik be Mianmarba a rohingyák elleni népiertást vizsgáló ENSZ-megbízottat.” „Több mint egymillió rohingya menekültet regisztráltak Bangladesben.” „A mianmari kormány buldózerekkel tünteti el a rohingya tömegsírokat.” Néhány szalagcím a nemzetközi sajtóból a rohingya menekültválság legutóbbi hónapjainak fejleményei kapcsán. Ahhoz, hogy az etnikai tisztogatásnak is nevezhető folyamatot megértsük, érdemes mélyebbre ásni ennek a tragikus sorsú muszlim népcsoportnak a történetében. A rohingyák eredete történelmi és különösen politikai szempontból viták tárgyát képezi, az azonban biztosra vehető, hogy több száz éve élnek az egykor Arakan néven független, ma Rakhine-nak nevezett, Mianmar

északnyugati részéhez tartozó államban. Mianmart korábban Burmának nevezték, ahol a mindig is kisebbségben lévő muszlim rohingyák mellett a többnyire buddhista, délkelet-ázsiai származású bamar a legnagyobb népcsoport, de például számos keresztény is él az országban. A vallások között egyértelműen a buddhizmus a meghatározó, mintegy 90 százalékos arányban. Ennek is köszönhető, hogy Burmában a buddhista szervezeteknek mindig is kiemelkedő szerepük volt az ország életének irányításában. Arakan államban a buddhisták mellett hamar feltűntek a muszlimok is, akik között egészen a 17. század végéig jól működő kapcsolat volt. 1785-ben a területet elfoglalta Burma, amely azonban csak mintegy tíz évig birtokolta Arakant, hiszen a brit hódítás ezt az államot is bekebelezte. 1885-re egész Burma brit fennhatóság alá került, és egészen 1937-ig elvesztette függetlenségét, miután a britek Indiához csatolták. Ebben az időszakban számos gyarmati tisztviselő érkezett Indiából, hogy részt vegyen Burma közigazgatásában. „A brit fennhatóság idején a buddhista szervezetek befolyása csökkent Burmában, maga a vallás is hanyatlásnak indult ekkor” – fogalmazott Mózes Ambrus. A doktorandusz kiemelte, hogy a britek uralma után, az 1948-as függetlenség kivívását követően egymilliónál is több rohingya került burmai fennhatóság alá, akik úgy kezelték őket, mint akiknek semmi közük nincs Burma történelméhez. „Burma független állam lett, tessék hazamenni” – volt a hivatalos burmai álláspont.

Innentől kezdve a muszlim rohingyák élete fokozatosan rosszabbá vált. Az 1974-ben elfogadott új alkotmány csak tovább rontott a helyzetükön, hiszen csak azok lehettek burmai állampolgárok, akiknek mindkét szülője burmai, vagy már korábban honosították őket. Ez lényegében egyetlen rohingyára sem volt igaz, így nem kaphattak állampolgárságot. „A rohingyák de facto állampolgárból Burmában élő külföldieknek minősülnek át” – fogalmazott Mózes Ambrus. A doktorandusz hallgató elmondta, hogy a '70-es évek végére már kétszáz ezer rohingya menekült el a szomszédos Bangladesbe, onnan azonban pár év múlva visszatoloncolták őket Burmába. Egy 1982-ben hozott törvény tovább nehezítette a helyzetüket, fokozatosan fosztották meg őket minden joguktól, még a szabad mozgás jogától is, így egyfajta hontalanként éltek Burmában. 1988-ra a gazdasági helyzet tovább romlott Burmában, ahol egy nagyobb diáktüntetésre is sor került. Itt tűnt fel először a mostani kormányfő, Aun Szan Szu Kji is, akinek a pártja az 1990-es többpárti választásokon fölényesen diadalmaskodott. A katonai diktatúra azonban feloszlatta a törvényhozást, a rohingyák helyzete pedig tovább romlott, aminek következtében 1992-ben mintegy negyedmillióan menekültek Malajziába és Bangladesbe. Többségüket azonban ismét visszatoloncolták Burmába, csak néhány tízezren maradtak Bangladesben, menekülttáborokban. „Innentől kezdve még inkább rögöz kötötték őket Burmában” – fogalmazott Mózes Ambrus. Elhangzott, hogy 2008-ban nagy természeti csapás sújtotta az országot, ami jelentősen csökkentette a gazdasági lehetőségeit, így a lakosság éhezett. Nagy nehezen, de végül beengedték az országba a nemzetközi segélyszervezeteket, de a nemzetközi nyomás ennek ellenére

fokozatosan növekedett Burmával szemben. Emiatt 2015-ben többpárti választásokat tartottak, de hiába lett Aun Szan Szu Kji Nobel-békedíjas politikus a kormányfő, a hatalom igazi birtokosai továbbra is a katonaság és a buddhista szervezetek maradtak. „Burma elindult a demokratizálódás útján, de ez inkább csak látszólagos volt” – tette hozzá a szakember. A rohingyák az őket érő folyamatos inzultus hatására létrehoztak egy fegyveres szervezetet, majd 2016 októberében rátámadtak a bangladesi határnál szolgálatot teljesítő mianmari határőrökre, és kilencet közülük meg is ölték. A „szélsőséges bengáli terroristák” felbukkanása kiváló hivatkozási alapot jelentett a kormánynak, hogy még tovább nehezítse a rohingyák életét. A katonai büntetőakció eredményeképpen több mint félmillió muszlim menekült Bangladesbe, ahol nagyon nehéz körülmények között, menekülttáborokban éltek.

Az ENSZ emberi jogi főbiztosa etnikai tisztogatásnak minősítette a történeteket. Mianmar és Banglades nemrég állapodott meg arról, hogy két éven belül fokozatosan visszatérhetnek majd a rohingyák Mianmarba, ahol azonban továbbra sem garantálják a jogaik érvényesülését. ●

AMNESTY INTERNATIONAL: TOVÁBBRA IS FOLYIK A NÉPIRTÁS BURMÁBAN

Az Amnesty International nemzetközi jogvédő szervezet legfrissebb jelentése emberiesség elleni bűntettekkel vádolja a burmai szövetségi hadsereget és kormányt. A szervezet a szomszédos Bangladesbe menekült üldözöttekkel készített 19 interjút, amelyekből a krízis sokkoló részletei is kiderültek. A beszámolók szerint a burmai hatóságok nagyon is tisztában vannak azzal, mit tesz a muszlim kisebbség által lakott Arakan államban a hadsereg, és a helyi bürokrácia mindent megtesz a kegyetlenkedések eltitkolásáért, a tények elfedéséért, és továbbra is akadályozza a nemzetközi szervezetek és az ENSZ hatékony beavatkozását a helyzetbe. Az Amnesty mostani összefoglalója is kiemelte: a rohingyák elleni népiertásra és humanitárius katasztrófára a nemzetközi közösség eddig szinte semmilyen érdemi reakció nem adott, és ha ez továbbra is így folytatódik, akkor a felbátorodott burmai rezsim tovább eszkalálhatja a helyzetét célja, a tisztán buddhista ország elérése érdekében.

Iránymutatás a 20. század történelmi útvesztőiben

Ludovika Szabadegyetem Kun Miklóssal

SZÖVEG: **PODOBNI ISTVÁN**
FOTÓ: **SZILÁGYI DÉNES**

„A milliók sorsára kiható éles kanyarokban, víz alatti áramlatokban, máig titkos történetekben oly gazdag a 20. század históriája” – Prof. Dr. Kun Miklós Széchenyi-díjas történész.

Az idei szemeszterben is megnyitotta kapuit a Nemzeti Közszolgálati Egyetem a tudomány iránt érdeklődők számára, ezúttal rendhagyó módon: a kurzus során Dr. Kun Miklós Széchenyi-díjas professzor ad hétről hétre áttekintést a 20. századi magyar történelem útvesztőiről eddig ismeretlen levéltári források alapján. „A Ludovika Szabadegyetem illeszkedik az NKE missziójába, abba a feladatba, amelyet minden egyetemnek el kell látnia” – mondta Prof. Dr. Patyi András. Az egyetem rektora rávilágított, hogy az előadás-sorozat egyaránt hat az egyetem falain belül történő tudományművelésre és a campus falain túl történő tudásátadásra is, hiszen míg az NKE hivatásos és civil

hallgatói akkreditált kurzusként hallgathatják az előadásokat, addig a külsős érdeklődők is bátran csatlakozhatnak Kun Miklós interaktív történelemórájához.

„A milliók sorsára kiható éles kanyarokban, víz alatti áramlatokban, máig titkos történetekben oly gazdag a 20. század históriája, hogy főleg az újabb nemzedékek számára a tenger mélyén rejtőzködő Atlantiszra hasonlít” – fejtette ki Kun Miklós. „Nagy szerencsémnek tartom, hogy pályám delén sok-sok esztendőnyi kutatómunka nyomán e korszakkal foglalkozó számos publikálatlan dokumentumra bukkanhattam levéltárak mélyén, korábban pedig az elmúlt század annyi fontos szereplőjével ismerkedtem

meg, s folytattam oral history műfajába tartozó beszélgetéseket velük, hogy reményeim szerint e kurzus során együtt gondolkodva talán sikerül majd közösen besatírozoznunk néhány »fehér foltot«.

A félév során a professzor számos, eddig még fel nem tárt történetet fog bemutatni a Ludovika Szabadegyetem hallgatóságának: „Tényleg meg akarta-e állítani Churchill a Vörös Hadsereget

Lengyelország területén 1945 tavaszán/kora nyarán? Milyen informális szovjet testületek vettek/vehettek részt Magyarország pacifikálásában? Hogyan kísérlete meg Sztálin és köre »kézbe venni« a kelet-európai szatellit államok egyházainak életét?” Csupa igen fontos kérdés, eddig kielégítő válasz nélkül.

A első előadáson csordultig megtelt érdeklődőkkel az NKE Oktatási Épület 300 fős előadója. A szabadegyetemisták hazánk második világháborús korszakában vették fel a történelem időfonalát. Az első három előadás alkalmával Kun Miklós kitért Szent-Györgyi Albert államfői ambícióira, Magyarország kiugrási kísérleteire, valamint Vorosilov marsall magyar helytartóságának kérdéseire.

SZENT-GYÖRGYI ALBERT KÜZDELME EGY DEMOKRATIKUS MAGYARORSZÁGÉRT

„Miért érdemes Szent-Györgyi Alberttel foglalkozni?” – tette fel a kérdést a Ludovika Szabadegyetem első előadásán Kun Miklós. „Mert egy jó ember volt. Az ő személyén keresztül a 20. századi magyar történelem számos vonása áttekinthető.” Ismertette, hogy a Nobel-díjas tudós már a második világháború elején megpróbált politikai hatást gyakorolni környezetére. Célja az volt, hogy kivezesse Magyarországot a háborúból. Ennek érdekében Kállay Miklós miniszterelnök tudtával 1943-ban Isztambulba utazott, ahol brit és amerikai diplomatákkal tárgyalt. Erről a németek is tudomást szereztek, később Hitler követelte Horthytól a tudós letartóztatását. 1944 augusztusában Horthy Miklós Szent-Györgyi Albert tudomására hozta, hogy ki akarja vezetni Magyarországot a háborúból. A tudós ekkor felajánlotta, hogy Moszkvába utazik megkötni a fegyverszünetet a szovjetekkel. Az indulás reggelén azonban a kormányzó meggondolta magát – tette hozzá Kun Miklós. A nyilas hatalomátvétel után Szent-Györgyi illegálisban élt, bujkálni kényszerült. Amikor a szovjet csapatok előretörttek, külön kommandó kereste fel őt. Szent-Györgyi hajlandó lett volna Moszkvával tárgyalni Magyarország demokratizálásának érdekében. Kun Miklós rávilágított, hogy ekkor ez bevett gyakorlat volt a szovjet rendszerben: a háború után kiéhezett országokban „értelmiségi fejadagokkal” látták el a számukra fontos embereket. 1945 elején Molotov szovjet

„*Tényleg meg akarta-e állítani Cburchill a Vörös Hadsereget Lengyelország területén 1945 tavaszán/kora nyarán? Milyen informális szovjet testületek vettek/vehettek részt Magyarország pacifikálásában? Hogyan kísérlete meg Sztálin és köre »kézbe venni« a kelet-európai szatellit államok egyházainak életét?*”

külügyi népbiztos még „használható” emberként tekintett Szent-Györgyi Albertre. A szovjet tisztok németellenesként írták le őt, akit a Gestapo üldözött, emellett politikai szerepet is igyekezett vállalni: felajánlotta részvételét a magyar közéletben, akár államfőként is. Kun Miklós azonban felhívta a figyelmet, hogy a tudós, bár híres ellenálló volt, megtartotta szuverenitását a Kremmel szemben. 1945 nyarán más kutatókkal együtt meghívták a szovjet tudományos akadémia ünnepi évfordulós ülésére Moszkvába. A tudós kiemelt szerepkört töltött be a magyar delegáció élén, azonban folyamatos megfigyelés alatt állt a szovjetek részéről. Szent-Györgyi Albert szókimondó ember volt, végül ez okozta „politikai pályájának” végét. A tudós nem tudott szemet hunyni afelett, hogy a szovjet katonák agresszívan bánnak a magyar lakossággal, számos atrocitást okozott a Vörös Hadsereg. Továbbá a magyar kommunistákat „komisszároknak és ütődötteknek” írta le, támogattóságuk növekedésének oka az emberek félelme és Rákosiék hatalomvágya volt véleménye szerint. Szent-Györgyi szót emelt még a kolozsvári magyar egyetem mellett, amelyet a román hatóságok kifosztottak, és megnehezítették a működését. Bár nagy reményekkel indult, a szovjet vezetés végül csalódott a tudósban, így Moszkvában nem nyert bebocsátást Sztálinhoz és Molotovhoz.

KIUGRÁSI KÍSÉRLETEK, NAIV GONDOLATOK

Ahogy Szent-Györgyi példáján láthattuk, a második világegés során a magyar elit egy része fejében többször megfordult a lehetőség, hogy át kellene állni az ellenfél oldalára. Bár a bécsi döntésekkel sikerült némi igazságot szolgáltatni az országnak a trianoni békediktátum után, de a nációkkal való szövetség borzalmi és a németek hibás katonai lépései cselekvésre készítették a Kállay-kormányt, amely kizárólag amerikai vagy angol féllal kívánt volna tárgyalni. Ám 1944 őszén már nem volt más választás: a szovjetekkel kellett tárgyalnunk.

Kun Miklós rávilágított, hogy Sztálint a határok megrajzolásánál a szovjet birodalmi érdek, mi több a pánszlávizmus fűtötte. Nemcsak Magyarországot, de Romániát is másodrendű országnak tartotta. „Magyarországot meg kell büntetni a háborúban való részvételéért” – idézte a diktátort. Az 1938-as év eleji

határok visszaállításán túl többletbüntetést kívántak kiróni a magyarokra: kollektív bűnösséget, lakosságcsereit és további területelvonásokat vártak el.

Kun Miklós felhívta a kor egyik érdekességére a figyelmet: Magyarország és Románia szövetségesként harcolt a háborúban Berlin oldalán, azonban mindkét országnak ellentétes érzelmei voltak a másik féllel szemben. Ezt az ellentétet a nagyhatalmak folyamatosan napirenden tartották és szították. Az Erisz almája az volt: mi lesz Erdély sorsa? A román kiugrási tárgyalások elindítói erre koncentráltak. A küldöttség vezetőjének a román kommunista párt esztét, Lucretiu Pătrășcanu tettek meg, Moszkva megelégedésére. A kommunista elvtárs-szövetség elérte célját, Észak-Erdély perspektivikusan Romániáé lett. Ezzel szemben a magyar kiugrási küldöttség összetételét Kun Miklós meggondolatlanul találta. Szent-Iványi Domokost és Teleki Gézárt küldte ki Horthy Miklós kormányzó Faragho Gábor vezetésével Moszkvába. Bár Faragho tábornok – korábbi katonai attaséként – tudott oroszul, az előlétele nem feltétlen volt szovjetkompatibilis. A tábornok könyvében végig durva és lekezelő véleményt formált a sztálini orosz vezetéséről. Ilyen embernek kevés esélye volt a sikeres és hatékony kiugrási tárgyalás során. Horthy 1944. október 15-én rádiós proklamációt intézett a magyar nemzethez, amelyben bejelentette a fegyverszünetet. Ezt Hitler nem engedhette meg, így a kormányzót eltávolította

a hatalomból, szabad utat engedve Szálasi Ferencnek. Ezzel kudarcba fulladt Magyarország kiugrási kísérlete a háborúból.

VOROSILOV MARSALL TITKOS LEVELESLÁDÁJA

Mivel Magyarország a vesztes oldalon vett részt a háborúban, a győztesek rendszere telepedett rá az országra. Az ország új helytartója Kliment Jefremovics Vorosilov szovjet politikus és hadvezér lett. „Vorosilov marsall, az első vörös tiszt, a polgárháború nagy győztese, Sztálin elvtárs legjobb barátja” – ismertette a marsall szovjet sajtóban bevett megnevezését Kun Miklós. A szovjet hadvezetés öt marsalljából csak kettő élte túl Sztálin paranoiáját és tisztogatásait: egyikük Vorosilov volt, a másik Bugyonnij, a nagy bajszú kozák. A kortársak jó része pozitívan ítélte meg Vorosilov 1945-ös szerepét, úgy vélekedtek róla, beleértve ugyan a magyar politikába, azonban nem kemény kézzel. Ám ez nem így volt! Kun Miklós rávilágított, hogy Vorosilov vérbeli helytartóként viselkedett, szíve mélyén lenézte a magyar népet. Minden politikai szál és döntés rajta keresztül ment végig. Kiskirályként viselkedett a leigázott országban, ahol míg a nép szenvedett, őt pompa vette körül az Andrássy úti rezidenciájában. Az előadásból kiderült, hogy marsall nem akart itt lenni: „Vorosilov száműzetését töltötte hazánkban, kétségtelenül bukás volt számára, hogy Magyarországra került.” Miként lett Vorosilov kegyvesztett? 1940-ben a szovjet–finn háború

nyomán elvesztette a katonai tárcát. Ezután a marsall számos bukással és sikertelen politikai manőverrel elérte, hogy kiszoruljon Sztálin amúgy is szűk bizalmi köréből. A diktátor „legjobb barátjáról”, aki nem mellesleg tegezhetette a kommunista vezetőt, Sztálin azt gyanította, hogy angol kém. Így a marsallt el kellett távolítania Moszkvából.

Vorosilov számos személyes levelezést folytatott Magyarországról. Ezt a levelesládát sikerült feltárnia Kun Miklósnak. A marsall gyakran írt feleségének, Jekatyerina asszonynak. A levelekben a magyar aktuálpolitikai helyzetet is bemutatta. Kifejtette, hogyan taktikázott, miként sikerült „beemelni” számára kedves pártpolitikusokat a magyar kormányba. Vorosilov rendkívül lesújtóan írt a magyar állapotokról. Kun Miklós szerint megállapításai nem egyeztek a valósággal. Ahogy a marsall fogalmazott: „Ez nem országgyűlés, hanem dohos lekvár.”

Vorosilov „szemét kispolgári társaságnak” bélyegezte a magyar parlamentet. Már a választások előtt felismerte, hogy meg kell erősíteni a kommunista pártot. Sztálinnal folytatott titkos levelezésében felhívta erre a figyelmet. A Kreml urai ezért meghiteleztek a párt 1945. őszi kampányát, irodákat és autókat biztosítottak számára. Kun Miklós rávilágított, ez akkor rendkívüli kiváltság volt, így a kommunisták hatékonyan tudtak kampányolni. Azonban vesztek. Sztálinnak nem tetszett a kiscsajda győzelem. Közben a kommunista vezetés ragaszkodott hozzá, hogy kerüljenek embereik a belügyminisztérium vezető pozícióiba.

A levelezéseiből szintén kiderül, hogy miként telt a marsall egy napja. Rendszeresen vett részt vacsorákon, rendezvényeken, ahol tovább szőhette politikai hálóját. Ezekben az eseményeken egyes magyar politikusok igyekeztek a kedvében járni, divákkal, híres értelmiségiekkel színesítették a társaságot. Vorosilovot néha sokkal inkább foglalkoztatta, hogy elhódítsa egy férjzett színésznő szívét, mint hogy ki legyen az államtitkár egy-egy minisztériumban. Azonban minden döntés meghozatalához a marsall beleegyezése kellett. Egy olyan helytartó felügyelte országunkat, aki svindlik és anyagi korrupció mentén haladt, megalázóan viselkedett az őt körülvevő magyar emberekkel. Kettőség övezte a marsallt. Ezzel ellentétben a propaganda egy más képet mutatott róla: elhitették, hogy Vorosilov egy kedves öregúr, aki szívélyesen és nyájasan viselkedik. „Megtaláltam a leveleit. Nekem más a véleményem” – mondta Kun Miklós. ●

LUDOVIKA
SZABADEGYETEM

ÉLETRAJZ

Kun Miklós (1946) történész, habilitált egyetemi tanár, a Károli Gáspár Református Egyetem Kremlinológiai Intézetének vezetője 2005 óta. Írásai a magyar mellett angol, orosz, francia, görög, portugál és vietnami nyelven láttak napvilágot. Foglalkozott Mihail Bakunyinnal, Nyikolaj Buharinnal, Lev Trockij és Joszif Sztálin élettörténetével és munkásságával, a kelet-európai emigrációval az 1848–49-es forradalmakat követően, a bolshevik diktatúra természetrajzával, a mesterséges ukrain éhínséggel, a holodomorral, a Kreml és az orosz ortodox egyház viszonyával, a Molotov–Ribbentrop-paktum történetével, a Gulag-jelenséggel, a KGB szerepével az 1956-os magyar forradalom leverésében, George

Orwell munkásságával és az 1968-as „prágai tavasz” titkos történetével. A Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje (2002), az Ukrajna Szolgálatáért Érdemrend (2009) és a Széchenyi-díj (2011) kitüntetettje. Hosszú hónapokat töltött levéltári kutatásai során Oroszországban/a Szovjetunióban, Hollandiában, az Egyesült Államokban, Lengyelországban, Csehországban/Csehországban. Több történelmi dokumentumfilm és filmsorozat szerzője. A rendszer-váltás idején a BBC Világszolgálatának, valamint a Szabad Európának/Szabadság Rádióknak a munkatársa. Számos tudományos műve közül hat könyve az Akadémiai Kiadónál látott napvilágot.

„A téma legjobb szakembere amerikai és orosz levéltárakban folytatott szenvedélyes munkájának eredményeit adja közre Sztálin életrajzában.”

Vlagyimir Bukovszkij, orosz másként gondolkodó

„A nemzetközi történettudományban – különösen Sztálinról írt könyve angol változatának megjelenése óta – oly nagy tekintélyű történész az 1968-as év titkainak feltárásában is tudott újat mondani.”

Pálinkás József akadémikus, az MTA elnöke

„Évtizedek óta erősen hat rám Kun Miklós bensőséges tudása a szovjet történelemről. A múlthoz való hozzáállása – inkább életformának nevezhetnénk – egész lényéből fakadt.”

Jaap Kloosterman, az amszterdami International Institute of Social History igazgatója

„Kun Miklós utánozhatatlan, egyedi jelenség, tudós egyetemi tanár, sok nyelven értő, fáradhatatlan kutató, éles szemű politikai elemző, egyszóval igazi, a szó legjobb értelmében vett értelmiségi.”

Martonyi János egyetemi tanár, volt külügyminiszter

„Hálával gondolok az 1968. évet folyamatosan és kitartóan tanulmányozó, több könyvében az érdeklődés középpontjába állító Kun Miklós budapesti történész értékes, koncentrált erőfeszítésére.”

Čestmír Císař, a „prágai tavasz” nagy egyénisége

„Nem volt értelme, hogy megírjam Sztálin számos második világháború előtti tettét, mert ezt a témát Kun Miklós teljes mélységében, részletesen feldolgozta.”

David E. Murphy amerikai történész, a szovjet műveletek egykori vezetője a CIA-ban

„A magyar történész munkája lenyűgöző hozzájárulás volt a kutatásaimhoz és Sztálin megértéséhez.”

Simon Sebag Montefiore brit történész

„Kun Miklós kitartását és lelkierejét emelném ki, amely képessé tette arra, hogy átélje, megörökítse a szörnyűségek tömegét.”

Granasztói György egyetemi tanár

A magyar diaszpórán belül kitüntetett helyet foglal el a zsidóság

SZÖVEG: **FECSER ZSUZSANNA**
FOTÓ: **SZILÁGYI DÉNES**

„A magyar diaszpórán belül kitüntetett helyet foglal el a magyar zsidóság” – mondta Potápi Árpád János a Többes kötésben: magyar–zsidó múltak és égtájak címmel megrendezett konferencián a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen.

Potápi Árpád János megnyitó beszédében elmondta, hogy a világban egyre több országban ismerik fel a külhonban élő nemzettársakkal való kapcsolattartás és kapcsolatépítés fontosságát. A Miniszterelnökség nemzetpolitikáért felelős államtitkára hozzátette, hogy Magyarország esetében ez különösen fontos, *„hiszen nemcsak tágabb régiókban, a Kárpát-medencében, hanem szerte a világon kiterjedt diaszpórák-összességünk él.”* Az államtitkár kiemelte: *„büszkén mondhatjuk, hogy Magyarország is egyre aktívabb ezen a téren.”*

A konferencia első ülésének központi témája a diaszpórák múltja és jelene volt. Dr. Buzási Gábor előadásában a diaszpóra fogalmát történeti és vallási szempontból mutatta be. Elmondta, hogy *„a zsidó emlékezetben és tudatban a diaszpóra fogalma egyidős az ismert történelemmel”,* hiszen már az ósátyák is Mezopotámiában és Egyiptomban töltötték életük fontos szakaszait. Az ELTE BTK Ókortudományi Intézetének adjunktusa a diaszpóra fogalmára több szempontból,

ókori példákkal, analitikusan körbejárva, kategóriák, ellenpárok és dilemmák mentén világított rá. A diaszpóra és galut fogalompár kapcsán kiemelte, hogy a diaszpóra kifejezés népre alkalmazva földrajzilag elszórt letelepedettségre utal és semleges jellegű, amely a Biblia szövegterében kap negatív felhangot és súlyos vallási értékítéletet hordoz, a galut pedig az egyik legfontosabb héber terminus, jelentése *„felfedés”, „megfosztás”,* amelynek értelmében az ország csupaszá válik, mert lakosságát elhurcolják, az elhurcoltak pedig megfosztatnak hazájuktól. Hozzátette, hogy a diaszpóralétben gyökeres változást hozott Izrael állam megalakulása, amely a maga küzdelmes és ellentmondásos módján újra megtestesíti az ókorban megszűnt, de a Tórában megígért centrumot. *„A magyar–zsidó együttélésre még mindig sötét árnyat vet a múlt század iparszerű népirtásának fájdalmas emléke. Az otthonból való kivettség, a hányattatásoknak való kitettség, a végtelen várakozás és a visszatérés reménye együttesen az emberi lét hallatlanul*

erős szimbóluma” – zárta gondolatait a konferencia első előadója. Dr. Klein Rudolf Trianonnak Magyarországra és az utódállamok zsinagógaépítészetre gyakorolt hatását mutatta be. A téma tárgyalása kapcsán kiemelte, hogy meg kell különböztetni a határon inneni és határon túli zsinagógák helyzetét, ami a zsidóság különböző helyzetével magyarázható. A Szent István Egyetem Ybl Miklós Építéstudományi Kar munkatársa elmondta, hogy az anyaország a vesztes háború után túlélte a vörösterort, a trianoni szerződést, és létrejött egy múltba fordulás, egy neobarokk társadalom és építészet. *„A zsidóság megpróbáltatásai törést jelentettek a zsidó emancipáció terén, amelynek hatására bezárkózás vette kezdetét”* – mondta. Hozzátette, ez az építészetben konzervatív formavilággal rendelkező, urbanisztikailag rejtőzködő, a városi szövetben elvegyülő, kupola és torony nélküli zsinagóga megjelenésével járt együtt. Az építészettörténet professzora a határon túli, elszakított területeken lejátszódó változások

elemzésénél kitért Csehszlovákia és a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság területén nagyobb számban élő magyarságról az államhatalom által leválasztott zsidóság helyzetének bemutatására. *„Ahogy a zsidóság helyzete változott határon innen és túl, úgy változnak a zsinagógáik is. Ezek hűen képezik le a zsidóság eszmevilágát, önazonosságát kifelé és befelé is”* – hangzottak el záró gondolatai. Gerő András szerint

a zsidó kisebbségek helyzetét az őket körülvevő többség percepciójának alakulása határozza meg. *„A 19. század első felében kialakuló magyar nemzettudat homogenizált volt”* – mutatott rá. A Habsburg Intézet igazgatója hozzátette, hogy a magyarság azért élt eltérő kulturális hangsúllyal az országban, mert félt, hogy a magyar nemzet elsüllyed az őt körülvevő szláv és germán tengerben. A történészprofesszor ezt az állítását a magyar nemzettudat két nagy emblemikus költeményével támasztotta alá. Kiemelte Vörösmarty Mihály *Szózatából* a nemzethalál motívumot, míg Kölcsey Ferenc *Himnuszából* a balsors szerepét. *„A homogenizáltság oka tehát a fenyegetettség, a fragmentációt nem tűrő nemzettudat”* – hangsúlyozta. Meglátása szerint a 19. század első felében kialakult nemzettudat az 1848-as eseményekkel beigazolódtott, hiszen akkor nagy veszélybe került a magyar nemzet. *„Az 1867-es kiegyezést követően sem javult a magyarok helyzete, mert bár politikai értelemben uralkodóvá váltak Magyarországon, mégis nemzetiségi többség jellemezte az országot”* – fejtette ki. A trianoni korszak kapcsán a magyar nemzettudatot semmiféle fragmentáció

sem jellemezte a beigazolódtott balsors és az ország megcsonkulása miatt. *„A 19. század rémálmai realizálódtak”* – foglalta össze. Kiemelte, hogy az elmúlt harminc évben a régi formák mellett a magyar nemzettudat eredeti homogenizációs intenciója egészséges változáson ment keresztül. Turán Tamás *Zsidó katonáskodás a Monarchiában: néhány vallásjogi életkérdés* című előadásában elmondta, hogy a diaszpóra-problematikának politikai vetülete a többes kötődés; kettős vagy többes lojalitás problémája. A hebraista kiemelte, hogy ezeknek az egyik próbatétele a háborús helyzet. *„Amikor a 18. században megindultak a zsidóság emancipációjával kapcsolatos politikai viták a német nyelvterületen, a zsidó katonáskodás lehetőségei ezen viták középpontjában álltak”* – hangsúlyozta az MTA Társadalomtudományi Központ tudományos főmunkatársa. Hozzátette, hogy egy zsidónak azért kell bevonulnia, mert az állam törvénye a törvény. Kitért arra is, hogy a háborúnak van egy zsidó ókori-középkori elmélete is, amely szentföldi hagyományokra épül, és bibliai alapokon nyugszik. Kihangsúlyozta, hogy vannak szent háborúk, és léteznek

területszerzők: *„A területszerző háborúk addig voltak jelentősek, míg szuverén szentföldi állam létezett”* – mondta. Végezetül kitért arra, hogy a zsidóság olyan kedvezményezett helyzetben volt a Monarchián belül, amelyet Európa-szerre abban a korban nem tapasztalhattak. Hatos Pál előadása Ravasz László református lelkészről szólt. A Kaposvári Egyetem Rippl-Rónai Művészeti Kar dékánja ismertette Ravasz László

életútjának legfontosabb állomásait, külön kiemelve a zsidósághoz fűződő viszonyát. *„Ravasz László 93 évet élt, majdnem végigélt egy századot”* – hangsúlyozta a történész. Kiemelte, hogy 1917-ben a liberalizmus talaján állt, az antiszemitizmust tragikus tévedésnek tartotta, de aztán mégis ahhoz fordult. Glässer Norbert előadásában a határon túli zsidó életvilágok két világháború közötti sajtómegjelenítéseivel foglalkozott sajtóforrások alapján. Gidó Attila a magyar zsidóság múltját és romániai jelenét mutatta be 1914-től napjainkig. A kolozsvári Nemzeti Kisebbségkutató Intézet kutatója elmondta, hogy amíg Erdély Magyarország részét képezte, az erdélyi zsidóság fejlődési pályája megegyezett az ország vidéki fejlődésének asszimilációs pályájával. *„1918-ra az erdélyi zsidók túlnyomó többsége magyar anyanyelvűnek, kultúrájának, a magyar nemzet részének vallotta magát, a zsidó vallást követve”* – emelte ki. Borsi-Kálmán Béla a színvonalai zsidókhoz fűződő személyes élményeiről tartott előadást. Az ELTE BTK Kelet-Európa Története Tanszék egyetemi tanára elmondta, hogy 1941-ben Szinerváralja 5600 fős lakosságából 717-en

vallották magukat zsidónak. Kiemelte, hogy az 1947-es összeírás alapján már csak 150-en maradtak, vagyis a háromnegyed részük odaveszett. Kitért arra is, hogy ő maga egyidős a holokauszt túlélő zsidókkal, akiket az élni akarás jellemezett.

Felidézte azt az emléket, amelyben gyermekként társai szomorkodásának okát kereste. Válaszul a nagymamája a *Halálgyárak* című könyvet nyomta a kezébe, és ezzel mindent elmondott. Szalai Miklós a kárpátaljai zsidóságot és identitásukat ismertette a kiegyezéstől a második világháborúig. A történész kiemelte Kárpátalja elkülönülő helyzetét, mely a kárpátaljai zsidóságra is hatással volt. Elmondta, hogy teljesen különbözik a magyarországi zsidóságtól a kárpátaljai zsidó identitása, amit történelmi feljegyzésekkel is igazolt előadásában. A kárpátaljai

közösség nagy része elpusztult a holokausztban, akik hazatértek, a szovjet rendszer viszonyai között nem tudták megőrizni zsidó identitásukat, és aki tudta, elhagyta az 1960-as években az országot. „Ennek ellenére nem mondható, hogy a kárpátaljai zsidó identitás önmagában elpusztult volna” – fejezte ki.

A konferencián szó volt az asszimiláció, az ortodoxia és a cionizmus kérdéséről is. Zvi Hartman a zsidó értelmiségieknek az asszimiláció kudarcával való szembenézéséről beszélt. A Tel-Avivi Egyetem szenior kutatója a két világháború közötti Budapestre és Erdélyre koncentrált esettanulmánya alapján elmondta, hogy az 1930-as évek végére mindkét város zsidó értelmiségi elite úgy érezte, hogy a szövetségeseik magukra hagyták őket.

Hozzátette, különböző stratégiát kellett bevetniük az identitásuk megőrzése érdekében. A történész előadásából egyértelművé vált, hogy a szövetség sokkal inkább a zsidók képzeletében létezett. A magyarországi zsidók az 1867-es emancipációs törvény alapján kapott polgári és politikai jogokkal egyenlővé váltak az ország keresztény lakosságával. „Aktívan részt vettek a társadalmi folyamatok alakításában; kulcsszerepet töltek be a 19. századi Magyarország modernizációjában” – emelte ki.

Novák Attila a magyar kormány és a Cionista Világszervezet tárgyalásairól tartott előadást. A Molnár Tamás Kutatóintézet tudományos főmunkatársa kiemelte az 1930-as évek külpolitikáját meghatározó nemzetközi cionista diplomácia

fontosságát és ennek magyar fogadtatását. „Voltak olyanok, akik a cionizmust magyar nemzeti szempontból is támogatóknak vélték” – hangsúlyozta. Előadásában kitért azokra az okokra, amelyek megmagyarázzák, miért nem vált erőssé ez a magyar külügyi vezetésnek érdekében álló diplomáciai viszony. Kiemelte ebben az egyre erősödő szélsőjobboldal erejének és a náci Németország befolyásának hatását.

Olasz Levente magyar ajkú zsidóság palesztinai és izraeli szervezeteinek szerepét mutatta be előadásában.

Az Eszterházy Károly Egyetem PhD-hallgatója elmondta, hogy a zsidó szervezetek és vállalkozások az 1930-as és 1950-es években jöttek létre, és éltek fénykorukat. A történész kifejtette, hogy a Palesztinába vagy Izraelbe kivándorolt zsidóság egy része magyar kulturális kötődéssel rendelkezett. „A magyar nyelv anyanyelvként vagy második nyelvként való használata a legfontosabb szempont itt” – emelte ki.

Lóczy Tamás az 1948 és 1957 között zajló húskonzervakciónál és a magyar ortodoxia izraeli szeretetszolgálat-küldeményeiről tartott előadást. A Magyar Ortodox Izraelita Levéltár gyűjteményvezetője a diaszpóralét egy különleges esetét elemezte levéltári anyagok alapján. Az esemény az NKE Államtudományi és Közigazgatási Karának Molnár Tamás Kutatóintézet és a Miniszterelnökség Nemzetpolitikai Államtitkársága szervezésében valósult meg a Ludovika Főépület Széchenyi dísztermében. A konferencián részt vett mások mellett Heisler András, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének elnöke és Azbej Tristan, az üldözött keresztények megsegítéséért felelős helyettes államtitkár. ●

Végzett az első évfolyam a kormányzati tanulmányok szakirányú továbbképzési szakon

SZÖVEG: FECSER ZSUZSANNA
FOTÓ: SZILÁGYI DÉNES

180 közigazgatási vezető fejezte be három féléves felsőfokú vezetői tanulmányait. Okleveleiket február 16-án vették át az NKE Ludovika Főépületének kápolnájában. Az ünnepélyes eseményen szintén oklevelet kapott a közigazgatási tanulmányok szakirányú továbbképzés második évfolyamának több mint 350 hallgatója, valamint az elektronikus információbiztonsági vezető és az integritás tanácsadó szakirányú továbbképzésen végzetek is.

„A kormányzati szakirányú továbbképzésben az első évfolyam végez, a közigazgatási szakirányon pedig a második évfolyam” – ezekkel a szavakkal kezdte köszöntőjét Prof. Dr. Kis Norbert. Az Államtudományi és Közigazgatási Kar dékánja hozzátette, mindkét szakra igaz, hogy az elmúlt másfél évben komoly együttműködési próbatételnek kellett keresztülmenniük. „Ez nem egy egyszerű képzésfejlesztés, ez egy együttműködési kihívás” – hívta fel a figyelmet. Elmondta, hogy 2016 nyarán alig lépett hatályba az állami tisztviselőkéről szóló 2016. évi LII. törvény, ősszel már kezdetét is vette a közös munka. „Az együttműködési

program sikere a benne részt vevő állami tisztviselőkön múlott és múlik” – hangsúlyozta. Hozzátette, hogy a képzést végrehajtó egyetem, az oktatók és az oktatásszervezők is sok kihívással néznek szembe. Az együttműködéshez szükséges koordinációs munkában pedig nagy szerepe volt a Miniszterelnökséget vezető miniszter által felállított, Patyi András rektor által elnökölt Állami Tisztviselői Továbbképzési Kollégiumnak, a Kovács Zoltán államtitkár által elnökölt Záróvizsga Bizottság Elnöki Kollégiumának és a Palich Etelka által elnökölt Állami Tisztviselői Képzési Tanácsnak. „Nem kevesebbre vállalkoztunk, mint hogy

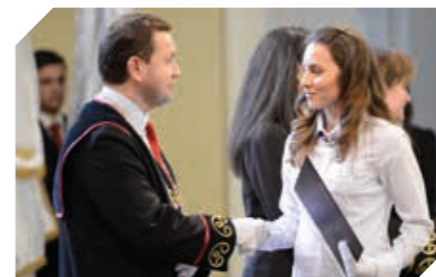

a megyékben, a megyeszékhelyeken, a munkahelyeken folytatjuk ezt a képzést annak érdekében, hogy a lehető legrugalmasabb időgazdálkodással lehessen elvégezni ezeket a tanulmányokat” – mondta. Kis Norbert örömet fejezte ki, hogy a képzésre vonatkozó hallgatói elégedettségi kérdőív „az oktatásszervezéstől az oktatás tartalmi kérdésein keresztül” magas elégedettséget mutatott, majd hozzátette, hogy az említett kollégiumok, a tanácsok és az oktatók is jóra értékelték az elmúlt félévek munkáját, a hallgatói tevékenységet. „Fontos, hogy mindannyian elégedettek legyünk önmagunkkal és egymással is, de a közigazgatásban a legfontosabb az ügyfél: az állampolgárok és vállalkozók legyenek elégedettek azzal a közigazgatási szolgáltatással, amelyet nekik nyújtunk” – fogalmazott. Ezt támasztják alá a nemzetközi mutatók is, amelyek kapcsán kiemelte az emberi faktornak a közigazgatás fejlődésére gyakorolt hatását. „Az ügyfélteher és az állampolgárok részéről történő időráfordítás, valamint a szabályozási teher csökkenése, az eljárási idők rövidülése mind hozzájárul a polgárok és a vállalkozók közigazgatással kapcsolatos elégedettségének javulásához” – tért ki rá. Kérdésként tette fel, hogy a fejlődésben milyen szerepet játszik a személyes és a vezetői teljesítmény. „Mi abban hiszünk, hogy az emberi faktornak, a személyes közreműködésnek és teljesítésnek van szerepe a közigazgatás fejlődésében” – jelentette ki az ÁKK dékánja. Mint mondta, az elmúlt öt évben, amióta a közzolgálati továbbképzési rendszer elindult, az eredmények már megmutatkoztak. Kis Norbert felhívta a figyelmet arra, hogy ebbe érdemes fektetnie a munkáltatóknak, a fenntartóknak, az ágazatért felelős Miniszterelnökségnek és Belügyminisztériumnak, illetve az Európai Uniónak is. „Néhány perc múlva itt gratulálunk Önöknek, és átadjuk az oklevelet. Ebben a gratulációban az a köszönet is benne lesz részünkről, hogy számunkra, a Nemzeti Közzolgálati Egyetem számára nagyon hasznos tapasztalatot jelentett az elmúlt három félév” – emelte ki. „Kezdes kollégáimként üdvözöltem Önöket, hiszen a kormányzati és közigazgatási tanulmányok első évfolyamának végzős hallgatóit

én kollégáknak tekintem” – kezdte meg beszédét Dr. Belányi Márta. A Miniszterelnökség hatósági ügyekért felelős helyettes államtitkára kifejtette, hogy az új típusú rendszer első hallgatóiként a végzős évfolyam tagjai szerepükben kifolyólag a jövőben ennek a képzésnek részben formálói, alakítói és továbbfejlesztői is lesznek. Elmondta, hogy az állami tisztviselői törvény egyik központi újítása volt az állami tisztviselői képzés és továbbképzés új alapokra történő helyezése. „Az állami tisztviselők magas szintű és folyamatos képzése nélkül elengedhetetlen a minőségi szolgáltatás nyújtása, a jó hatósági munka, a jó közigazgatási szolgáltatások megteremtése, maga a jó állam kialakítása” – hangsúlyozta. Hozzátette, hogy az egyre növekvő tudásmennyiséghez, feladat- és hatáskörhöz alkalmazkodniuk kellett. Kitért arra, hogy céljuk a képzések központba helyezése volt. „Ennek érdekében ez az új képzési struktúra és módszertan szakított a korábban már megszokott képzési és vizsgáztatási rendszerrel, amely időnként aránytalanul nagy terheket rótt mind az állami tisztviselőkre, mind pedig a munkáltatókra” – mondta. Ennek köszönhetően megvalósulhatott az egyéni szempontok fejlesztése, annak folyamatos elmélyülése. „A feladat elvégzésével a kormány a Nemzeti Közzolgálati Egyetemet bízta meg” – jelentette ki. Mint mondta, ennek az intézménynek a deklarációja az, hogy olyan egyetemet hozzon létre és működtessen, amelynek feladata a közigazgatási, a hon- és rendvédelmi szervek tisztai utánpótlásának biztosítása és az egységesülő közzolgálati életpályák közötti átjárhatóság megteremtése. Kitért arra is, hogy ez a képzés több szempontból is megérte. „A benne részt vevő kollégák nemcsak másokról és saját tudásukról, hanem magukról is újabb képet szerezhettek, és újabb fejlesztendő területet tudtak feltárni magukban” – idézte fel. „A bizalom töretlen” – hangsúlyozta Belányi Márta. „A járási és kormányhivatali rendszer beváltotta a hozzá fűzött reményeket, valamint a rendszer és a rendszerben részt vevők folyamatosan készen

állnak a változásokra és az új feladatok megoldására” – zárta gondolatait. Prof. Dr. Patyi András bevezető gondolataiban visszaemlékezett az állami tisztviselőkről szóló törvény koncepciójának körülményeire. „A középpontban a tudásképzés állt” – mondta. Az NKE rektora kiemelte a közigazgatásban dolgozó vezetők és köztisztviselők tudásának szintjét meghatározó közigazgatási munka mint szolgáltatás jelentőségét. „Az első pillanattól kezdve lényeges szerepe volt az új képzési rendszernek és az erre a célra is létesített Nemzeti Közzolgálati Egyetemen is” – tért ki rá. Hozzátette, hogy az egyetem tevékenysége az emberre irányul, és az egyetemnek egyenlő arányban kell kivennie a részét a tudományos kutatásból, az oktatásból és a tananyag-előállításból. „Ami átfogja mindezt, az pedig a fejlesztés” – hangsúlyozta. Patyi András elmondta, hogy a fejlesztő munka részben belülről fakad; a kihívásokra, az állami és társadalmi jelenségekre egyre jobban reagáló kutatómunka, az arra épülő modern nevelés- és oktatástudomány eredménye részben belülről származik, részben kívülről is jön: az egyetem fejlesztését fenntartói, kormányzati és európai uniós körülmények is generálják. Kifejtette, hogy ez a fejlesztés az intézmény mellett az emberre irányul. Magyary Zoltánt idézve az NKE rektora kiemelte, a közigazgatás az emberekért és az emberek által van. Ahhoz, hogy valaki a közigazgatás szolgálatába álljon, jó alapok kelljenek. Mint mondta, hazánk európai nép, a modern európai kultúrát pedig három dolog tartja fenn: „a keresztény vallás, a római jog és a görög filozófia”. Patyi András Démokritoszt idézve hangsúlyozta: „Az államügyeket kell legfontosabbnak tartani minden egyéb között, hogy jól intéztessenek (...) Hiszen a jól kormányzott állam a legnagyobb mentés, s ebben minden egészséges – ha viszont ez tönkremegy, minden tönkremegy.” Az esemény délutáni részében vették át okleveleiket az NKE ÁKK elektronikus információbiztonsági vezető és az integritás

KÖZIGAZGATÁSI ÉS KORMÁNYZATI TANULMÁNYOK

Az Országgyűlés 2016-ban döntött arról, hogy átalakítja az állami tisztviselők képzésének rendszerét annak érdekében, hogy a közigazgatás valós fejlesztési igényeit jobban szolgálja, a tanulást hatékonyabban támogató kurzusok fogadják a tisztviselőket. A törvény két új előmeneteli képzést vezetett be az NKE-n: a közigazgatási tanulmányok szakirányú, valamint a kormányzati tanulmányok szakirányú továbbképzést. Az egyetemi képzést a vezetők munkahelyükön, a digitális tanulás korszerű technológiáit alkalmazva végezhetik el. Évente közel ötszáz közigazgatási vezető kezdi meg kötelező vezetői tanulmányait. A képzést az Európai Unió támogatja, az NKE valamennyi kormányhivatal és tíz hazai egyetemet is bevont az oktatásba. Az egyetem felmérései szerint az elmúlt években nőtt az ügyfelek elégedettsége a közigazgatással kapcsolatban, csökkentek a várakozási idők és bővültek a gyors internetes ügyintézési lehetőségek.

tanácsadó szakirányú továbbképzésen végzett hallgatók is. Prof. Dr. Kis Norbert a képzések közötti kapcsolatként jelölte meg az NKE összekötő szerepét és az állami szolgálat teljesítését. „Mindannyian, beleértve az NKE-t is, egy különleges küldetést hajtunk végre ezekkel a képzésekkel. Ezt a küldetést mindhárom képzésben egy-egy törvény indította el” – fejtette ki az ÁKK dékánja. Hozzátette, hogy a végzett tisztviselők számára nemcsak a jogszabályok végrehajtása, de az állami szolgáltatások fejlesztése is cél kell hogy legyen. „A végső cél az, hogy a maga területén bizalmat építsen ki, amelyre a közigazgatásnak és az államnak szüksége van” – hangsúlyozta. Dr. Belányi Márta mindegyik továbbképzési szak fontosságát kiemelte. Mint mondta, a védelem az összekötő elem, mert „A világon nincs olyan, amit ne kellene védeni”. Hangsúlyozta, hogy a közigazgatási szakemberek a jogállamot, az információbiztonsági szakemberek az informatikai rendszereket és az állami adatokat, az integritás tanácsadók pedig az állam méltóságát védik. Dr. Nyikos Györgyi elmondta, hogy az NKE legfőbb célkitűzése, hogy különböző szakterületeken állami szolgálatra készítse fel a hallgatóit és a továbbképzés résztvevőit. „Többféle szakmai ismeret átadása történik azért, hogy a feladatokat a köztisztviselők minél hatékonyabban, minél eredményesebben tudják elvégezni” – tette hozzá az NKE nemzetközi rektorhelyettese. Kiemelte, hogy a képzések teljesítése jogszabályban előírt és kötelező volt az előmenetelhez, így nagy hangsúlyt fektettek a hallgatók motiválására. „Bizom benne, hogy ezek a képzések igazolják azt, hogy valóban szükséges és érdemes közösségi forrásokat költeni arra, hogy a közigazgatás, a kormányzat adminisztratív kapacitását továbbfejlesszük és modernizáljuk” – hangsúlyozta. Végezetül arra hívta fel a figyelmet, hogy jubileumi évbe léptünk, ugyanis idén 40 éves a közigazgatási felsőoktatás. „1978-ban indult az első igazgatási szervezési tanfolyam, és az idei év során ez alkalomból az egyetemen számos rendezvényt szervezünk” – zárta gondolatait. ●

A prostitúció és a koldusmaffia hálójában

Kutatás indult a kiskorúak jogellenes külföldre vitelének megakadályozására

SZÖVEG: HORVÁTH MÓNIKA

A kiskorúak jogellenes külföldre vitele összetett kérdéskör, amely egyaránt érinti az illegális migrációval, az emberkereskedelemmel összefüggő ügyeket, de kapcsolódhat határon átnyúló családjogi esetekhez is. A prevencióban és külföldre vitel megakadályozásában a rendőrségtől kezdve a gyámügyig több szervezetnek is van szerepe, de tehetnek ellene a szülők vagy a tanárok is. Nem véletlen, hogy a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Karának munkatársai többek között kutatási programmal és továbbképzéssel segítik ezt a munkát.

A kiskorúak jogellenes külföldre vitelének megakadályozásában kiemelt szerepe van a rendőrségnek, azon belül is a határrendészeti feladatokat ellátó magyar rendőröknek. Ha már minden más gyermekvédelmi eszköz hatástalan volt, akkor utolsó védelmi vonalként egyedül ők tudják megakadályozni a jogtalan külföldre vitelt, ha a rendelkezésükre álló rövid – útlevel-ellenőrzésnyi – idő alatt felismerik. A kiskorúak jogellenes külföldre vitelével kapcsolatban a szakma három érintett területet különít el: az illegális migrációt, az emberkereskedelmet és a határon átnyúló családjogi ügyeket. A három terület elkülönítése azért fontos, mert ugyan a kiskorú külföldre vitele mind a három esetben jogellenes, jelentősen eltérnek a körülmények, a szereplők motivációi, a felhasznált úti okmányok és más közokiratok, valamint a jogi eszközök, szabályozások, amelyek a rendőrség rendelkezésére állnak, hogy a kiskorú áldozattá válását megakadályozzák.

Mindhárom területen jellemző az elkövetett jogsértések számának évről évre való növekedése. A legriasztóbb statisztika az emberkereskedelem terén mutatkozik. Az EUROPOL egy 2015-ös tanulmányában 2009 óta tartó dinamikus növekedésről számol be, és Magyarországra vonatkozóan megjegyzi: „Sajnálatos módon a magyar állampolgárok aránya magas mind az elkövetők (9 százalék), mind az áldozatok között (10 százalék), s ez hazánk lakosságát az unió lakosságához viszonyítva aránytalanul nagy. Az emberkereskedelemben a kiskorúak sérelmére elkövetett arányszám 12 százalék.” Az Európai Bizottság 2016-ban kiadott, a 2013–2014-es éveket vizsgáló jelentésében körülbelül évente 2400 ismertté vált kiskorú áldozattal számolt az EU területén. A valós szám ennek többszöröse lehet. Az áldozatok 76 százaléka kislány, tinédzser vagy fiatal nő. A legsérülékenyebbek a családjukat elvesztett, elárvult vagy elveszett, háború, éhezés, szegénység elől menekülő kiskorúak, az UNHCR adatai alapján 2015-ben 98 400 ilyen kiskorút regisztráltak világszerte, az EU-ba ebből kb. 10 ezer gyermek jutott (a 2015-ös menekülthullám alatt néhány tagállam nem teljesítette regisztrációs kötelezettségét, mert a létszám miatt ez fizikailag nem volt kivitelezhető).

Sváb Balázs r. főtörzsrőrmester az NKE RTK levelező tagozatos hallgatója, főhatárrendészként a Repülőtéri Rendőr Igazgatóságon teljesít szolgálatot, s egyben 17 éves útlevelkezelői tapasztalata révén a projekt határrendészeti szakértője. Meglátása szerint a megindított ügyekben – így a hivatalos statisztikákban – szereplő kb. 80-100 kiskorú helyett évente megközelítőleg 200-300 kiskorú tűnik el Magyarországról, és csak kis százalékuk kerül elő. „Európai viszonylatban Magyarország a harmadik helyen szerepel azon országok között, ahonnan kiskorúak tűnnek el, s válnak a prostitúció, koldusmaffia, szervkereskedők vagy más egyéb bünszervezet áldozataivá” – mondta. Az eltűnések és a felderített esetek száma

eltérő. „Sajnos nagy a látencia, bizonyos területekről nagyon kevés adat áll rendelkezésünkre. Előfordulnak olyan esetek is, amikor a nyolc éves kislányt már prostitúcióra kényszerítik” – tette hozzá. „Minden társadalmi rétegből találkozhatunk áldozatokkal. A jómódú családoktól kezdve a legszegényebb rétegekben élőkig. A legtöbben anyagi kényszer hatására, de leginkább külső nyomásnak, fenyegetésnek engedve vesznek részt a prostitúcióban.” Az emberkereskedelem fő iránya továbbra is keletről nyugatra halad, és elsősorban a schengeni térségre jellemző, ahol a határok megszűnése miatt semmi sem akadályozza meg a bűnelkövetők szabad mozgását. Svájc, Hollandia, Németország, továbbá a Közel-Kelet mind jellemző úti cél. „A határrendészeti rendőr vagy a határőr megakadályozhatja a kivítelt, ha a kiskorú a schengeni határon kívülről érkezik, vagy mélységi ellenőrzés során belföldön ellenőrzés alá veszi. Csak abban az esetben tudja ezt megtenni, ha felismeri, ha feltámad benne a gyanú, hogy kiskorú jogellenes külföldre vitelének esetével áll szemben” – mondta Sváb Balázs. „Az is fontos, hogy a gyanú felmerülését követően tudja, milyen eszközök állnak rendelkezésére ahhoz, hogy sejtését megalapozza, és milyen jogi lehetőségei vannak a továbblépésre” – tette hozzá.

Ebben nagy segítséget nyújt az a továbbképzés, amelyet az NKE Rendészettudományi Kar oktatói, Dr. habil Varga János ny. hőr. ezredes, egyetemi docens, korábbi tanszékvezető, a projekt szakmai vezetője és Dr. jur. Székely Zoltán r. őrnagy, egyetemi tanársegéd kezdeményezésére dolgoztak ki az NKE Rendészettudományi Karán a Belső Biztonsági Alap uniós és hazai közös finanszírozású pályázatának keretében. „2015 őszén, amikor a jogi határozat bevezették, a határrendészeti oktatók közül ketten, Dr. habil. Varga János ezredes úr és én úgy láttuk, hogy itt az alkalom a kiskorúak jogellenes külföldre vitelével szembeni hatékonyabb fellépésre” – mondta Székely Zoltán. „Beadtunk egy pályázatot a Belső Biztonsági Alap uniós és hazai közös finanszírozású kiírásainak egyikére, és el is nyertük a támogatást”. A projektben az NKE RTK égisze alatt működő határrendészeti, jogász, pszichológus és mediátor szakértőkből álló csapat vállalta, hogy a témát illetően összesíti az ismereteket, feltérképezi a hiányosságokat, ezek alapján a külső határon szolgálatot teljesítő határrendészek számára megfelelő tananyagot készít, azt külön szervezett képzés keretében oktatja, valamint e-learning formájában is elérhetővé teszi a Belügyminisztérium továbbképzési rendszerén keresztül. „A projekt első lépéseként tehát a schengeni külső határon elhelyezkedő határrendészeti kirendeltségeken, a rendőrkapitányságok határrendészeti osztályain, valamint a határátkelőhelyeken készített kérdőíves felmérésekkel, helyszíni interjúkkal mértük fel a határforgalmi ellenőrzésben részt vevő kollégák igényeit és hiányosságait e téren. Kiderült, hogy a téma nagy aktualitással bír, és nagy szükség van felkészült szakemberekre mind a határon,

mind a mélységi ellenőrzésben. Sokan közülük személyes ügyüknek érzik, sőt rábukkantunk olyan kollégára is, aki kiskorúként maga is emberrablás áldozatává vált."

A kutatás során nem csak a szakemberek oldaláról vizsgálták meg a kérdést. A *Névtelen Utak Alapítvány* önkénteseinek segítségével sikerült információkat nyerni a prostitúcióból, emberkereskedők kezei közül kimenekített áldozatoktól. Az ő beszámolóik, továbbá Dr. Farkas Johanna egyetemi pszichológus kutatásai alapján további szempontok kerültek be a vizsgálatokba, és megállapítottuk, hogy ezeknek a bűntényeknek vagy jogellenes magatartásoknak felfedezhető bizonyos jellegzetességei. „A határellenőrzés során árulkodó lehet például a különböző életkorú kiskorúak állapota, csomagjainak mennyisége és milyensége. Megfigyelhető továbbá a kiskorú és kísérője közötti kapcsolat, ahogy az utazás során viszonyul a szülőhöz vagy a bántalmazójához a gyermek” – emelte ki Székely Zoltán.

A tananyag kidolgozásakor tehát nemcsak a jogi és eljárásrendi aspektusokra figyeltek, hanem a pszichológiai szempontokra is nagy hangsúlyt fektettek az oktatók. Az aktuális tematika mellett nagy gondot fordítottak az oktatás módszertanára, így az formájában is illeszkedik a felnőttoktatás legújabb trendjeihez. Az előadások gyakorlatias szemlélettel készültek, a résztvevők interaktív módon járultak hozzá az oktatás sikeréhez.

„A tananyag újabbnál újabb információkat tartalmaz, továbbá köznapin nyelven fogalmaz. Nem száraz, hanem érdekes, figyelemfelkeltő és interaktív részei is vannak” – foglalta össze a tananyag sajátosságait Székely Zoltán. „Az oktatás során gamification (játékosítás) segítségével dolgoztunk fel több esetet. Eltűnt kiskorúak esetére építve készítettünk szerepjátékkártyákat. Ezen kártyák kiosztásával az oktatáson részt vevő rendőrök különböző szerepekben (kiskorú, szülő, gyámügyes, határrendész, szolgálati elöljáró, embercsempész, stricil élhették, illetve játszhatták újra valamelyik esetet. A kártyák adták meg a személyiségeket, a történet fonalát, valamint a végkifejlet lehetőségeit. Ennek köszönhetően a szerepekbe bújó kollégák gyakorolhatták, hogy mely esetet miként oldanák meg, derítsék fel” – részletezte Székely Zoltán, aki a Pennsylvaniai Egyetem kurzusain sajátította el a gamification módszertanát.

A negyven tanórát magában foglaló, tanfolyamszerű képzésben a projekt során 240 rendőr vett részt és kapott oklevelet a tanfolyam elvégzéséről, ők immár a kiskorúak ellenőrzésének specialistáiként támogathatják kollégáik munkáját. Tervben van továbbá a tananyag akkreditálása és majdani oktatása szabadon választható tárgyként a NKE RTK-n, illetve a Belügyminisztérium továbbképzési rendszerében blended learning (e-learning és frontális vegyes képzés) formájában. Fontos a szakmabeliek továbbképzésén kívül a szélesebb társadalmi rétegek tájékoztatása és bevonása is. Sokat tehetnek az ügy érdekében az oktatási intézmények, iskolák, a szülők és a nemzetközi közösség is. „Ha lezajlik a projekt március végi zárókonferenciája, nem állhat meg a munka. Konkrét elképzeléseink vannak a hatékonyabb fellépésre. Nemzetközi igény van arra, hogy folytassuk, ennek érdekében rövidesen újabb, immár nemzet-

közi pályázatot nyújtunk be” – hangsúlyozta az RTK oktatója. Ennél is fontosabb – leginkább a határon átnyúló családjogi ügyekben –, hogy törvénymódosítással lehessen elejét venni a kiskorúak jogellenes külföldre vitelének. Jelenleg ugyanis nincs pontosan szabályozva, hogy milyen okmányokkal utazhat a csak az egyik vagy nem szülői kíséreléssel utazó kiskorú. „Használatos egy szülői beleegyező nyilatkozatnak nevezett írat, amelyet akkor ajánlott kitölteni, ha az egyik szülő, rokon vagy iskolai tanár külföldre viszi a gyermeket, és az egyik

szülőnek vagy mindkettőnek beleegyezését kell adnia az utazáshoz. Ezt a dokumentumot azonban nem kötelező kitölteni, csak ajánlott. További probléma, hogy elég kézzel kitölteni a feljegyzést, majd aláírni. Volt már olyan eset is, mikor az egyik szülő úgy döntött, hogy külföldre viszi gyermekét a házastársa tudta nélkül. Ekkor csak meghamisította a házastársa aláírását a nyilatkozaton” – meséli Sváb Balázs, aki a repülőtéren nap mint nap találkozik elvált vagy gyermeküket egyedül nevelő, külföldre utazó szülőkkel. Azt is körülményes ellenőrizni, hogy a nyomtatványban szereplő adatok megfelelnek-e a valóságnak. A szakemberek mindenképpen szigorítást tartanának célravezetőnek. A projekt során kidolgoztak egy öt pontból álló javaslatot a biztonságipar és a jogalkotás szereplőinek arra vonatkozólag, hogy milyen jogi és műszaki megoldásokat lehetne bevezetni a jelenség visszaszorítására. ●

MENNYIT ÉRSZ?

2018. március 21-én rendezik meg a szélesebb társadalmi rétegek tájékoztatását célzó *Együtt a kiskorúak védelméért* című tudományos zárókonferenciát. A rendezvényen pszichológus, rendőr, egyetemi oktató, jogász, valamint gyermekvédelmi alapítványok munkatársai osztják meg a gyermek eltűnésekkel, ezek prevenciójával, valamint az emberkereskedelem elleni fellépés lehetőségeivel kapcsolatos tapasztalataikat, kutatási eredményeiket. A zárókonferencia egyben a Névtelen Utak Alapítvánnyal közösen megrendezett *Mennyit érsz?* című kiállítás nyitó eseménye. A *Névtelen Utak Alapítvány* egy azon kevés szervezet közül, amely az emberkereskedelem hálójából kikerült kiskorú és felnőtt áldozatokat igyekszik rehabilitálni, visszaintegrálni a társadalomba. Az ilyen hálózatokból kikerülő áldozatok 90 százalékban drogfüggővé válnak, és mindegyikük mély traumás állapotban kerül a gondozókhoz. Hosszú időbe telik, míg feldolgozzák a szörnyű élményeiket. A március 21-24. között megrendezett egyedülálló interaktív kiállítás az emberkereskedelem hálózataiból kiszabadult áldozatok elbeszéléseiből összeállított kép-, hang- és videóanyagokon keresztül mutatja be a témát, és szolgál egyben prevencióc célokat.

„Nevelőszülőknél nőttem fel... Egyik testvérem egy diszkóban eladott két férfinak... 16 éves koromtól 18 éves koromig már nyolc országban dolgoztam mint prostitúált... Bezártak, rendszeresen megaláztak, ha nem kerestem elég pénzt, akkor sarokban kellett térdelni vagy vertek, vagy nem adtak enni. Volt ott egy másik lány is,

akinek sikerült megszöknie, és értesítette a rendőrséget, és ők szabadítottak ki... Majd egy keresztény szolgáltól hallottam egy bárban, Ausztriában az alapítvány programjáról, és elvittek oda...”

„Állami gondozásban nőttem fel, 25 éves vagyok. Nem ismertem sem apámat, sem anyámat, a nevelőintézetben szinte csak bántalmazást tapasztaltam. Ütöttek-verték, mert elég lázadó voltam, szökdösöttem, ezért még több verést kaptam. Szerettem volna megtalálni a szüleimet... soha nem tapasztaltam szeretetet... Nem volt pénzem... és szeretetet kerestem, ezért lefeküdtem pénzért egyre több fiúval, férfival... Fájtak az érzéseim, ezért 12 éves korom óta iszom alkoholt, hogy tompítsak, néha fűvezek, voltak öngyilkossági kísérleteim. Az utógondozó nevelőm ellopta az életkezési pénzem a számlámról, a rendőrségi nyomozás zajlik... Egyszer mentem az utcán, megállt mellettem egy furgon, berántottak, lefogtak, és ketten megerőszakoltak... Amikor megálltak egy benzinkútnál, sikerült megszöknom... Bujkáltam egy

erdőben... Az intézet után nem volt hova mennem. Akik végül befogadtak, kiállítottak az utcára és drogot nyomtak belém... Aztán bekerültem a programba az alapítványhoz egy ismerősöm által... Voltak visszaeséseim, már háromszor tértem vissza a felépülési programba...”

„Nem várt terhecségből születtem meg, és ezt mindig a tudomra adták, érezteték, hogy nyűg vagyok a családomnak annak ellenére, hogy azt mondták, szeretnek... Szép lány vagyok, sok férfival kerültem kapcsolatba... bántalmaztak és én hagytam... Három nyelvet beszélek és nem értem, hogy kerültem bele a prostitúcióba, amiért megvetem magam és szégyellem, és mégis ebben dolgoztam négy évet szinte az egész világon... Az alapítvány felépülési programjában érttettem meg a problémáim gyökerét, hogy az önértékelésem, önbecsülésem akkor tört meg, amikor kb. 4-5 évesen molesztált egy idősebb fiú... és ez tudat alatt belém programozta, hogy nem vagyok értékes: ahhoz, hogy szeressenek, elfogadjanak, boldoguljak, meg kell tennem, hogy odaadom magam, és azt csinálnak velem, amit akarnak... mert nem érek semmit, és ezt tudom csinálni, erre vagyok csak jó... A szégyenem, fájdalom miatt az életet drogokkal tudtam elviselni... de egyszer úgy éreztem, nem bírom tovább, és elmentem egy szervezethez segítséget kérni. Sikerült kiszállnom! Négy hónapot voltam a felépülési programban... most dolgozom, tanulok.”

Forrás: *Mennyit érsz?* kiállítás, áldozatok visszaemlékezései, 2016, Névtelen Utak Alapítvány (az alapítvány hozzájárulásával közzététel)

A magyar tisztek kiemelkedők

SZÖVEG: ONDRÉK JÓZSEF
FOTÓ: SZILÁGYI DÉNES

„Kiemelkedőnek tartom, hogy az Önök egyeteme egyszerre biztosít képzést honvédtisztjelölteknek, rendőrtiszteknek és civil szakembereknek” – mondta Denis Mercier vezérezredes, a NATO Szövetséges Transzformációs Parancsnokság parancsnoka, aki hivatalos magyarországi látogatása részeként tartott előadást az egyetemen. A magas rangú katonai vezetővel az NKE jelentőségéről, a magyar tisztek kiválóságáról beszélgettünk, valamint arról, hogy a képzés milyen szerepet tölt be korunk kihívásainak leküzdésében.

Denis Mercier katonai pályáját 1979-ben kezdte, amikor felvételt nyert a francia légierő akadémiájára. 1983-ban szerzett vadászpilóta képesítést, és ezt követően több mint háromezer órát repült Mirage F-1C és Mirage 2000C típusú gépeken, beleértve 182 órányi éles harci bevetést is. Több fontos NATO-hadműveletben is részt vett, és többek között ő szolgált a francia légi műveletek parancsnokaként a NATO 1999-es koszovói szerepvállalásakor. Később a reimsi bázis parancsnokaként, majd pedig a francia légierő akadémiájának vezetőjeként is szolgált. Az Észak-atlanti Szerződés Szervezetében szintén fontos szerepet töltött be mint hazája védelmi miniszterének vezető katonai tanácsadója. 2012. szeptember 17-én kinevezték a francia légierő parancsnokává. 2015. március 23. óta tölti be jelenlegi pozícióját mint a NATO Szövetséges Transzformációs Parancsnokság parancsnoka.

○ Milyen elvárásokkal érkezett most Magyarországra? Hogyan alakult a NATO és Magyarország kapcsolata a tíz hónappal ezelőtt tett látogatása óta?

Denis Mercier: Tulajdonképpen az elvárások mindig ugyanazok. Egy országot nem érthetünk meg, ha nem megyünk el oda, nem beszélünk az emberekkel, nem szembesülünk a kihívásokkal. Ezekkel az elvárásokkal érkeztem én is, és már ma reggel nyílt és részletekbe menő megbeszéléseket folytattam a honvédelmi miniszterrel és a Honvéd Vezérkarral.

Számomra ez azért fontos, mert így jobban megértem a magyar prioritásokat és az ország elkötelezettségét a NATO szerepvállalásai iránt. A második fontos szempont a változás. Legutóbbi látogatásom során nem az ország megismerése céljából érkeztem, hanem mert részt vettem a Budapesten megrendezett 2017-es NATO Transzformációs Szemináriumon. A szeminárium fő célja – a különböző aktuális kérdések megvizsgálása mellett – az volt, hogy meghatározzuk a NATO parancsnoki struktúrája és a NATO haderőstruktúrája közötti interakció szintjét, valamint azt, hogyan tudjuk ezt a NATO parancsnoki struktúrát egyesíteni a tagállamok kapacitásával. A magyar partnerek segítségével nagyon jól szervezett vitákat folytattunk, és ma már láthatjuk, hogy az akkor megvitattott elveket a tagállamok folyamatosan integrálják. Ez pedig bizonyítja ezeknek a változásoknak a szükségességét. Így a honvédelmi miniszterrel és a Honvéd Vezérkarral folytatott előzetes megbeszéléseim során megegyeztünk, hogy most jött el az ideje magyarországi látogatásomnak a célból, hogy az ország prioritásairól folytassunk megbeszéléseket.

○ Hogyan erősítheti egymást a NATO és Magyarország a védelem és biztonság területén?

D. M. A NATO 29 ország szövetsége, amelyben minden tagországnak megvan a jelentősége, így Magyarország is több területen tölt be fontos szerepet. Először is a régió helyzetének megértésében vállal kulcsfontosságú pozíciót. A szövetség számára fontos, hogy megértse ezt a régiót, amely szomszédos Ukrajnával, és elérést biztosít a balkáni térséghez is. Másodszor pedig meg kell jegyezni, hogy Magyarország az elmúlt években elkezdte növelni a honvédelmi költségvetését azzal a céllal, hogy 2024-re elérjék a 2 százalékot. Elkészítettek egy részletes tervet a NATO, és elsősorban Magyarország prioritásait kielégítő jövőbeni honvédelmi képességekre vonatkozóan. Itt-tartózkodásom alatt pedig többek között arról is tárgyaltunk, hogy a magyar prioritások összhangban legyenek a NATO elvárásaival. Külön kiemelném, hogy Magyarország tervezi egy Védelmi Technológiai Kutatóközpont létrehozását is. Ez különösen fontos napjainkban, és magam is azt a vezetői irányelvet képviselem, miszerint előre, a jövőbe és az innovatív megoldások felé kell tekinteni. Fontos számomra és az ország számára is, hogy az új központ létrehozásának célja összhangban legyen ezzel a szemlélettel, így mindkét fél közös érdekeket képvisel. A látogatásom során az eddig látottak alapján pedig pozitívan tekintek a jövőbe, ugyanis számos ütemtervet fogunk a jövőben megvalósítani.

○ Mit gondol Oroszország és a NATO közötti tárgyalások újraindításáról?

D. M. Valójában a NATO és Oroszország közötti tárgyalások nem szüntek meg, Oroszországot napjainkban nem tekintjük ellenségnek. Ugyanakkor Oroszország megsérti

a nemzetközi jogot, így a korábbi partnerségi kapcsolat nem tartható fenn. Ettől függetlenül katonai és politikai szinten is folyik még kommunikáció a szövetség és Oroszország között. A NATO fontosnak tartja megtartani ezt az általános kommunikációt.

○ Mi a véleménye a magyar tisztképzésről, és hogyan látja a magyar tisztek szerepét a NATO-ban?

D. M. Először is engedjék meg, hogy megoszam Önökkel, amit a Honvéd Vezérkar főnökének is mondtam. A parancsnokságom alá tartozó magyar tisztek kiemelkedők, és ezt nem azért mondom, mert most itt vagyok, hanem mert úgy vélem, magasan képzett magyar tisztek kerülnek az irányításom alá, valamint a központi irodánkban is találkoztam már magyar tisztekkel. Másodszor pedig úgy gondolom, hogy a megfelelő humán tőke a kiváló tiszti képzettség megszerzésének elengedhetetlen kelléke. Azonban a tisztek mellett a tiszthelyettesek képzésére is figyelmet kell fordítani. A NATO Stratégiai Parancsnoksága számára meghatározó a tiszthelyettesek képzése is, és ezen a területen Magyarország az egyik legjobban teljesítő ország. A tisztképzés terén számomra nagyon fontos az, hogy a bonyolult és összetett feladatok miatt a képzést nem lehet elkülöníteni a világ történéseitől, ezeket összefüggéseiben kell vizsgálni. Különösen kiemelkedőnek tartom, hogy az Önök egyeteme egyszerre biztosít képzést honvédtisztjelölteknek, rendőrtiszteknek és civil szakembereknek. Az összetett feladatokat pedig, úgy gondolom, pont ezzel a szemlélettel lehet sikeresen megoldani. Ebben tartom kiválónak a Nemzeti Közzolgálati Egyetemet, és azért is látogattunk el ide a kollégákkal, hogy előadásokat tartsunk arról, a képzés milyen szerepet tölt be korunk kihívásainak leküzdésében. Itt nemcsak a fenyegetésekre kell gondolni, hanem a megjelenő új technológiákra is. Ezért aztán kiemelkedően fontosnak tartom, hogy a tagországok számára kidolgozzunk egy tervet, amelyben Magyarország is segítségünkre lehet.

○ Ami a tisztjelölteket illeti, milyen jó tanácsokkal tudna szolgálni a magyar kadétkok számára?

D. M. Az első és talán legfontosabb tanácsom a tisztjelölteknek az, hogy meg kell érteni a csapatmunka szükségességét, mert az ember egyedül nem tud problémát megoldani. A második tanácsom pedig az, hogy amikor karrierjük során váratlan szituációkkal szembesülnek és hibáznak, a hibázásra lehetőségként tekintsenek. Nem szabad, hogy a hibázástól való félelem hátráltasson bennünket. Noha a katonai szervezeti kultúrában idegennek hathat ez a szemlélet, úgy vélem, hogy a hibákból levont következtetésekből tanulhatunk, és legközelebb már jobban és akár hatékonyabban végezhettük el az adott feladatot. A nagy mennyiségű napi feladat elvégzése mellett sem szabad elfeledkezniük arról, hogy előre kell tekinteni, ellenkező esetben több váratlan meglepetés érheti őket. ●

BÁRMILYEN FEJLESZTÉS CSAK AZ EMBERI ERŐFORRÁSOK HELYES FELHASZNÁLÁSÁVAL HOZ SIKERT

Denis Mercier vezérezredes március 1-jén látogatott el az NKE-re, ahol tett házi előadást a Ludovika Főépületében a NATO adaptációs képességéről. A vezérezredes rávilágított arra, hogy a NATO együtt változott a környezettel, de az alapvető szerepe változatlan maradt. Ennek alátámasztásaként az Észak-atlanti Szerződés szövegéből idézett, miszerint „az aláíró fél a többi féllel egyetértésben azonnal megteszi azokat az intézkedéseket, amelyeket a béke és biztonság az észak-atlanti térségben való helyreállítása és fenntartása érdekében szükségesnek tart.” Ezek az alapelvek változatlanok 1949 óta, és „ma sem változtatnánk ezeken” – fogalmazott az előadó.

Denis Mercier előadásában bemutatta a NATO eddigi történetének négy nagy szakaszát. Az első alapvetően az elrettentésről és a hidegháborúról szóló időszak, amely 1949 és 1991 közötti nyílt időszak, amikor a szövetség a béke érdekében megnyitotta kapuit, és európai, valamint világszinten is új kapcsolatokat alakított ki. Ennek a gyümölcsöző időszaknak 2001. szeptember 11. vetett véget, amikortól a NATO belépett a harmadik, egészen 2014-ig tartó szakaszába. Ez az időszak főleg a krízis-menedzsmentről szól, különösen Afganisztán esetében. A mostani, negyedik időszakot pedig az ukrajnai válság ki-robbanása hozta el, amellyel visszatért a köztudatba, hogy akár a szövetséges

államok határain is közvetlenül felléphetnek veszélyek állami és nem állami szereplők által is. Az előadó kiemelten szólt arról, hogy a korábbi gyakorlattal ellentétben a kihívásokra globális szinten kell a megoldásokat keresni. Példaként említette a balti térség védelmét, hiszen ha a Baltikumban krízis alakul ki, akkor nem gondolhatják úgy a döntéshozók, hogy a Fekete-tenger biztonsági helyzetére ez nem lesz hatással. A vezérezredes meghatározó változásként tekint az új hadszínterek kialakulására. „A hidegháborúban megszoktuk, hogy az ellenfél támadására a tengeren, a szárazföldön és a levegőben számítottunk. Azonban napjainkban újabb színtereket is számításba kell vennünk, mint például a kibertér” – fogalmazott az előadó, és hangsúlyozta, hogy jelenleg leginkább a „folyamatos krízisállapot” jelzővel lehetne leírni a kibertér helyzetét. Szintén új hadszíntérnek tekinthető a demokratikus választásokat is befolyásolni próbáló hamis hírek keltése. „A korábbi markáns határok elmosódtak a béke, a krízishelyzet és a háború között. Egy nyílt ellenségeskedés esetén egyszerű lenne a helyzet, hiszen az ellenség megmutatkozna. Azonban napjainkban nem ez a helyzet, ahogy ez Ukrajnában is látható volt a különböző hibrid szcenáriók esetében” – fogalmazott. Az említett új kihívások összegzésekor kiemelte, hogy mindezt a könnyen hozzáférhető, nagy teljesítményű technológia teszi lehetővé. Ahogy fogalmazott, a 20. századi

„bonyolult világból” a 21. századi „összetett világba” csöppentünk. A helyzet álláshoz pedig rugalmasság kell. Ilyen kontextusban fejleszti a NATO Szövetséges Transzformációs Parancsnokság magát a szervezetet, a fejlesztések közé pedig a globális partnerségi kapcsolatok további ápolása is beletartozik. Az előadó kitért a 2016-os varsói NATO-csúcstalálkozón is megfogalmazott iránymutatásra, miszerint a reagálóképességet kell napjainkban a legjobban fejleszteni. Ezenfelül kiemelten fontos a kibertér beemelése a hadszínterek közé. Ezekben a folyamatokban a NATO Szövetséges Transzformációs Parancsnokságnak fontos szerepe van. „Bármilyen fejlesztés csak az emberi erőforrások helyes felhasználásával hoz sikert. A szellemi tőkét szükséges növelni, a humán oldalt képezni” – emelte ki. Az előadás zárásaként egy értékes idézettel ajándékozta meg a főleg tisztekből és honvédtisztjelöltekből álló közönséget Denis Mercier. James Mattist, az amerikai tengerészgyalogság korábbi népszerű tábornokát, az Egyesült Államok jelenlegi védelmi miniszterét idézte, aki saját bevallása szerint azt hitte, a háború alapelvei köibe vannak vésvé, de a modern világunk új kihívásai még őt is rádöbentették a változékonyságra, akár a háborúviselés terén is. A vezérezredes is azt tanácsolta a hallgatóságnak, hogy mindig legyenek készek a váratlan helyzetekre, és legyenek alkalmazkodók.

Az ENSZ tervezete ösztönzi a migrációt

SZÖVEG: SZŐÖR ÁDÁM
FOTÓ: SZILÁGYI DÉNES

Megkezdődtek a kormányközi tárgyalások az ENSZ migrációs egyezségének tervezetéről február végén New Yorkban. Az átfogó paktum a migráció hatékonyabb kezelését, a legális migrációs útvonalak bővítését, a kormányokra és a társadalmakra háruló feladatok összehangolását helyezi kilátásba. A magyar kormányzat szerint a terv inkább ösztönzi a migrációt, mintsem valósan kezelné azt. A témáról Tóth Norbert egyetemi docenst, az NKE Nemzetközi és Európai Tanulmányok Kar oktatóját kérdeztük.

○ Bár manapság is számos olyan kérdés van a világban, amelyet jó lenne globálisan szabályozni, úgy tűnik, hogy erre egyre kevesebb az esély. Mintha ezt tükröznék az ENSZ migrációs tervezetéről alkotott, élesen ellentétes nemzeti álláspontok is.

Tóth Norbert: Ez valóban így van, ami azonban nem új keletű dolog, hiszen a kodifikációs célú és többoldalú (multilaterális) nemzetközi szerződések aranykorán már régen túl vagyunk. Ez a rendszer a második világháborút követően, egészen a '70-es évek végéig volt igazán jellemző, majd a '80-as években, főleg a világúrral kapcsolatos ügyek szabályozása kapcsán kezdett felbomlani. Természetesen ma is vannak globális jelentőségű, nagy horderejű ügyek a világban, de ezeket egyre kevésbé lehet multilaterális szerződésekkel szabályozni, mivel nincs meg az egyetértés a nemzetközi kapcsolatok szereplői között. Bár a szabályozott keretek sok szempontból előnyt jelentenek, ma már a nemzetközi rendszer alapjait illetően sincs egyetértés a nemzetek között. Ez annak is köszönhető, hogy egyre erősebben hallatják a hangjukat az ázsiai és az afrikai kontinens országai, akik szeretnék minél nagyobb beleszólást a világpolitika alakításába. Szerintük a korábbi megállapodások egyértelműen a nyugati világ által megalkotott dokumentumok voltak, amelyek nem tükrözik az ő elképzeléseiket.

○ Nagy horderejű dolog a migráció kérdése is, amelyet mindenképpen szabályozni, rendezni kellene. Ugyanakkor a megoldást illetően itt különösen nagy véleménykülönbségek vannak egyes országok, kontinensek között. Sokak szerint ez egy természetes folyamat, amely mindig jelen volt az emberiség történetében.

T. N. Ha általában a migrációról van szó, akkor ez a kijelentés akár igaz is lehet. De a tömeges migráció nem volt jellemző minden történelmi korszakra. Akkor beszélhetünk erről, ha a világ egyik régiójából tömegesen indulnak el emberek egy másik régióba, hogy jobb életet, biztosabb anyagi lehetőségeket találjanak. Tehát itt elsősorban a meglévő szegénység a fő mozgatórugó, hiszen a jövedelmi viszonyok nagyon egyenlőtlenül oszlanak meg a világban egyes országok, kultúrák és civilizációk között is. Egy jellemző adat: manapság mintegy másfél milliárd ember él a földön napi egy dollárnál kevesebb jövedelemből. A tömeges migráció másik fő oka a túlnépesedés, ami Afrikát különösen érinti, például Csadot, Szudánt, Etiópiát, Malit, Nigert vagy a Kongói Demokratikus Köztársaságot. Ezek

alapvetően instabil országok, gyenge állammal, vallási és etnikai feszültségekkel, polgárháborúkkal sújtva, ráadásul a klíma is kedvezőtlen, és a termékenységi ráta is itt a legmagasabb a világon. Nem csoda, hogy előbb-utóbb ezek az emberek elindulnak, hogy máshol keressék a boldogulásukat.

○ A 2015-ös nagy migrációs hullám mögött azért egyértelműen ott volt okként a háborúk elől való menekülés, gondolok itt elsősorban Szíriára.

T. N. Ez így van, és emiatt tulajdonképpen vegyes migrációról beszélhetünk ebben az esetben. A tömeges migrációs hullámban voltak tényleges menekültek, de a későbbi menekültügyi eljárások eredménye alapján jelentős részük inkább gazdasági bevándorlónak tekinthető. Az egyébként egy

tévhit, hogy minden menekült a háborúk miatt hagyja el országát. Az 1951-es genfi egyezmény szerint az tekinthető menekültnek, akit a hazájában vagy származási országában valamilyen külső tulajdonság miatt üldöznek. Ilyen lehet az anyanyelv, a vallás, a nemi identitás vagy a társadalmi hovatartozás. Tehát akár békeidőben is „lehet” valakit üldözni: ilyen például, amikor egyes országokban az „N” betűt (názáreti) arab nyelven felfestik a keresztény család házára. Ezzel megjelölik őket, ami tulajdonképpen egyfajta küszöbönálló üldözésnek tekinthető.

○ A szír migránsok esetében azonban elég egyértelmű, hogy miért is indultak el a hazájukból.

T. N. Többségük a legtöbb országban nem menekültstátuszt, hanem kiegészítő védelmet kap. Magyarországon menedékesnek nevezzük őket, ami csak egy kicsivel kevesebb jogosultsággal jár, mint a menekültstátusz. Hazánk a menekültjogi kötelezettségeit mind a mai napig egyértelműen betartja: 1989 óta, aki menekültstátuszt kér, és jogosult rá, az meg is kapja. A vegyes migrációs hullámban azonban többségében nem menekültek voltak. Igaz, egy ilyen helyzetben elég nehéz megállapítani, hogy ki a menekült és ki például a bevándorló. Mindez hirtelen nagyon leterhelte a magyar menekültügyi rendszert, amely sok többletforrást is igényelt.

○ Visszatérve az ENSZ migrációs tervezetére, mi lehet a szándéka ezzel a nemzetközi szervezetnek?

T. N. Az egész elképzelés valószínűleg a 2015-ös tömeges migrációs hullám következtében nyert teret az ENSZ-en belül. 2016 ősztől fogadták el a szervezet tagállamai azt a nyilatkozatot, amely tartalmazta a mostani paktum elkészítését. A paktum elnevezéssel a gyakorlatban találkozunk nemzetközi

szerződéseknel és politikai dokumentumoknál is. Ebben az esetben az utóbbiról van szó, hiszen a jelenlegi változatában már megjelent az is, hogy nem lesz jogi értelemben kötelező a tagállamokra nézve. Ugyanakkor politikai kötelezettségként viszont értelmezhető, ami azt jelentené, hogy idővel, úgynevezett puha jogként mégis beépülhetne a nemzeti jogrendszerbe mint nemzetközi standard, hivatkozási alap.

○ Mi várható a tervezettel kapcsolatban?

T. N. A napokban már elkezdődtek a kormányközi tárgyalások, ahol minden állam elmondhatja a véleményét a kérdésben. Azt látni kell, hogy a 192 részt vevő tagállam (az Egyesült Államok nem vesz részt a tárgyalási folyamatban) közül azok vannak többségben, akik úgynevezett kibocsájtó vagy származási országok, esetleg tranzitállamok. Ez azt vetíti előre, hogy ezt a dokumentumot várhatóan még az idén el is fogadják majd egy kormányközi konferencián.

○ A magyar álláspont egyértelműen elutasító, de mi a helyzet a többi uniós tagállammal?

T. N. A migráció kapcsán van egy jelentős törésvonal a nyugat-európai országok egy része és a közép-európai államok között. Ez ebben az esetben is megfigyelhető. Az első tárgyalási napon felszólalt az EU képviselője, aki azt szerette volna sugallni, hogy itt egy konszenzusos uniós álláspontról van szó. Ez pedig egyáltalán nem fedti a valóságot, hiszen a közép-európai országok alapvetően elutasítók a tervezettel szemben. De a magyar állásponthoz vélhetően hasonló, vagy ahhoz közelít Ausztrália, Új-Zéland, Izrael, Dél-Afrika és Japán véleménye is. Azonban már a nyugat-európai álláspont sem teljesen egységes.

○ Mi lehet számunkra az elfogadható kompromisszum?

T. N. Az semmiképpen sem, hogy a dokumentum egyelőre csak a migráció vélt előnyeit tartalmazza. Például az egyáltalán nem bizonyítható vagy igazolható, hogy a migráció a gazdasági fejlődés egyik motorja. Ez például akkor lenne állítható, ha csak a magasabban képzett emberek migrációjáról beszél-nénk, de a tömeges migráció esetében ez nyilvánvalóan nem így van. Csak egy olyan szöveg lehetne elfogadható számunkra, amely a migráció hátrányait, kockázatait is tartalmazza, például a gazdaságra, a szociális ellátószektorra, a biztonságra vagy a közegészségügyre nézve. Fontos lenne, hogy a származási országok felelőssége is megjelenjen a szövegben. Ami

kifejezetten aggályos a tervezetben, hogy az tulajdonképpen ösztönzi a migrációt, például úgynevezett elindulás előtti felkészítő programokkal. Tehát itt nem is a jelenlegi migránsokról van szó, hanem azokról, akik a jövőben azokká válhatnak. A kibocsátó országokban az ENSZ-tervezet alapján lényegében úgy reklámozhatnák a célországokat, mint elérhető desztinációkat. Ezen a szemléleten mindenképpen változtatni kellene, hogy számunkra is elfogadhatóbb legyen a tervezet, de erre nem sok esélyt látok, hiszen ez az afrikai, ázsiai vagy latin-amerikai országok zömének egyáltalán nem érdeke. Létezik egy 1990-ben elfogadott nemzetközi szerződés a migráns munkavállalók és családtagjaik jogairól, amihez eddig egyetlen uniós tagállam sem csatlakozott. Most

úgy tűnik, hogy néhány nyugat-európai ország hajlandó lehet erre, ami ugyancsak komoly kockázatot jelenthet. Nagyon sokan akarnak ugyanis Európába jönni, az anyagi jólét az, ami igazán vonzó számukra. Sokan úgy gondolkoznak a nyugati világról, hogy az tartozik nekik a sok történelmi bűn miatt, mint amilyen például a gyarmatosító tevékenység volt.

○ Mi történik akkor, ha az ENSZ elfogadja a tervezetet? Milyen hatással lesz ez Európára, Magyarországra nézve? Lehet-e ebből az egyezményből kihátrálni például?

T. N. Valamilyen szövegezésű paktumot el fognak fogadni, mégpedig várhatóan idén decemberben, Marokkóban. A kérdés csak az, hogy milyen ENSZ-tagállami részvétellel. Amennyiben a dokumentum nem tükrözi majd a migrációval szemben kritikus államok véleményét, úgy elképzelhető, hogy az USA példáját követve más államok is felállnak majd a tárgyalóasztaltól. Az ilyen országok úgy tudják kivédeni a paktum számukra kedvezőtlen hatásait, ha a folyamatból úgy távoznak, hogy kiadnak egy nyilatkozatot, amelyben leszögezik: a tárgyalások eredményeképpen létrejövő dokumentumot magukra semmilyen szempontból nem tartják kötelezőnek, azzal nem értenek egyet, mivel akarataikat az nem tükrözi. Ezt a nyilatkozatot természetesen célszerű megküldeni az ENSZ főtitkárnak és valamennyi tagállamnak. Ez azért is fontos, mert a jelenlegi szövegváltozat egyfajta rendszeres felülvizsgálati mechanizmus bevezetésével is számol, amely annak ellenére vizsgálná időről időre a paktum érvényesülését az államokban, hogy az jogi értelemben nem volna kötelező. Természetesen, ha lesz fogadókészség a migrációkritikus szempontok megjelenítésére is a szövegben, úgy az egy másik forgatókönyvet valószínűsíthetne ebből a szempontból. ●

Zöld campus

Hogyan fejlődhet fenntarthatóan egy egyetem?

SZÖVEG: **PODOBNI ISTVÁN**
FOTÓ: **SZILÁGYI DÉNES**

„Felelősséget viselünk utódainkért, ezért anyagi, szellemi és természeti erőforrásaink gondos használatával védelmezzük az utánunk jövő nemzedékek életfeltételeit.”

(Magyarország Alaptörvénye)

„A FENNTARTHATÓSÁG MESSZE TÖBB, MINT KÖRNYEZET-VÉDELEM”

A Föld harmonikus és egészséges működéséhez elengedhetetlen, hogy fenntarthatóan éljünk és fejlődjünk. Ez a harmónia kiterjed minden más élőlényre és az élőlények által alkotott alrendszerre is. Alapja, hogy olyan módon kell a jólétet biztosítani az élőlények számára, amellyel nem lépjük túl a természet adta kereteket. Így a fenntarthatóság ügye rendkívül komplex, és csak globálisan értelmezhető helyesen. Környezeti és társadalmi állapotok alapján érdemes megközelíteni a fenntarthatóság kérdését. Ez az emberiség exponenciális szaporodásával és az emberi tevékenység következtében rohamosan növekvő energia- és nyersanyagigénnyel bolygónk egyik legégetőbb problémája. A hatások mára a mindennapokban is érezhetők: éghajlatváltozás,

szélsőséges időjárási jelenségek, termőtalaj és erdőpusztulás, elsivatagosodás, a sarki jégsapkák és gleccserek olvadása, valamint a fajok tömeges kipusztulása. A környezetterhelés mögött közvetlenül gazdasági tevékenységek húzódnak. Így egy társadalom annál fenntarthatóbb az adott gazdasági teljesítmény mellett, minél környezetkímélőbb tevékenységet folytat. A fenntarthatóságot a Boldog Bolygó Indexszel is lehet mérni, amely az emberi jólét ökológiai hatékonyságát vizsgálja. Ehhez figyelembe kell venni az ország lakosainak várható élettartamát, az étellel való elégedettségét, valamint az ökológiai lábnyomát.

A fenntartható fejlődés egy olyan társadalmi előrehaladást jelent, amelynek elérése és megtartása érdekében biztosítják a gazdasági fejlődést, valamint a környezeti feltételek megőrzését. Cél, hogy a különböző nemzedékek megfelelő

életkörülményeket biztosítsanak az utókor számára.

„A fenntarthatóságot és a fenntartható fejlődést sokan keverik” – mondta Besenyei Mónika, a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Fenntartható Fejlődés Tanulmányok Intézetének programvezetője. „A fenntarthatóság általános értelemben csupán azt jelenti, hogy valami többé-kevésbé működik, de ez csak a kérdéskör egy szűk szelete.” Felmerül a kérdés: tudunk-e úgy fejlődni, hogy minimálisan terheljük a környezetet, és emellett figyelembe vesszük a társadalmi szempontokat is?

KÖZZSZOLGÁLAT – KÖZJÓSZOLGÁLAT

A témát vizsgálva megállapítható, hogy a fenntartható fejlődésre való törekvés mára az emberiség egyetlen lehetősége, így a döntéshozóknak kiemelt figyelmet kell a témára fordítani. A fenntarthatóság megvalósításához elengedhetetlen a rendszerszemléletű gondolkodás és kormányzás. Ezt a szemléletmódot be kell építeni a különböző intézményrendszerekbe. „A fenntarthatóság és a társadalmi fejlődés fenntarthatósága a közjó szolgálata” – fejtette ki Besenyei Mónika. „A közszolgálat a definíciója szerint erre hivatott.” Véleménye szerint a közszolgálatnak eleve integrálni kell a fenntartható fejlődés kérdését, hogy az állam hosszú távú jólétet biztosíthasson. Ezt a gondolkodásmódot az NKE Jó Állam-kutatása már beépítette az indikátorrendszerébe, külön hatásterületként megjelenítve a fenntarthatóságot.

Besenyei Mónika rávilágított, hogy ezzel a kihívással számos ország küzd a világon. Kérdés, hogy miként tudják megfelelően beépíteni a fenntartható fejlődés tanítását az adott oktatási rendszerbe. Fontos, hogy az állam példát mutasson az állampolgárai számára. Egyre kevésbé működik a rablógazdálkodás, viszont gyakori, hogy az érintett intézmények még mindig nem veszik figyelembe, hogy elment a világ mellettük. „Sokáig a fenntartható fejlődés nem volt szempont.” Azonban mára kialakult egy olyan társadalmi szemléletmód, amely elvárja, hogy megvalósuljanak a fenntartható működés feltételei. „Nem szívesen vagyunk része olyan intézménynek, amely ezt nem tartja magáénak” – tette hozzá. Tényleges cselekvésről is beszélt a programvezető: „Érdemi intézkedéseket kell megvalósítani, és mi erre is törekszünk. Hiteltelenné válik az olyan szervezet, ahol a fenntartható fejlődés látszatát keltik, azonban a gyakorlatban nem valósítják meg azt.”

EGYETEM A 21. SZÁZADBAN

Megállapítható, hogy egy 21. századi egyetemmel szemben elvárás a fenntartható fejlődés integrált kezelése. Így az NKE sem kivétel: az egyetem Intézményfejlesztési Stratégiájában olvasható, hogy a fenntartható fejlődés témája köré épülő globális politikai és tudományos összefogásban az intézménynek helyt kell állnia. Az egyetem víziójában kitűzte, hogy az ország

egyik legjobb és legvonzóbb felsőoktatási intézménye kíván lenni. Ez sokféleképpen elérhető, azonban megkerülhetetlen pillére az egyetem fenntartható működése. Nem csak a direkt környezeti hatásra kell fókuszálnia. Az egyetemek szerepe és küldetése nem áll meg a kutatási tevékenységnél, kiemelten az NKE tekintetében. Az értelmiségi nevelés szerves részét kell képeznie a tudatos gondolkodásnak, a munkában és a magánéletben egyaránt. Mivel az NKE első számú megrendelője a közszféra, így végső soron minden állampolgárra hatást gyakorol.

Nemzetközi viszonylatban a legtöbb nívós felsőoktatási intézmény már integrálta a működési, oktatási és kutatási portfóliójába a fenntartható fejlődés témakörét. Ha az NKE az élvonalba kíván tartozni, nem hagyhatja figyelmen kívül a nemzetközi trendeket: így valósulhat meg egy 21. századi „jó állam”. A különböző generációk nevelésébe, képzésébe és továbbképzésébe be kell építeni a fenntarthatóság elemeit, kiváltképp az államapparátus jövőbeli működtetői számára. Fontos hogy átlássák és megértsék a globális szinten zajló események összefüggéseit. Ezt nemcsak elméleti szinten kell elsajátítani, hanem a mindennapi gyakorlatba is be kell építeni.

Az NKE 2013-ban adta ki a Fenntarthatósági Stratégiáját, amelyet később számos mérés és kutatással egészített ki. Fontos, hogy a Ludovika Campus beruházással új távlatok nyíltak meg az egyetem életében, emellett a Fenntartható Fejlődés Tanulmányok Intézet szerves részévé vált az intézmény működésének. A külföldi jó gyakorlatok kiváló példákkal szolgáltak a stratégia kialakítása során. Besenyei Mónika ismertette, hogy kezdetben alulról jövő kezdeményezésként indult az egyetem korai időszakában a fenntartható fejlődés kérdése, a vezetőség azonban nagyon hamar felkarolta a témát. Véleménye szerint rendkívül fontos, hogy stratégiai szinten megjelenjen a fenntartható fejlődés, ugyanis az intézmény vezetői a későbbiekben ez alapján határozhatják meg döntéseiket. Miközben az emberek végzik a mindennapi tevékenységüket mint oktató, kutató vagy egyetemi adminisztrátor, egy olyan szemüvegen keresztül szemlélik a világot és benne a saját szerepüket, amely a fenntarthatóságra is fókuszál. Az NKE a Fenntarthatósági Stratégiájában megfogalmazta, hogy a globális fenntarthatósági törekvéseket helyi szinten kívánja támogatni. Egy olyan felsőoktatási intézményt kíván kialakítani, amely környezeti, társadalmi és gazdasági szempontból egyaránt fenntartható. Ez kihát az egyetem működtetésére és oktató, nevelő, tudásformáló tevékenységére is. „Hiszünk abban, hogy felelős működéssel és felelős magatartással a Föld erőforrásait bölcsen használva és hasznosítva maradandó értékeket hozhatunk létre, teljesítve vállalt feladatunkat” – olvasható az NKE Fenntarthatósági Stratégiájában.

FENNTARTHATÓSÁG KÉRDÉSE A LUDOVIKA CAMPUSON

A Ludovika Campus otthonául szolgáló Orczy-kert az elmúlt években teljesen megújult. „Érdemes visszaolvasni a régebbi internetes fórumokat” – hívta fel a figyelmet Besenyei Mónika. A terület a főváros egyik legelhanyagoltabb közparkja volt. Ez azonban mára megváltozott. Az egyetem létesülése egy rendkívül jó társadalmi felhúzó hatást gyakorolt a környékre. Kialakult egy olyan milió, ahol a kisgyermekes családok és az egyetemista fiatalok egyszerre tölthetnek fel. A campus területén nemcsak a park újult meg, hanem számos fejlesztésre sor került: helyreállították a történelmi jelentőségű Ludovika Főépületet, két új kollégiumi épületet építettek fel, oktatási épületeket és sportlétesítményeket alakítottak ki, továbbá megújult a parkban található tó is.

A Ludovika Campus-projekt egy olyan kiemelt beruházás Magyarországon, amely több évszázados történelmi háttérrel bír: több generáción keresztül képezték az akadémián a legendás magyar honvédtiszteket. Azonban felmerülhet a kérdés, hogy egy 19. században tervezett épület, mint az NKE központja, hogyan lehet fenntartható. Erre a felújítás és a további létesítmények kialakítása során nagy hangsúlyt fektetett az egyetem. „A Rektori Kabinet több fenntarthatósági tanulmányt is megrendelt a campusszal kapcsolatban, amelyben arra keresték a választ, hogy mekkora terhelést bír el a létesítmény, illetve milyen további fenntarthatóságot elősegítő lehetőségek vannak benne” – fejtette ki. Működését tekintve számos energiahatékonyságot elősegítő modul építettek be a különböző folyamatokba. Az intelligens épületvezérlési rendszerek segítségével energiatakarékosan használják a különböző erőforrásokat, így az épületek hőmérséklete, illetve fényforrásai központilag szabályozhatók. Folyamatban van a világítástechnika fejlesztése, amelynek során mozgásérzékelős és időkapcsolós technológiát vezetnek be, LED elemekkel. A nanoszemcsés, por- és vízlepergető hőszigetelésnek igen fontos szerepe van, ennek segítségével még több energiát lehet spórolni, emellett passzív árnyékolás segítségével csökkentették a légkondicionálás költségeit számos épületben. A szelektív hulladékgyűjtés is képviselti magát a campuson, emellett komposztáló is található a parkban. A campus járdáit igyekeztek úgy kialakítani, hogy a felület minél környezetkímélőbb legyen, vagyis hogy minél több csapadékot tudjon átengedni a földre. Az adminisztratív folyamatokat is szabályozták, ennek a legapróbb szelete például a hatékony és takarékos nyomtatási rendszer bevezetése volt. A legérdekesebb zöld kezdeményezés azonban mégiscsak a víz kérdése: a Ludovika Campus értékes vízforrások felett terül el. Besenyei Mónika kifejtette, hogy számos kutatás és felmérés készül a park területén található forrásokkal kapcsolatban. Ezeket a kutakat már korábban is használták, a park felújítása során hidrológiai szakembereknek sikerült két újabb kutat

is feltárni az ismert Illés-kút mellett. Az így kitermelt víz megfelelő vízhozamú, áttetszően tiszta és üledékmentes volt. A kutakat bekötötték a parki locsolórendszerbe, továbbá a parki tó feltöltését és folyamatos vízutántöltését is szolgálják. „A Green Campus mozgalmak jó példával szolgáltak számunkra. Kiemelt jelentőségű feladat a szemléletformálás, hiszen az egyetem működését tekintve a berögzült szokásokat kellett megreformálnunk.” Besenyei Mónika azt is megjegyezte, hogy bár a campus kivitelezése során számos fenntarthatósági elemet már beépítettek, azonban még van hova fejlődniük. A jövőbeli tervek között szerepel az épülő sportcsarnok „megzöldülése”, emellett egy közösségi kert kialakítási lehetőségein dolgozik az intézet, továbbá egy olyan önkéntes programot szeretnének kidolgozni, ahova az egyetemi polgárok – akár kredit alapon is – jelentkezhetnek.

A fenntartható fejlődést nem csak a működtetési, hanem a képzési oldaláról is támogatja az NKE. Besenyei Mónika kiemelte, a Fenntartható Fejlődés Tanulmányok Intézet az oktatás lehető legtöbb szintjére igyekszik beépíteni a témát. Az NKE az alap-, mester- és doktoranduszképzések mellett kurzusokat kínál a hazai közszolgálat továbbképzési rendszerében is. Olyan témákban tartanak előadásokat, mint a fenntartható fejlődés és az állam szerepe, nemzetközi vízpolitika, éghajlatváltozás, hulladékgazdálkodás, társadalmi szerepvállalás, fenntartható településrendezés, környezetjog, valamint az Európai Unió környezetpolitikája. Véleménye szerint fontos, hogy a legtöbb tárgy oktatásában megvalósuljon egy olyan szemlélet, amely a fenntartható fejlődés szempontjából is vizsgálja az adott kérdéskört. „Alapvető missziónk, hogy ne lépjen ki úgy hallgató az NKE-ről, hogy ne legyen fogalma a fenntarthatóság meghatározó kérdéseiről és a főbb globális kihívásairól.” ●

A választás a politikai pluralizmus ünnepe

SZÖVEG: HORVÁTH ORSOLYA
FOTÓ: MTI, SZILÁGYI DÉNES

Április 8-án a rendszerváltoztatás óta immáron nyolcadik alkalommal élhetnek demokratikus jogaikkal a magyar állampolgárok, és dönthetnek arról, hogy ki képviselje őket az Országgyűlésben. A Nemzeti Választási Bizottság elnöke szerint a pártalapítás szabadsága olyan érték, amelyet tiszteletben kell tartani, hiszen „Magyarországon hosszú ideig vérrel-vassal kialakított kommunista egypártrendszer volt, aminek a megszüntetéseért sokan harcoltak.” Prof. Dr. Patyi András rektorral, a Nemzeti Választási Bizottság elnökével beszélgettünk.

○ Most, amikor beszélgetünk, még 40 nap van hátra a választásokig. Hogyan készülnek április 8-ra?

Patyi András: A Nemzeti Választási Bizottság ebben az időszakban még mindig sok nyilvántartásba vételi döntést hoz, hiszen az országos választásokon csak az a párt vagy Országos Nemzetiségi Önkormányzat állíthat jelöltet, amelyik nyilvántartásba veteti magát, de már emelkedik a jogorvoslati ügyek száma is, sőt már több országos lista bejelentése is megtörtént. Több mint 100 párt és mind a 13 nemzetiségi önkormányzat kérte a nyilvántartásba vételét. A regisztráció formális döntés, hiszen azt kell vizsgálnunk, hogy a választás kitűzésekor a civil szervezetek bírósági nyilvántartásában szerepel-e az adott szervezet, a párt bejelentése megfelel-e a választási eljárásról szóló törvényben, valamint a miniszteri rendeletben foglalt jogszabályi feltételeknek. Eközben az egyéni választókerületekben nagy erővel zajlik a jelöltséghez szükséges ajánlások gyűjtése, amelyből a törvény szerint legalább ötszáz, a választókerületben lakó választópolgár ajánlása szükséges. Sok fontos határidő vár még ránk. Az országos listákat legkésőbb március

6-án kell bejelenteni a Nemzeti Választási Bizottságnál. Az idei országgyűlési választáson – ahogyan a 2014-es parlamenti választáson is – a nem magyarországi lakóhellyel rendelkező magyar állampolgárok is szavazhatnak, de ehhez legkésőbb március 24-ig fel kell vetetniük magukat a központi névjegyzékbe a Nemzeti Választási Irodánál. A választás napján külföldön tartózkodó magyar lakcímmel rendelkező választópolgároknak a helyi jegyzőnél március 31-ig kell jelentkezni és felvetetni magukat az úgynevezett külképviseleti névjegyzékbe. Aki a szavazás napján nem tartózkodik lakóhelyén, de Magyarországon egy másik településen élni kíván a választójogával, április 6-ig kérheti átjelentkezését a lakcím szerinti választási irodától egy másik településre.

○ Elég sokat cikkeztek arról, hogy megugrott a pártok száma és jóval többen kérték regisztrációjukat, mint korábban. Menyire lehet komolyan venni az olyan pártokat, mint például az Idős Demokraták Szövetsége vagy a Végső Esély Netpárt? P. A. A magyar köznyelvben sokan kamupártként vagy bizniszpártként utalnak a kis pártokra. Fontos kiemelni, hogy

a pártok, amelyeket az NVB nyilvántartásba vesz, megfelelnek a jogszabályi feltételeknek, tehát törvényesen jöttek létre, kérték regisztrációjukat, ami persze még nem jelenti azt, hogy a párt el is indul a választáson. Személy szerint ellenzem, hogy elkezdjük számolgatni, hány párt elég vagy nem elég. Magyarországon hosszú ideig egy vérrel-vassal kialakított kommunista egypártrendszer volt, ennek a megszüntetéséért sokan harcoltak. A politikai pluralizmus ünnepe a választás, és a politikai pluralizmus egyik jele az, hogy sok párt van. A legkisebb pártokról is a tisztelet szintjén érdemes beszélni. Az MSZP kivételével, amely mint utódpárt szervezetet és vagyont örökölt a rendszerváltozáskor, minden párt kicsiként kezdte: például a jelenlegi kormányzó párt alkotta a legkisebb frakciót az első szabadon választott országgyűlésben. Kétségtelen, hogy a pártalapítás szabadságával vissza is lehet élni, de meg kell becsülnünk azt, hogy demokratikusan és szabadon élhet mindenki a pártalapítás jogával, hiszen hosszú és komoly küzdelem folyt a többpártrendszerért. A pártalapítás szabadságát nem szabad megkérdőjelezni.

○ Sokan attól tartanak, hogy visszaélésre adhat okot a sok kispárt jelenléte, akik csak az állami támogatást szeretnék maguknak. Ön szerint az összefogott törvénymódosítás, amely szerint a pártok vezetői saját vagyonukkal is felelnek a felvett állami támogatásért, elég visszatartó erő?

P. A. A jogalkotónak ez volt a szándéka, éppen ezért kezdeményezték a kampányfinanszírozásról szóló törvény szigorítását.

A költségvetési támogatás csak akkor folyósítható a pártlistát állító pártoknak, ha a párt – legkésőbb a lista nyilvántartásba vételének jogerőre emelkedését követő napon – nyilatkozik arról, hogy ha az esetleges visszafizetési kötelezettségét határidőben nem teljesíti, és az tőle nem hajtható be, a párt vezető tisztségviselői állnak helyet egyetemlegesen a támogatás visszafizetéséért. A nyilatkozatnak tartalmaznia kell a vezető tisztségviselők nevét és a tisztségviselői jogviszony kezdő időpontját. Ezen adatok hitelességét a Kincstár ellenőrzi, és nem mentesít a felelőség alól az esetleges személycsere sem a párt vezetői posztján. Fontos azt is kiemelni, hogy nem arról van szó, hogy a Magyar Államkincstár csak úgy pénzt ad át a pártoknak és az egyéni jelölteknek, hanem kincstári kártyát ad, amivel nem is lehet készpénzt felvenni.

○ Most, hogy közeledik a választás, ismét felmerült, hogy a választási rendszer nem túl igazságos, elsősorban a választókerületek aránytalansága miatt. Igazságtalan a rendszer?

P. A. Természetesen nem az. Magyarországon vegyes választási rendszer volt és van ma is. Vannak többségi elemei, ez alatt az egyéni képviselők megválasztását értjük, hiszen ott az lesz a képviselő, aki a többiekhez képest a legtöbb szavazatot kapja (úgynevezett relatív többség), és vannak arányosító elemei, ezek pedig tulajdonképpen az országos listákra leadott szavazatokat és az oda felkerülő töredékszavazatok hasznosulását jelentik. A töredékszavazatok a vesztesre leadott vagy a győztesre adott, de a mandátum megszerzéséhez már nem szükséges

szavazatok – ezeket eredetileg tehát nem is a listára adják, de mégis a listáról történő mandátum megszerzéséhez vezetnek. Az Alkotmánybíróság többször kimondta, hogy akár egy tisztán többségi rendszer is alkotmányos lenne. Olyan, mint például az Egyesült Királyságban, ahol csak egyéni körzetek és egyéni képviselők vannak, és a relatív többség érvényesül. Ott, aki eggyel több szavazatot kap, mint a többiek, az lesz a képviselő. Csak hogy ott az összes többi voks veszendőbe megy. Ehhez képest minden arányosító szabály igazából előny. A korábbi rendszer egyik alapproblémája az volt, hogy 1990-ben nem törvény, hanem minisztertanácsi rendelet határozta meg az egyéni választókerületek határait, és érdekes módon senkit nem zavart, hogy hat demokratikus országgyűlési választást bonyolítottunk le egy nem szabadon választott, kommunista kormány által megalkotott jogszabály alapján. Idővel a népmozgalmi változások okán elképesztő eltérések keletkeztek az egyéni körzetekben köszönhetően annak, hogy például Budapest agglomerációjában jelentősen megnőtt a lakosság száma, így volt olyan választókerület, ahol 25 ezer, s volt, ahol több mint 70 ezer választópolgár döntött egy-egy képviselői mandátumról. Ma a 106 egyéni választókerület az Alkotmánybíróság által meghatározott, kiegyenlített választópolgári létszámmal rendelkezik.

○ A győzteskompenzációt is sokan kritizálják.

P. A. Ez valóban így van, de már a kifejezés is félrevezető. Egyrészt az Alkotmánybíróság is megállapította, hogy ez a választási megoldás alkotmányos, és nem sérti az arányosság követelményét, másrészt, amit a közbeszéd „győzteskompenzációnak” nevez, az nem egy ajándék a győztesnek. Ezek nem másoktól elvett és ideajándékozott vagy éppen kompenzációs alapon kapott többletszavazatok (mint az olasz rendszerben), hanem az egyéni körzetben mandátumot elnyert képviselőre leadott, de a győzelemhez már nem szükséges összes szavazatot számítja be a rendszer az országos listán. Nem tudom, az ellenzők mit szólnának a görög választási rendszer megoldásához, amely a győztes pártoknak nem többletszavazatokat, hanem többletmandátumokat, parlamenti helyeket ad?! A magyar választási rendszer többletet, ajándékot nem ad, hanem minden egyes választópolgár akaratát tiszteletben tartja azzal, hogy nincs elvesztett szavazat. Mivel egy forduló van, az ott leadott szavazatok hasznosulását kell a rendszernek biztosítania. Amiről nem szabad elfeledkezni, hogy a szavazatok leadásakor még nem lehet tudni előre, ki fog nyerni.

○ Szintén nagyon sok kritikát kapott az az iránymutatás is, amelyet kiadtak február elején arról, hogy törölni kell annak a pártoknak a listáját, amelyik nem tud 27 egyéni képviselőt elindítani. Miért volt erre szükség?

P. A. Az iránymutatás kiadását a Nemzeti Választási Iroda elnöke kezdeményezte. Országos listaállításhoz (most a kedvezményes nemzetiségi listát ide nem értve) meghatározott

számú egyéni jelölt állítása szükséges (27 jelölt a 106 körzetben, akik 9 megyében és a fővárosban méretik meg magukat). A választási eljárási törvény szerint a Nemzeti Választási Bizottság törli azt a listát, amely esetében nem áll fenn a törvényi minimum. A korábbi, hosszú ideig hatályos választási törvények azonban úgy rendelkeztek, hogy az országos listaállítás jogát nem érinti az egyéni képviselők kiesése (praktikusan a visszalépése). Ugyan hazánkban vegyes választási rendszer van, de a hangsúlyosabb része az egyéni jelöltállítás: 199 mandátumból 106 egyéni körzetben dől el, és a töredékszavazatok is itt jelentkeznek. Tehát, aki igazán győzni szeretne, annak az egyéni körzetben jelöltet kell állítania, és minél kevesebb a jelöltje, annál kisebb az esélye a listás mandátumszerzésre vagy éppen a bejutási küszöb elérésére, hiszen tudjuk, az a párt, amely az összes listás szavazat legalább 5 százalékát nem szerzi meg, egyáltalán nem szerezhet listán mandátumot. A korábbi választási eljárási törvény tehát kifejezetten rögzítette, hogy az egyéni jelöltek visszalépése nem érinti a listaállítás jogát, de ez a szabály a mostani törvényben már nincs benne. A bizottság úgy ítélte meg, hogy ennek elmaradása a választási eljárási törvényből tudatos jogalkotói szándékra utalt. Ezt az álláspontot erősíti az is, hogy az önkormányzati választások esetében a törvény megőrizte azt a korábbi szabályozást, amely kizárja az egyéni választókerületi jelölt visszalépésének, valamint kiesésének hatását a listaindítás jogára. Az iránymutatás egyébként nem kötelező érvényű, a testület tulajdonképpen előre nyilvánosságra hozta, miként fogja értelmezni ezt a szabályt. A listatörölésekről egyedi döntést kell majd hoznunk, amelyekkel szemben bírósághoz lehet fordulni.

○ Azt, hogy ki nyerte meg a választást, gyakorlatilag azok mondják majd ki, akik listát állítanak a választásokra, hiszen minden listaállító pártnak joga lesz delegálni a választási bizottságba tagot az országgyűlés által választott hét tag mellé. P. A. Igen, így van. A négy évvel ezelőtti tapasztalat azt mutatta, hogy nem minden párt bízott meg tagot, akinek volt országos listája, és nem minden nemzetiségi önkormányzat, de így is 21 fő volt a „normál tagság”, és ha nemzetiségi ügyekről volt szó, akkor 26-an hoztunk döntéseket. Ezt azért is fontos hangsúlyozni, mert újra meg újra felmerül a Nemzeti Választási Bizottság összetétele, döntéshozatala. Ki kell emelnem, hogy a delegáltaknak ugyanazok a jogai vannak, mint a választott tagoknak, azzal a kivétellel, hogy az elnök és az elnökhelyettes csak választott tag lehet. Nem egyszerűen arról van szó, hogy a delegált megbízott tagok is kapnak fizetést ezért a munkáért, hanem ugyanúgy van szavazati joguk. Tehát a választási kampány végén és különösen az eredménymegállapítás során az a hét ember, akit az országgyűlés választott, jelentős kisebbségben van, és azok a listaállítók, akik sikerrel vették ennek az akadályát, többségben vannak. Úgy is fogalmazhatnánk,

hogy maguk a jelölő szervezetek döntenek a választás végeredményéről.

○ Ez mikorra várható?

P. A. A törvény szigorú határidőket szab erre, ennek legkésőbb április 27-én meg kell történnie. Azt, hogy az egyéni körzetekben ki a győztes, az egyéni bizottságok állapítják meg, de természetesen ezeknek az egyéni eredményeknek is jogerőssé kell válniuk ahhoz, hogy pontosan tudjuk a töredékszavazatok számát, hisz ezek a töredékszavazatok az országos listát gyarapítják, az alapján lehet megállapítani az országos listás végeredményt. Ami ellen persze jogorvoslattal lehet élni. Négy évvel ezelőtt a Kúria által helyben hagyott országos listás eredményt megállapító döntésünket még az Alkotmánybíróságon is megtámadták.

○ Ön szerint milyen lesz a részvételi arány, és hány párt jut majd be?

P. A. Szerintem 60 százalék körül várható a részvételi arány, akár négy évvel ezelőtt, s úgy gondolom, hogy hatpárti parlament alakul.

○ A felmérések szerint a 15–30 év közötti magyar fiatalokat érdekli a legkevésbé a politika az EU-ban, a fiatal választópolgáraink 36 százaléka még sosem ment el szavazni. Véleménye szerint hogyan lehetne a fiatalokat jobban a közélet felé terelni, s felkelteni az érdeklődésüket például egy választás iránt?

P. A. Elsősorban azt látom alapvető problémának, hogy nincsenek meg a szervezett keretei a közéleti kérdések iránti érdeklődés felkeltésének. Nem nagyon látok komoly erővel rendelkező ifjúsági politikai szervezeteket, amelyek programokat, szórakozási lehetőséget, de elsősorban közösségi élményt adnának a fiataloknak.

Ezeknek a szervezeteknek nem az volna a lényege, hogy az ifjabbak a demokrácia pusztá formáit elsajátítsák, hanem éppen az, hogy a tartalmát, az értékeket tegyék maguké-
vá, a véleménynek

és a vitának a képességét, hogy legyen víziójuk a saját életükről, jövőjükéről.

Hibás az a feltételezés, hogy ez a generáció elveszett. Pont a középiskolás években alakul át a fiatalok gondolkodása, ezért ebben az időszakban a család ellen is hajlamosak lázadni, így azt várni, hogy majd ön-magában a családtól,

otthonról hozza magával a fiatal a közélet iránti érdeklődését, szerintem téves elgondolás.

○ Az már látszik, hogy a kampány részeként igyekeznek magát az NVB hitelességét is megkérdőjelezni. Annak ellenére elővették például a rektori, államreform bizottsági, valamint NVB-elnöki tisztségeinek összeférhetlenségét, hogy már a legfelsőbb bírói fórum is kimondta, hogy nem áll fenn. Hogyan kezeli ezeket?

P. A. A Nemzeti Választási Bizottság minden hatáskörét, feladatát pontosan rögzítik a törvények. Röviden úgy lehetne ezt megfogalmazni, hogy ez egy választójogi döntéshozó testület. Ezért minden, a közbeszédben vagy a sajtóban megjelenő hírt a helyén igyekszünk kezelni. Hiszen nekünk nem a hírekkel kell foglalkozni, hanem a beadványokkal. Azokat kell jogilag helyesen minősíteni, az azokban szereplő tényeket, bizonyítékokat a választójog szempontjából minősíteni, és meghozni egy olyan döntést, amelyet ha megtámadnak, akkor a Kúria előtt is kiállja a próbát. Nyilván nem esik jól, ha a munkánkat nem érdeme vagy tartalma szerint véleményezik, nyilván az sem, ha bennünket a kormánypártok bérenceinek neveznek, de ez inkább a minősítőt minősíti. Az NVB-ben lelkiismeretes, választójogban jártas szakemberek ülnek, még a politikai pártok által megbízottak is úgy vesznek részt a vitában, hogy jogi érvekbe foglalják adott esetben a politikai álláspontot vagy véleményt. Úgy gondolom, hogy a politikai támadásoknak elsősorban az a célja, hogy a bizottság magas szintű hitelességét rombolják. De amikor száz bíróságon megtámadott döntésből a Kúria több mint kilencvenet helyben hagy, akkor büszkén mondhatjuk, hogy a bizottság döntéseinek jogi hitelessége rendkívül magas szintű. Úgy gondolom, hogy a választási rendszer és a választási döntéshozó rendszer egészének a hitelességéhez az is hozzájárul, hogyha az NVB nem vitatkozik semmilyen szinten a bírósággal, mert a bíróság nem arra

való, hogy vitatkozunk vele. Arra való, hogy a meghozott döntéseit elfogadjuk. Majd a publikációk, a könyvek vagy a más szakmai tudományos munkák lehetőséget adnak arra, hogy kifejtjük a nézeteinket, de a választási folyamatban a Kúria is, az NVB is, minden tagja, elnöke, elnökhelyettese a választópolgárokat szolgálja. ●

A kiváló teljesítményhez is rendszereken át vezet az út

SZÖVEG: ONDRÉK JÓZSEF
FOTÓ: SZILÁGYI DÉNES

A kiváló teljesítmény titkát évszázadok óta keresi az emberiség, és nincs ez másként napjainkban sem. Az elmúlt húsz évben robbanásszerű fejlődés mutatkozott a pszichológia területén, napjainkban pedig egyre több publikáció jelenik meg különböző tudományos folyóiratokban. A kutatási eredményekről és új szemléletekről tartott előadást az NKE-n Prof. Albert Ziegler, az Erlangen-Nürnbergi Egyetem Oktatápszichológiai és Kiválóság Kutatási Tanszékének tanszékvezetője.

Albert Ziegler az egyetem Közzolgálati Kiválósági Központjának meghívására érkezett az NKE-re. A Nürnbergi Egyetem tanszékvezetője a kiválóság, a tehetségfejlesztés, illetve az oktatási és kognitív pszichológia témakörében az elmúlt 30 évben több mint 300 tudományos cikket és könyvfejezetet publikált, emellett számos nemzetközi és német oktatási, valamint kiválósági projekt vezetője. A neves német kutató egy személyes példával nyitotta előadását. PhD-disszertációjának témavezetőjével, Prof. Kurt A. Hellerral 2000-ben közösen megjelentettek egy cikket, amelyben kidolgozták a kiváló teljesítményhez vezető út elméletét. Ezt egy diagram segítségével ábrázolták a közönség számára. E diagram szerint három részre különíthető el a tudás: azok az egyének, akik az általános tudást általános körülmények között szerzik meg; majd azok a tehetséges egyének, akikben megvan a kiválósági potenciál; végezetül pedig azok, akiknél azonosítani is lehet a kiváló teljesítményt. Ez utóbbi csoport időbeni és korosztálybeli meghatározása azonban a tanulmány készítésekor még kihívást jelentő feladat volt. Manapság azonban úgy tűnik, hogy a tehetséggondozásban jelentős fejlődés mutatkozik, ugyanis a szülők nagyobb mértékben támogatják gyermekeiket és a tanárok jobban elismerik diákjaikat. A kérdés csupán az, hogy mi a kiválóság megszerzéséhez szükséges legfontosabb elem. A professzor szerint „az erőforrások, különösképpen a tanulmányi erőforrások töltik be a legfontosabb szerepet a kiváló teljesítmény elérésében”. Korábban a kutatók elsősorban az IQ-ra és a motivációra helyezték a hangsúlyt, azonban mára ez a szemlélet megváltozott, és az erőforrások kerültek előtérbe, különös hangsúlyt fektetve azok megfelelő

fel- és kihasználására. Az ún. akciótóp modell pedig ennek feltárásában nyújt segítséget.

„A kiváló teljesítményhez is rendszereken át vezet az út” – de vajon mit is értünk rendszer alatt? A rendszer fogalmát sokan sokféleképpen definiálják, ugyanakkor mindegyik jelentésből kivehető, hogy ez különböző objektumok és alkotóelemek kapcsolata, kölcsönhatása, amelyben ezek az egységek egy-egy feladatot látnak el. Ilyen rendszerre példa a hétköznapi életből az egészségügyi vagy üzleti rendszer, ahol szintén megtalálható az a kölcsönösség. Tudományos téren ilyen rendszer a biotóp, amely a különféle fajok (állatok, növények) egy helyen való együttélésének rendszere, valamint a szociotóp, amely a lakóhelyi társadalmi környezeteket foglalja magába. Az akciótóp modell esetében pedig a környezet és az egyén dinamikus interakciójára épülően a tevékenységre helyeződik a hangsúly. Az akciótóp tehát mindenki számára egyedi értékeket és jellemzőket jelent. A rendszer meghatározásán felül érdemes megvizsgálni ennek ellentettjét is, azaz azokat a jelenségeket, amelyek nem alkotnak struktúrát. A hétköznapi életünkből példa erre a bankban várakozó emberek sora, ugyanis, noha egy adott környezetben vannak jelen, interakció hiányában csupán egy halmazt képeznek. Ugyanakkor a professzor szerint lehetséges az is, hogy egy adott halmaz elemei bizonyos hatásra rendszerre alakulnak. A rendszerek és halmazok vizsgálatára a tudomány két megközelítést alkalmaz: a redukcionista szemléletet és a holisztikus megközelítést. Albert Ziegler kitért arra, hogy az elmúlt évszázadokban a tudomány elsősorban a redukcionista megközelítés szerint elemezte a különböző halmazokat, vagyis az alkotóelemek részekre bontásával, és az egyes

elemek kapcsolatainak mélyreható vizsgálatával próbálta leírni a teljes működést. „Képzeld el, hogy földönkívüli lények vagyunk, és a Földre érkezésünkkor meglátunk egy autót. Honnan tudjuk, hogy az egy autó és nem egy növény vagy állat? A redukcionista elemzéssel könnyen megvizsgálhatjuk az egyes autóalkatrészeket, amelyekből aztán kiderül, hogy mi is van pontosan előttünk. Ezt a módszert alkalmazva kutatjuk a tehetségességet is.” A professzor azonban hozzátette, hogy a redukcionista megközelítés kizárja az elemek közötti kapcsolatokat, mivel nem fektet hangsúlyt arra, hogyan is alakul ki ez a kapcsolat, és mi befolyásolja azt. A redukcionista elemzés helyett a holisztikus megközelítés praktikusabb olyankor, amikor a kapcsolat egy magas és összetett szintet ér el, mint például az ökoszisztéma vagy a szociális rendszerek esete. Itt arra keresik a választ, hogy a komponensek hogyan alkotnak egy integrált környezetet. Az akcióitóp rendszer több ezer különböző funkciót tölthet be az egyéni igények függvényében, amelyek később kihatással vannak az elérni kívánt életcélokra is. Ilyenek lehetnek a tehetségesség szempontjából a tanulmányi célok. Például: ha egy diák érdeklődik a zene iránt, megfelelő tehetséggondozás mellett akár elismert karmester vagy zeneszerző is lehet belőle. A professzor egy másik szemléletes példát is hozott a hallgatóknak. „Képzeld el, hogy egy este Budapesten sétálva találsz egy lámpást. Mint a mesékben, megdörzsöljük és előjön belőle egy dzsinn, aki nem három, hanem tíz kívánságunkat is teljesíti, azzal a feltétellel, hogy a tehetséggondozás jegyében öt-öt kívánságot kell elhasználnunk az oktatási rendszer és az egyének fejlesztésére. Mit kívánhatnánk a dzsinttól? Kívánhatunk sok iskolát, sok tanárt vagy programot, esetleg kreativitást.” Dr. Ziegler meg is válaszolta a költői kérdését, hogyan élne egy ilyen lehetőséggel. Elsőként pénzt kérne a lámpa szellemétől. Igaz, hogy a pénztől nem lehet közvetlenül új tudást nyerni, de át lehet azt alakítani más erőforrássá, például könyvvé, amiből aztán tudás szerezhető. Ha megnézzük a Nobel-díjas tudósokat, láthatjuk, hogy többségük gazdaságilag fejlett országból származik, ahol

bőségesek az erőforrások. A lista második helyén a kulturális háttér szerepel a professzornál. Ebbe beletartozik a tanárok elismertsége, valamint a tanításon kívül a zene, sport és egyéb területek is nagy hatással lehetnek egy adott ország tanulási kultúrájára. Fontos szerepet tölt be ezen felül a felsorolás harmadik pontja, a támogatottság is. Azok a személyek, akiket a családjuk, párjuk támogat, sokkal magasabb szintű tudást szerezhetnek meg, mint azok az embertársaik, akiknek ez a családi háttér nem adatik meg. Következő tényezőként az infrastruktúrát emelte ki. Olyan városokban, régiókban, ahol az oktatási intézmények könnyen megközelíthetők és elérhetők, sokkal magasabb számban tanulnak tovább a diákok. Amennyiben az infrastruktúra alacsony szintje nem (vagy csak nehézségek árán – napi több tíz kilométernyi utazással) teszi lehetővé a tanulást, a diákoknak kevés az esélyük és motiváltságuk a továbbtanulásra. Az egyének tekintetében pedig fontos elem a fizikai erőnlét is. A professzor elmondta: saját magán tapasztalta már, hogy olykor a nem elegendő testmozgás vagy az egészségtelen életvitel bizony hatással van az agyi működésére. Hozzátette, hogy megfigyelhető, ahogy egy nap alatt akár negyven ponttal is ingadozhat az ember IQ-ja a fizikai állapot függvényében. Megemlítette továbbá, hogy a jó teljesítményhez a figyelem is fontos. „Tanárként például kihívás a diákok figyelmét megragadni, ezért aztán egy 30 fős csoport esetén, ha már 12 diák folyamatosan figyel, akkor sikert érünk el.” A figyelem menynyiségi mutatója mellett fontos kitérni annak minőségére is. Különböző egyének ugyanabban a szituációban nem feltétlenül azonos módon figyelnek a környezetükre (például vezetés közben az utas és a sofőr ugyanazt látja, ugyanakkor más szinten értelmezik a látottakat). Mindez alapján látható, hogy számos külső tényezőnek, például az erőforrásoknak sokkal nagyobb szerepe van a kiváló eredmények elérésében, mint magának az intelligenciának, így ezeket is figyelembe kell venni a megfelelő tehetséggondozási rendszerek kialakításakor. ●

A tudomány a szenvedélyem

SZÖVEG: **FECSEK ZSUZSANNA**
FOTÓ: **SZILÁGYI DÉNES**

Urbanovics Anna a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Nemzetközi és Európai Tanulmányok Karának harmadéves hallgatója nemzetközi igazgatási szakon. Élete egy részében külföldön élt és tanult, öt idegen nyelven beszél, tudományos dolgozatokat publikál, és tudatosan készül a kutatói-oktatói pályára. Lapunknak mesélt nem mindennapi életének alakulásáról.

○ **Azt mondják, bármit is értünk el, nem szabad elfelejtenünk, honnan jövünk. Te honnan származol?**

Urbanovics Anna: Miskolcra származom, amit sokan csak „Acélvárosként” ismernek, nekem azonban sosem volt olyan szürke. Gyönyörű a körülötte fekvő hegyek és természet miatt, valamint nagyszerű szórakozási lehetőségek is adódnak ott. A gyermekkoromat Tiszaújvárosban töltöttem, ami Magyarországon a sport egyik központja. A másik válaszom pedig, hogy „mérnökcsaládból”. Az, hogy én társadalomtudománnyal foglalkozom, újszerű a szüleim számára. Ez azért is fontos, mert a legtöbb csoporttársam nagy részben családtagjai hatására választotta a közigazgatási pályát, ezt a példát látták, én viszont ilyen módon kilógok a sorból. A családban kivételnek számít a nővérem is, aki turizmus-venéglátást tanult, és most az Emirates légiutas-kísérője.

○ **Milyen szerepet tölt be a tanulás az életében? Hogyan jellemeznéd az általános és középiskolás éveidet?**

U. A. Számomra a tanulási folyamat nem tanulás, sokkal inkább érdekes kirakós játék. Nyitott vagyok mindenre, kíváncsi a világra, és szerencsére könnyen átlátom az összefüggéseket. Az általános és középiskolai éveimre örömmel

emlékszem vissza, bár kemények voltak. Általános iskolás tanulmányaimat az Egyesült Államokban, az Arizona állambeli Phoenixben kezdtem meg, ahol öttől hét éves koromig két évet éltünk édesapám munkája miatt. Magyarországon az általános iskola első négy évét angol két tanítási nyelvű iskolában töltöttem, ötödik és hatodik osztályban speciális matematikai képzésre jártam. Ezt követően nyertem felvételt a miskolci Földes Ferenc Gimnázium hatosztályos, speciális matematika tagozatára. Ott is egyedül állónak számított érdeklődési területem az osztályban, mert nem orvosi, mérnöki vagy informatikus pályára készültem, hanem társadalomtudományira. A középiskolában elsajátított tudást azonban, főleg a matematikai és informatikai ismereteimet, mind a mai napig hasznosítani tudom. Ezekben az években sokat sportoltam és versenyeztem is. A gimnázium utolsó két éve pedig a francia egyetemi felvételiéről, valamint az ahhoz szükséges idegen nyelvi felkészülésről szólt.

○ **Miért a Nemzeti Közszolgálati Egyetemre jelentkezted?**

U. A. Az NKE Nemzetközi és Európai Tanulmányok Kara akkor alakult, amikor a Franciaországban töltött egy évem után le kellett adni a jelentkezést. Ott nemzetközi jog és angol-spanyol szakirányos

duális képzésen vettem részt, de ezt nem éreztem sajátomnak, valamint Franciaországban az akkor kezdődő terrortámadások miatt nem éreztem magam biztonságban. Ezért a hazaköltözés mellett döntöttem. Akkor még nem sokat tudtam az NKE-ról, de vonzottak a „diplomácia”, „nemzetközi kapcsolatok” hívószavak, valamint a hazáért vállalt szolgálat gondolata. Így a nemzetközi igazgatási szak felkeltette az érdeklődésemet, főleg nemzetközi jellege miatt.

○ **Milyennek tartod az egyetemen folyó képzést?**

U. A. A nemzetközi igazgatási szak hallgatójaként nagyon erős alapozást, általános tudásbővítést kaptunk, amire jól épül majd a mesterképzés reményeim szerint. Nagy előnye a képzésnek, hogy kevesen vagyunk, így mindenkit sikerült megismerni az évek során, jó csapat alakult ki, valamint a tanárainkkal is személyesebb kapcsolatot tudtunk kiépíteni, ami a későbbi szakmai pályakezdést is nagyban megkönnyíti. Hátránya, hogy túlságosan Európai Unió-centrikus, és számos kurzus esetében ismétlődött a tananyag. Az a jó abban, hogy mi vagyunk az első évfolyam ezen a szakon, hogy mi is sokat tudtunk alakítani a programon, viszont úgy éreztem, számos esetben kísérleteztek velünk.

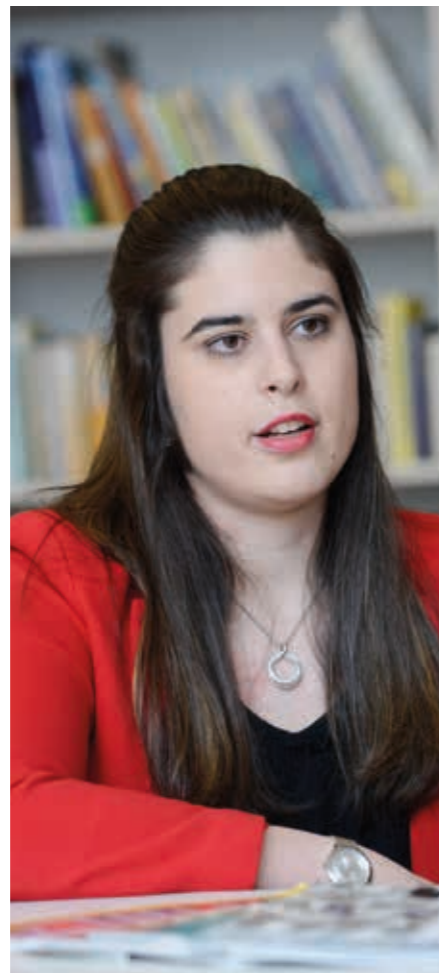
○ **Szerinted itt adottak a körülmények a szakmai fejlődés eléréséhez?**

U. A. Nagyon szeretem ezt az egyetemet, mert ha itt valaki akar tanulni és karriert építeni, akkor az tud is. Ez az egyetemen kialakuló, az oktatókkal és az egymással való személyesebb kapcsolatokon alapszik. Mindenkinek tanácsolom, hogy válasszon ki egy-két szimpatikus oktatót, és velük kezdjen el együttműködni, kérje fel őket tanulmányok bírálatára, segítségnyújtásra. Ajánlom mind a szakkollégiumokat, mind a tudományos diákköröket, valamint a TDK-versenyzést is. Ezek nagyon fontos építőkövei annak, hogy kicsit mások, kiemelkedők legyünk saját szakterületünkön. Kedvenc rendezvényeim

egyike a Ludovika Nagyköveti Fórum, ahol a külügyi pályába pillanthatunk be. A Közzolgálati Kiválóság Központ által is remek események szoktak megvalósulni; a legutóbbi, az Albert Ziegler német professzor által tartott előadás különösen elnyerte a tetszésemet. Mindezek mellett a kutatócsoportok különböző foglalkozásait is nagyon jónak tartom.

○ **Mi vonz inkább az egyetemen belül: a tudományos tehetséggondozás vagy a közösségi élet?**

U. A. Introvertált személyiségnek tartom magam, de a baráti körömben szívesen nyílok meg. Az egyetemi életben nem vagyok aktívan jelen, de ezen később szeretnék változtatni. Tagja vagyok a Nemzetközi Kapcsolatok és Diplomácia

Tanszék tudományos diákkörének, emellett szeretnék csatlakozni a Nemzetbiztonsági Szakkollégiumhoz is. A tervem egy saját kör alapítása. Ezt hamarosan el is kezdem megvalósítani, mert az alapvető vonalak már kirajzolódtak. Egyelőre két szakterülettel foglalkozom aktívan. Az egyik, amelyben a diplomácia és nemzetközi kultúrák iránti szenvedélyemet élem ki, Latin-Amerika, főleg a Brazília-kutatás. Másodikos koromban az ITDK őszi fordulóján 3. helyezést és különdíjat értem el *Nők a latin-amerikai politikai arénában* című pályamunkámmal, amellyel továbbjutottam az OTDK-ra is. A másik terület az IT-menedzsment, tudománymetria és kiberbiztonság kombinációja, képzések modellezése és a technológia adta társadalmi kérdések kutatása főleg közigazgatási aspektusból. Tavaly ősszel ilyen témával indultam az ITDK-n, a *Kiberbiztonsági képzések az Egyesült Királyságban* című pályamunkámmal. Szakmai munkám során két szakembernek köszönhetem a legtöbbet: Sente-Varga Mónikának és Sasvári Péternek.

○ **Nem mindennapi, hogy már a tanulmányaid során több publikációval büszkélkedhetsz.**

U. A. Az első publikációm az OTDK-dolgozatom angol nyelvű fordítása, ezt egy német kiadónál sikerült megjelentetni, mára elérhető 28 nemzetközi áruházban, így az Amazonon is. A második az *International Journal of Advanced Computer Science and Applications* című, Web of Science által indexált folyóiratban megjelent, *The Use of Gamification in Higher Education: an Empirical Study* című közlemény, amelyet Sasvári Péter tanár úrral, valamint egy miskolci hallgatóval, Varannai Istvánnal közösen írtunk. Ezt követően írtam meg a *Kiberbiztonsági képzések az Egyesült Királyságban* című pályamunkát, amire egy ügynökség már szerződést kötött, a tanulmányból szerkesztett angol és magyar nyelvű cikk pedig elbírálás alatt áll. Közben készül az *Image of Hungary in the*

Folha de Sao Paulo between 1945 and 1955 című tanulmányom is, amelyből angol nyelvű előadást tartottam egy nemzetközi konferencián. A jövőben további publikációk megjelentetését tervezem, de előbb a szakdolgozatommal szeretnék foglalkozni.

○ **Egy tudományos dolgozat megírása időigényes és áldozatkész munka. Te is így élted meg?**

U. A. Mindkét TDK-pályamunkám témája nagyon foglalkoztatott, így nem okozott nehézséget a megírásuk. A kiberbiztonsági képzésekről szóló tanulmányt az erasmusos félévem alatt írtam meg. 14 brit egyetem 1651 oktatójának kutatói tevékenységét elemeztem benne. Ez nagy munka volt, viszont nagyon élveztem. Nekem ez sokkal inkább szenvedély és hobbi, semmint mindennapi kötelezettség és munka. Úgy gondolom, nagyon fontos szerepe van annak, milyen kapcsolatrendszer tudunk magunk körül kiépíteni. Ez az egyik kulcs a sikerhez. Meg kell ismerkednünk az olyan csoporttársainkkal, akikkel megegyezik érdeklődésünk, mert együtt sokkal hatékonyabban lehet előrejutni. Eddigi szakmai tapasztalataim alapján úgy vélem, hogy a társszerzőség rengeteg előnnyel jár: a feladatok megosztása például jelentősen felgyorsítja egy-egy publikáció megírását.

○ **Azon kívül, hogy készültél az itthoni TDK-versenyre, hogyan töltötted az erasmusos féléved?**

U. A. Épp egy hónapja tértem haza az Erasmus+ mobilitásról, amelyet Hollandiában, Rotterdamban töltöttem. Ott business és menedzsment szakon tanultam, amit hasznosnak tartok, mert rájöttem, hogy valóban érdekelnek a gazdasági tárgyak és az üzleti élet. A többi erasmusos diákkal hamar megismertem, mindenki egyenlő volt egy idegen országban, össze kellett fognunk. Egy skót, két olasz és három francia hallgatóval alkottunk baráti társaságot. Ugyanakkor nem az Erasmus+ mobilitás volt az első külföldi tanulmányutam, mert

gyermekkoromban az Egyesült Államokban kezdtem el az általános iskolát. Mái szép emlékek számomra a kosárlabdameccsek, a vasárnapi gospelmisék, a befogadó közösség és a lélegzetelállító táj. Jártunk a Grand Canyonnál, Las Vegasban és Los Angelesben is. A középiskolai éveim alatt részt vehettem egy háromhetes orléans-i nemzetközi diákkonferencián, amikor is megnéztük Párizs összes látnivalóját. A gimnáziumi érettségi után pedig egy évet tanultam a Franciaország svájci-olasz határánál fekvő Grenoble városában.

○ **Öt idegen nyelvet beszélsz. Mondhatjuk, hogy a nyelvtanulás a hobbid?**

U. A. Igen. „Ahány nyelvet beszélsz, annyi ember vagy” – tartja a mondás, és ez valóban így is van. Nem a nyelveket, inkább az azok által kinyíló világot és számtalan érdekes kultúrát szeretem. Élvezem más nemzetek megismerését, a különböző irodalmi művek olvasását, mert így más szemszögből is szemlélhetem a világot. Imádom utazni, ez gyermekkorom óta elkísér, legkülönlegesebb utam a Brazíliában eltöltött három hónap volt. Az anyanyelvem magyar, ezenkívül az angolt, franciát és portugált beszélem felsőfokon, a spanyolt és olaszt pedig közép-, illetve alacsonyfokon. A kedvencem a portugál, baráti kapcsolataim miatt ehhez a legszemélyesebb a kötődésem. A mindennapi munkám és tanulmányaim során viszont az angolt használom; ezt tartom a leghasznosabbnak. E nyelv ismerete nélkül ma már nehéz boldogulni.

○ **Hogyan tekintesz vissza a szakmai gyakorlatodra?**

U. A. A kötelező szakmai gyakorlatomat tavaly nyáron a Honvédelmi Minisztérium Kiképzési és Oktatási Csoportfőnökségén töltöttem. Habár civilként voltam jelen egy katonai egyenruhás csapatban, mégis nagyon jó élmény volt, és szakmailag is sokat fejlődtem. Mikusi Zsolt ezredes úr nem kímélt, az első három napomat egy nemzetközi e-learning konferencián töltöttem, a külföldi delegációk

kíséretét és eligazítását bízta rám. A napi teendőim között fordítások, külföldi cse-reprogramok és hivatalos dokumentumok előkészítése és szervezése szerepelt, amit nagyon élveztem, mert többnyelvű munka volt. Amit magammal viszek, az a napi gyors beszámoltatás és a napi teendőkről szóló megbeszélés gyakorlata.

○ **Mi a legmeghatározóbb emléked, ami az eddigi egyetemi éveidhez kötődik?**

U. A. Számtalan szép emlékem van az NKE-n eddig eltöltött közel három évből, az egyik legmeghatározóbb ezek közül a gólyatábor volt, ahol megismertem a barátaimmal, csoporttársaimmal. A másik pedig a Latin-Amerika Kutatóműhely keretében tartott konferencia-előadásom, ahol az egyik szakmai példaképem, Szilágyi Ágnes Judit mellett ülhettem, és érdekes beszélgetést folytathattam a tanárnoval Brazíliáról, ami mindkettőnk szenvedélye.

○ **Elismerésre méltó dolgokat értél el eddig. Milyen terveid vannak a jövőre nézve?**

U. A. Már beadtam a jelentkezésemet a nemzetközi közzolgálati kapcsolatok mesterképzésre, emellett szeretnék vezetést és szervezést vagy vállalkozásfejlesztést tanulni. Folytatni fogom a kutatói munkát is. Ezeken kívül számos tervem van még, csak néhányat említve közülük: NATO szakmai gyakorlat külföldön, kiberbiztonsági továbbképzés, szakfordítói képzés, spanyol és portugál nyelvvizsgák, jogosítvány megszerzése. A szakmán túl szeretném kihasználni az épülő, lassan átadásra kész sportkomplexum előnyeit és újra visszatérni az úszómedencébe, ami tökéletes kikapcsolódás egy nehéz nap után. Hosszabb távon két életút között ingadozom. Míg az első a tudományos, addig a másik az üzleti. Mesterképzés után PhD-képzésben szeretnék részt venni, majd végigjárni a tudományos, akadémiai ranglétrát, ugyanakkor az üzleti világ, a saját vállalat gondolata is vonz. ●

Kettős békefenntartás

SZÖVEG: SZŐR ADÁM

FOTÓ: HONVÉD VEZÉRKAR, UNFICYP, MH BÉKETÁMOGATÓ KIKÉPZŐ KÖZPONT

A béke megőrzése mellett a nemzetközi kapcsolatok javítását is feladatuknak tekintik azok a magyar békefenntartók, akik Cipruson teljesítenek szolgálatot egy ENSZ-művelet keretében. Közéjük tartozik Ujházy László alezredes is, aki a nicosiai főparancsnokság hadműveleti tervező főtisztje. Az NKE Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar Vezetéstudományi és Közismereti Tanszék vezetőjével ciprusi élményeiről és tapasztalatairól beszélgettünk.

○ Tavaly szeptemberben utazott ki az ENSZ Ciprusi Békefenntartó Misszió magyar kontingensének 42. váltása. Hogyan lehet részt venni egy ilyen misszióban, és miért döntött úgy, hogy ön is részt vesz benne?

Ujházy László: A többi béke-műveletünkhöz hasonlóan ide is elsősorban pályázat útján lehet bekerülni, amennyiben a jelentkező megfelel a pályázati követelményeknek. Ilyen például a legalább B kategóriás vezetői engedély és vezetési gyakorlat, a kifogástalan egészségi, fizikai, pszichikai állapot, a megfelelő nyelvtudás, valamint a számítógép felhasználói szintű ismerete. De szükség van az állományilletékes parancsnok vagy vezető támogatására is. Ezt követően egészségi, pszichikai és fizikai alkalmassági vizsgálatokra és idegen nyelvi felmérésre kerül sor. Mindezeket egy többhetes célfelkészítés követ, amelynek a végén egy szakmai bizottság

javaslata alapján kiválasztják a váltásra tervezettek körét. Én személy szerint nagyon tudatos szakmai szempontok alapján választottam ezt a missziót. Miután az itthoni munkám a tisztképzéshez kötődik, fontosnak tartottam, hogy széles

körű és friss ismeretekkel, tapasztalatokkal rendelkezzek a haderő legfontosabb feladatairól. Látni kell, hogy az elkövetkező időszakra továbbra is jellemző lesz a Magyar Honvédség béke-műveleti szerepvállalása, de adott esetben egy komolyabb, a béke-műveletitől eltérő (kollektív védelmi) tevékenység is várhatóan többnemzeti közegben zajlik majd. Ennek megfelelően a tisztek felkészítésénél ezt célszerű figyelembe venni. Vagyis fel kell készíteni őket a nemzetközi környezetben történő helyállásra. A NATO és az EU vonatkozásában már volt „múltam”, de ENSZ-tapasztalatokkal még nem rendelkezem. Az általam vezetett tanszék portfóliójában

számos tantárgy foglalkozik az ilyen irányú felkészítéssel. Ezek közül kiemelném az elődöm, Czuprák Ottó nyugállományú ezredes által kezdeményezett és többnyire általam, angol nyelven tartott *NATO Staff Work Training* című tantárgyat, amelyet harmadéves, katonai vezető szakos tisztjelölteknek, valamint erasmusos hallgatónak tartunk. Nem nehéz belátni, hogy ehhez az oktatói tevékenységhez minél szélesebb nemzetközi műveleti tapasztalatra van szükség.

○ Milyen napi feladatokat kell végezniük, milyen kihívásokkal kell szembesülniük Cipruson?

U. L. A magyar kéksapkások elsősorban a szemben álló erők közötti ütközőzónában ellenőrzik a status quo tiszteletben tartását. Fő tevékenységük a katonai állások építésének és megerősítésének megfigyelése, a katonai manőverek és provokációk megelőzése, a légtérsértések felderítése, az illegális behatolók kiszűrése, továbbá a tiltott építkezések megakadályozása. Emellett békefenntartóink részt vesznek a rendfenntartásban, valamint a görög és török ciprióta vezetők közötti diplomáciai tárgyalások biztosításában is. A munkában mindenképpen kihívást jelent a művelet komplexitása (civil-katonai-rendőri), az idegen környezet, a többnemzeti közegben való együttműködés, az otthoniaktól való távolság, az összezártság, valamint az év jelentős részében tapasztalható extrém időjárás.

○ Eredményes munkájukhoz mennyire kell ismerni a helyi viszonyokat, a történelmet, a kultúrát, az ott élő emberek mindennapjait?

U. L. Minél jobban ismerjük ezeket, annál könnyebb dolgunk van. Az ilyen típusú műveletek nagyfokú alázatot igényelnek a békefenntartók részéről. Csak akkor tudjuk eredményesen ellátni a feladatainkat, ha tiszteletben tartjuk a helyi viszonyokat, ha tisztában vagyunk azzal, hogy itt „vendégek” vagyunk. Ilyen szempontból rendkívül szerencsés a helyzetem, mert eredeti szakmám szerint történész vagyok, ezért nem esik nehezemre ez a fajta szemléletmód. Talán ennek is köszönhető, hogy amikor az itteni főparancsnokságon megtudták a szakmai előéletemet, felkértek egy előadás megtartására a főparancsnokság számára a ciprusi konfliktusról, annak gyökereiről. Ha nem látjuk át a konfliktus tágabb, mélyre nyúló összefüggéseit, sokkal nehezebben boldogulunk a napi feladataink ellátásában.

○ Három helyőrségben vannak magyar katonák Cipruson. Ön melyikhez tartozik, és hogyan alkot a három helyőrség egy szerves egészet? Milyen a kapcsolat más nemzetek katonáival?

U. L. Legnagyobb számban Athienouban, a Szent István Táborban vannak magyarok. A kontingensparancsnokság Famagustában van, az ütközőzóna 4. szektorában, ahol a szlovák-magyar-serb kontingens tevékenykedik. Jómagam, öt másik magyar kollégámmal, az UNFICYP-főparancsnokságon, Nicosiában szolgálók egyéni beosztásban. Itt található még néhány békefenntartónk a Katonai Rendészetről és – március közepéig – a Parancsnoki Tartalék Erőknél. Mindez úgy alkot szerves egészet, hogy valamennyi

itt állomásozó magyar katona a magyar kontingens tagja. A kontingensparancsnok rendszeresen kapcsolatot tart a különböző kontingenselemekkel, amelyek élén nemzeti rangidős tisztek vannak, mint például én is a Nicosiában szolgáló magyar katonák esetében. Ebből a tisztségemből adódóan akár naponta többször is értekezünk a kontingensparancsnokkal, aki hetente legalább egyszer személyesen is megjelenik a településen. Időről időre a nicosiai kontingensem is részt vesz más helyőrségek magyar vonatkozású rendezvényein, például nemzeti ünnepek alkalmával. Más nemzetek katonáival meglepően jó a kapcsolatunk, különösen, ha azt nézzük, hogy az ENSZ tudatosan rakott össze olyan országokat, amelyek között korábban nem volt éppen felhőtlen a viszony. Így például angolok, argentinok, szlovákok és magyarok szolgálnak legnagyobb számban a műveletben. Kiváló barátságok szövődnek az egyes nemzetek katonáival. Ezt én el is neveztem „kettős békefenntartásnak”, hiszen azonfelül, hogy Cipruson fenntartjuk a békét, elősegítjük a kapcsolatok javítását azon részt vevő nemzetek képviselőivel is, akikkel a történelem folyamán nem mindig volt problémamentes a viszonyunk.

○ **Milyennek tartják a magyar békefenntartókat, milyen a megítélésük nemzetközi viszonylatban?**

U. L. Általában nem rossz a magyar békefenntartók megítélése, bár van még néhány dolog, ami tökéletesítésre szorul. Mindenképpen javunkra írható, hogy történelmünk megtanított minket arra a bizonyos alázatra, amiről korábban

már szóltam. Erről először a kétezres évek elején, egy interjúban olvastam, amit a magyar békefenntartók doajenjével, Papp István – ma már nyugállományú – alezredessel készítették. Minden hibánkkal együtt szembeötlő, hogy mennyire nincs meg bennünk az a fajta arrogancia, ami néhány szerencsésebb történelmű nagyhatalom békefenntartóira oly jellemző.

○ **Szakmai pályafutásában mit jelent Önnek ez a szolgálat? Hogyan tudja majd ezt hasznosítani, ha hazajön?**

U. L. Szakmai pályafutásom jelentős állomásának tekintem ezt a szolgálatot. Ahogy az előbb is említettem, van még mit javítani a magyar békefenntartók megítélésén, ezért úgy gondolom, jelentős mértékben hasznosítani tudom az itt szerzett ismereteket, tapasztalatokat az elkövetkező tisztgenerációk felkészítésében.

○ **Milyen tervei vannak katonai és oktatói, tudományos vonalon?**

U. L. Semmilyen feladat elől nem zárkózom el, amivel a Magyar Honvédség megbíz engem. Nem titkolom azonban, hogy távlati katonai terveim között szerepel egy NATO béketámogató műveletben való részvétel. 2012-ben már részt vettem EU-műveletben, most egy ENSZ-műveletben próbálom ki magam, azonban a NATO-val kapcsolatos tapasztalataim más forrásból táplálkoznak. Oktatói, tudományos vonalon elmondható, hogy régóta tudatosan készülök a habilitációra. Hazajövetelemet követően ennek teljesítése lesz az egyik nagy feladatomban. ●

Közösség a tudományért

Interjú Szabó Péterrel,
a Doktoranduszok Országos Szövetségének elnökével

SZÖVEG: DR. SZABÓ CSABA
FOTÓ: SZABÓ PÉTER ARCHÍV

Tavaly az NKE adott otthont az OTDK Had- és Rendészettudományi Szekciójának, ahol hallgatóink szép eredményt értek el. Az országos versenyre a karokon zajló tudományos diákkörökön át vezet az út. A Doktoranduszok Országos Szövetsége (DOSZ) közelmúltban megválasztott elnökével, Szabó Péterrel arról is beszélgettünk, hogy miért érdemes részt venni a TDK-k munkájában.

○ **Milyen megfontolásból pályázta meg a DOSZ elnöki tisztségét?**

Szabó Péter: Amióta az eszemet tudom, mindig szívesen vettem részt a közéletben. Középiskolai éveim alatt sportrendezvények szervezésével foglalkoztam, míg egyetemi éveimet a hallgatói önkormányzatiság berkein belül töltöttem. A DOSZ közösségében 2015 óta veszek részt tevékenyen mint az Agrártudományi Osztály elnöke és a Pannon Egyetem Doktorandusz Önkormányzat elnöke. Ennek köszönhetően hamar ráláthattam a DOSZ „mindkét lábának” működésére, emellett pedig már szinte az első „doszos” rendezvényt követően ráéreztem, ez a szervezet méltán tűzheti zászlajára mottóját: *Közösség a tudományért*. 2017 januárjától az intézmények támogatásának köszönhetően már a DOSZ elnökségi tagja lehettem, mialatt teljes képet kaphattam a szövetség működéséről. A DOSZ elnöki tisztségére szóló pályázat kiírását követően számos bátorító szót kaptam az intézményi doktorandusz önkormányzatok vezetőitől, a tudományos osztályok képviselőitől, illetve közvetlen kollégáimtól, kolléganőimtől. Mindezen támogató és bátorító szavak, valamint a szervezet iránt érzett köteleességtudat és tettvágy alapján döntöttem úgy, hogy megpályázom az elnöki tisztséget.

○ **Melyek az elnöki programjának legfontosabb célkitűzései? Sz. P. Szervezetünk legfontosabb feladata az érdekképviselés és az érdekvédelem. Az utóbbi évek egyik legfontosabb előrelépése volt az új doktori képzés rendszerének bevezetése. Az új**

rendszer szerinti első „szigorlatokat”, azaz a komplex vizsgákat idén szervezik meg először nagy számban, ezért erre a kérdésre nagyon oda kell figyelnünk. Kiemelten tekintünk a doktoranduszok életkörülményeinek javítására is, ezért dolgozunk a nyugdíj jogosultság megoldásán vagy a doktoranduszok családalapításának segítésén is. Fontosnak tartom kiemelni, hogy az érdekképviselési munkában nagyon komoly szövetségünk a HÖÖK is, akikkel rendszeresen egyeztetünk. Elnöki programom prioritása az intézményi doktorandusz önkormányzatiság fejlesztése, ezen a területen rengeteg tennivalónk van. Mindezek mellett több mint hatvan olyan projektünk van, amelyeken jelenleg is dolgozunk.

○ **Milyen a jövőképe és egyben a megítélése a szervezetnek a kormányzat, az egyetemek és a doktoranduszok körében?**

Sz. P. Meglátásom szerint a Doktoranduszok Országos Szövetsége elismert szereplője a felsőoktatási szektornak. Rendkívül konstruktív viszonyt ápolunk mind a kormányzati szereplőkkel, mind pedig egyéb más, felsőoktatásban érintett stakeholderekkel. Tapasztalataim szerint az intézményekkel, azok vezetőivel is kiváló a kapcsolatunk. Elnökként különösen szeretnék odafigyelni arra, hogy a lehető legtöbb intézményt, illetve doktoranduszt vonjunk be a DOSZ mindennapi életébe, munkájába. Ennek érdekében – új koordinációs eszközként – szakmai bizottságokat állítottunk fel, amelyekbe minden intézmény doktorandusz önkormányzata jogosult képviselőt delegálni. Mindemellett a DOSZ rendezvényeit

igyeckszünk a lehető legtöbb intézménybe elvinni. A DOSZ ismertségének javításán mindenképpen dolgoznunk kell. Ennek érdekében egy olyan új információs csatorna kialakításán is dolgozunk, amelynek segítségével közvetlenül érhetjük el a doktoranduszokat.

○ Olyan elődei voltak az elnöki székben, mint Gál András Levente, Csiszár Imre vagy Keresztes Gábor. Hogyan értékelné elődei munkáját?

Sz. P. Azt gondolom, hogy nem tisztem megítélni elődeim munkáját, de szinte kivétel nélkül minden korábbi DOSZ-elnök nevéhez kulcsfontosságú előrelépések fűződnek. Gál András Levente alapító elnök és Csiszár Imre újraalapító elnöki munkájának fontosságát szerintem nem kell ecsetelnem, míg Keresztes Gábor elnöki ciklusához az új doktori képzés bevezetése és a doktoranduszi ösztöndíjak emelése fűződik, ami az utóbbi évek talán legfontosabb előrelépése az érdekképviselet terén.

○ A közelmúltban tárgyalásokat folytattak Szendrő Péter professzorral, az OTDT elnökével. Hogyan látja az OTDK jelenét és jövőjét?

Sz. P. Az OTDT-vel, illetve annak elnökével, Szendrő Péter professzor úrral különösen jó, partneri kapcsolatunk van. Az OTDT-vel történő legutóbbi egyeztetésünkön abban állapodtunk meg, hogy a tehetség elismerése és a fiatal kutatói teljesítmények megismertetése, valamint Roska Tamás kutatói életműve előtti tiszteletadás céljából életre hívjuk a *Roska Tamás-előadások* intézményét. Roska Tamás-előadás tartására elismerő felkérést kaphat az a doktorandusz vagy doktorjelölt, aki kutatómunkája során az általa választott szakmai területen kiemelkedő teljesítményt nyújtott. Ennek értelmében Roska Tamás-előadás tartására 2018-at követően kétfévente, szekciónként egy, összesen 16 alkalommal kerül sor az Országos Tudományos Diákköri Konferencia adott szekciójának megnyitójá keretében. Fontosnak tartom megemlíteni, hogy a szövetség azt is vállalta, hogy a jövő évi OTDK-n minden szekciónál különdíjat ajánl fel. Korábbi TDK-s tapasztalataimra visszaemlékezve is úgy gondolom, hogy az OTDK kiváló lehetőséget nyújt arra, hogy a hasonló érdeklődésű fiatalok megvitathassák kutatási eredményeiket, illetve akár egy életre szóló emberi és szakmai kapcsolatokat alakítsanak ki. Mindezeket túl nagyszerű ajánlólevelet is jelent a jövőre nézve. Tágabb értelemben pedig kiemelt szerepe van a tudományos utánpótlás nevelésében, ezen

keresztül pedig a magyar nemzet társadalmi és gazdasági fejlődésében is.

○ Milyen megfontolásból ajánlott fel a szervezet különdíjat az NKE RTK 2017. évi őszi TDK-jára?

Sz. P. Vallom, hogy a DOSZ-nak kiemelkedő feladatai vannak a tehetséggondozás területén. Ez a feladat kettős: egyrészt felelősséggel tartozik a kiemelkedő teljesítményt nyújtó doktoranduszok tehetségének kibontakoztatási lehetőségeiért, ugyanakkor arra is nagy hangsúlyt kell helyeznie, hogy elősegítse a tudományos utánpótlás becsatornázását. A felsőoktatásban jelen lévő tehetséggondozás fejlesztése érdekében a DOSZ és a HÖÖK egyaránt elkötelezettek, ennek érdekében hosszú évek óta együttműködünk. A tehetséggondozás területén mindkét fél működtet olyan, valamennyi felsőoktatási intézményre kiterjedő, tehetséggondozást elősegítő (HÖÖK Tehetségmentor Program), tudományt ápoló (DOSZ Tavaszi Szél Konferencia, DOSZ Tudományos Osztályok rendezvényei) programot, amelyek segítségével a hallgatók széles körű elérése és a tudományos életbe

történi bevonása valósulhat meg. A DOSZ célja, hogy a HÖÖK Tehetségmentor Programjának régiói alapján, a tudományos osztályain keresztül támogassa a doktoranduszok egyre nagyobb mértékű részvételét a Tehetségmentor Programban mentorként. Javasoltuk egy többszintű tehetséggondozási program kidolgozását, ahol a hallgatót a középiskolai évei végétől egészen akár a doktori képzésig kísérik, ami egyfajta tudományos életpályamodell alapjaként is szolgálhat.

○ Ma Magyarországon milyen doktorandusznak lenni? Hivatás vagy karrier?

Sz. P. Az új doktori képzés (és ösztöndíjmelés) bevezetését megelőzően doktorandusz hallgatótársaimmal gyakran meggyeztünk viccesen azt, hogy mi – az elkötelezettségen és a hivatástudaton túl – kalandvágyból vagyunk doktoranduszok. Az új doktori képzés bevezetését követően felmenő rendszerben rendeződött az ösztöndíjak kérdése, így már anyagilag is jobb elismerésre számíthat egy fiatal kutató. Azt azonban mindenképpen meg kell jegyeznünk, hogy ez még mindig kevés a versenyszférában vagy a külföldön elérhető jövedelmekhez képest. Mindezeket túl azt gondolom, hogy doktorandusznak lenni inkább hivatást jelent, mint karriert, bár bízom benne, hogy hosszú távon mind szakmailag, mind pedig anyagilag kifizetődő lesz a doktoranduszi, fiatal kutatói pályát választani. ●

Út a választásokig Az egypártrendszerből a többpártrendszerbe

SZÖVEG: PODOBNI ISTVÁN
FOTÓ: OSZK, WIKIPÉDIA

„A Magyar Köztársaság független, demokratikus jogállam lesz, amelyben a polgári demokrácia és a demokratikus szocializmus értékei egyaránt érvényesülnek” – kiáltotta ki 1989. október 23-án a Parlament ablakán Szűrös Mátyás ideiglenes elnök a III. Magyar Köztársaságot.

Magyarország politikai átalakulása a szocialista alapokon nyugvó egypártrendszerből pluralista demokráciába 1985 és 1990 között zajlott le. A politikai átmenet alapvető értékei az erőszakmentesség és a politikai kompromisszumkészség voltak. A III. Magyar Köztársaság első szabad választását megelőző években napvilágra került számos társadalmi igény, amely a rendszerváltozás visszafordíthatatlan folyamatához vezetett. Átalakultak hazánk intézményrendszerei, valamint változás történt a kül- és gazdaságpolitikában egyaránt. Ez az átmenet egy olyan „kialkudott forradalomnak” nevezhető, amelynek eredményeképp történelmi jelentőségű lehetőséget vívott ki közel negyven év után az ország: újra szabadon rendelkezhetett a sorsáról.

REPEDEZIK A RENDSZER

A szocialista rendszer válsága, bukásának kezdete pontosan nem köthető egyetlen évszámhoz sem, mégis 1985 mondható több szempontból is szimbolikus fordulópontnak. 1985 márciusában lett Mihail Gorbacsov a Szovjetunió Kommunista

Pártjának új főtitkára, aki a keleti blokk politikai nyitásának egyik kulcsfontosságú szereplője. A Szovjetunióval párhuzamosan Magyarországon is megkezdődtek a reformista mozgólódások a politikai életben. A Magyar Szocialista Munkáspárt XIII. kongresszusa egyrészt a „tovább a lenini úton” jelszó szellemiségében zajlott, mégis a „gazdaság dinamizálása” szöveghasználatát az jelezte, hogy itthon is megindult egy szemléletmódváltás. A pártvezetés tovább már nem dughatta homokba a fejt: szembe kellett nézni az országot egyre súlyosabban érintő gazdasági nehézségekkel. A nyolcvanas években a magyar gazdaság teljesítménye egyre csak romlott, az ország adósságállománya folyamatosan nőtt. Ezeket a problémákat már nem tudták az állampárt vezetői a pártszékház falai között tartani, egyre nagyobb társadalmi nyilvánosságot kaptak. A gazdasági válság mellett a párton belül egyre több generációs konfliktus adódott, sorozatos személyi és politikai küzdelmek folytak. Az 1985-ben tartott országgyűlési választások során a képviselet több mint fele kicserélődött, köszönhetően az 1983-ban

módosított szabályoknak, amelyek bevezették a kötelező többséjű intézményét. A rendszer elkezdett repedezni. A jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény megvonta az Elnöki Tanácsról – ami nem melleleg a kollektív államfői intézmény jelentette – a törvényerejű rendeletek alkotásának jogát. Az állampárton belül megjelenő belső ellenzék a reformközgazdászok csoportja volt, akik ugyan közel álltak a párthoz, ám a gazdasági radikális reformok mellett a párt belső struktúrájának változását is javasolták. A rendszer ellenzéke még ennél is többet kívánt elérni: a monori találkozóon még együtt szereplő népi és demokratikus ellenzék más-más úton képzelte el megvalósítani a változásokat. Míg a demokratikus ellenzék radikálisabban elítélte az állampárttal való együttműködést, addig a népi-nemzeti vonal nyitott maradt a hatalom belső kritikusával való párbeszédre.

1988-ra világossá vált az a tény, hogy az MSZMP-n belül nyílt hatalmi harc zajlik. Ennek egyik meghatározó pontja, amikor 1988. május 22-én Kádár Jánost és holdudvarát eltávolították a párt Politikai Bizottságából és a Központi Bizottságból az MSZMP történelmi jelentőségű konferenciáján. Ez a politikai fordulat nemcsak a kádárista szekcióval szemben elkövetett puccs volt, hanem már egy régóta érő, vezetőségváltást kikényszerítő folyamat eredményének számított. Az elkövetkezendő 24 hónap eredményei bebizonyították, hogy a pártapparátus Grósz Károly vezette hatalomátvétele egy olyan reformfolyamatot eredményez, amely nem fog megállni a Kádár-korszak lezárásánál. Ez az átalakulás az új posztkommunista, reformkommunista középosztály felszabadulását, politikai hatalomátvételét eredményezte. 1988-ban az év közepén már elmondható, hogy az MSZMP megváltozott: fegyelmezett, leninista alapokon nyugvó, centralizáltan működő párt helyett egy sokszínű, lazán működő, mindenféle irányzatot felölelni kívánó keretszervezetté vált.

A párton belüli feszültségek mellett megjelent számos külső, változást sürgető elem. Ilyen volt a reformokra irányuló nyugati és a szovjet nyomás, vagy az újonnan kialakult rendszert már nyíltan bíráló, az állampárthoz képest merőben másképp gondolkodó politikai ellenzék. Számos tömegmegmozdulás vette kezdetét – mint például az erdélyi magyar kisebbség melletti szolidaritás, Nagy Imre történelmi megítélésének kérdése, a bős-nagymarosi vízlépcső problémája –, amelyeket az állampárt nem tudott megakadályozni. Egyre nagyobb volt a plurális politikai környezetre való igény. Az állampárt hatalma folyamatosan gyengült, legitimitási válságba került: az állampolgárok és a hatalom közti bizalmi szakadék egyre csak nőtt. A külföldi és hazai reformpárti erők összefogása végül nemcsak az akkori politika és az intézményrendszer lassú reformját eredményezte, hanem a végső széthullásához is vezetett.

KEREKASZTALOKON NYUGVÓ DEMOKRÁCIA

1989 a „kerekasztalok éve”, ekkor alakult meg és működött az Ellenzéki Kerekasztal (EKA), majd a Nemzeti Kerekasztal

(NEKA) is. 1989-ben sikerült tető alá hozni a megállapodást, amely megalapozta a békés, demokratikus politikai átmenetet, a rendszerváltozás egyik legfontosabb tényezőjét. Az Ellenzéki Kerekasztal 1989. március 22-től szeptember 18-ig működött. Célja az volt, hogy összefogja az 1987–1988-ban létrejövő ellenzéki, független szervezeteket, valamint hogy egy olyan platformot építsen ki, amellyel valamennyire ellensúlyozni tudja az állampárt nagyságát. Az EKA táborába tartozott az MDF, az SZDSZ, a FKGP, a Fidesz, a KDNP, a Magyar Néppárt, a Magyar Szociáldemokrata Párt, a Szabad Kezdeményezések Hálózata, valamint a Bajcsy-Zsilinszky Baráti Társaság. Az EKA független politikai és társadalmi szervezetek szövetségéként nevezte meg magát, amely az alkotmányos és demokratikus magyar utat részesítette előnyben, ezt kívánta szolgálni. Törekvéseik középpontjában a gazdaságot és a társadalmat sújtó válság megoldása állt. Az állampárt nyitott volt a tárgyalásokra.

A Nemzeti Kerekasztal alakuló ülését 1989. június 13-án a Parlament Vadásztermében tartották, ahol az EKA és az MSZMP képviselői mellett egy harmadik fél, az „állampártnál is baloldali” formáció foglalt helyet. Ezzel a húzással az MSZMP igyekezett középre pozicionálni magát, azonban a hangsúly az EKA-n volt. Az érdemi egyeztetések 1989. június 21-én kezdődtek meg. Antall József, Tölgyessy Péter és Orbán Viktor játszott szakmai és politikai vezető szerepet a tárgyalások során. Az állampárt részéről Fejti György próbált politikai manőverekkel lassítani a tárgyalások menetét, végül az MSZMP-ben bekövetkező nézőpontváltás következtében – amihez nagyban hozzájárult Kádár halála és a nyári időközi választások eredményei – Pozsgay Imre és a radikális reformszárny vette át a vezető pozíciót. 1989. szeptember 18-án sikerült megállapodniuk a feleknek: a munkában közel ezer közreműködő és szakértő vett részt, közvetlenül hatvan politikai kapcsolódott be a megállapodás és az ahhoz kapcsolódó hat törvénytervezet kialakításába. Törvényjavaslatot alkottak az alkotmány módosításáról, az Alkotmánybíróságról, a pártok működéséről és gazdálkodásáról, a büntető törvénykönyv módosításáról, a büntetőeljárás törvény módosításáról, valamint az országgyűlési képviselők választásáról.

A NEKA-tárgyalások során egy korszak mondhatni lezárult. Ezt mi sem szimbolizálja jobban, mint az, hogy Kádár János 1989. június 6-án meghalt. A NEKA-tárgyalások adták meg a legitimitációt a békés és demokratikus rendszerváltozásnak, megnyitva az utat az első szabad demokratikus választások előtt. Az 1989. október 6–9. között tartott MSZMP XIV. kongresszuson a Reformszövetség és a Népi Demokratikus Platform által kidolgozott tervezet alapján kimondták az állampárt, az MSZMP megszűnését, mellette pedig a MSZP megalakulását.

NÉGY IGENES NÉPSZAVAZÁS

Az országgyűlési választás előtt hazánk tesztelhetette a kialakulófélben lévő magyar demokráciát. A Fidesz és az SZDSZ nem írta alá a tárgyalások során született megállapodást, ugyanis érdeklentét alakult ki a köztársasági elnök választásának módjáról. A gyakorlati kérdés a következő volt: meg tudják-e akadályozni Pozsgay Imre államfői kinevezését. Az MSZMP/MSZP-s Pozsgay Imre volt a korszak egyik legnépszerűbb politikusa, az ellenzék ekkor még nem tudott kiállítani egy karakterben hozzá méltó ellenfelet. Az államfői tisztség mellett a népdönthetett a munkásörsegről, az MSZMP vagyonáról, valamint hogy a pártszervezetek kivonuljanak-e a munkahelyekről. A népszavazást 1989. november 26-ra írták ki. Az utolsó három kérdés már a szavazás előtt eldőlt, a társadalom elsöprő, 95 százalékos többséggel igent mondott a felsorolt kommunista intézmények és a hozzájuk kapcsolódó kérdések eltörlésére. Viszont az SZDSZ és szövetségesei intenzív kampánnyal, ám így is csak egy hajszállal tudták elérni a céljukat. A választók 50,07 százalékkal mondtak igent az államfői kérdésre, ami mindössze hat ezer voksnyi különbség volt. A népszavazás nyertese az SZDSZ lett, így a rivaldafénybe kerülve esélyes riválisává vált az MDF-nek, amely ezzel jelentős presztízsvesztést szenvedhetett el magának. Vesztesnek pedig egyértelműen az MSZP nevezhető, amelyre a választás antikommunista kampánya rásütötte bélyegét, ezzel politikai karanténba helyezve az utódpartot.

ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐ-VÁLASZTÁS

Ahhoz, hogy meg lehessen valósítani a többpártrendszert és a békés politikai átmenet koncepcióját, a választási rendszer

gyökeres átalakításához, új országgyűlési képviselő-választásról szóló törvény elfogadására volt szükség. A NEKA közreműködésével sikerült egy olyan választási törvényt megalkotni az országgyűlési képviselők választásáról szóló 1989. évi XXXIV. törvénnyel, amely létrehozásának módját és megoldásainak komplexitását tekintve egyedülállónak mondható a kor Európájában.

A választási törvény kimondta: „A választójog általános és egyenlő, a szavazás közvetlen és titkos”. A törvény komplexitását a kialakult kombinált, vegyes választási rendszer jelentette, amely ötvözte azt a szempontot, hogy az egyéni választókerületekből a választópolgárok által ismert és legitimitással rendelkező képviselők kerüljenek be a rendszerbe, míg a másik oldalról a pártlistákról a leadott szavazatok arányában kerüljenek be a képviselők. Tehát az új magyar vegyes választási rendszer 386 parlamenti képviselői mandátumról döntött, amelyeket két elv szerint, három ágon oszt szét. Az országot 176 egyéni választókerületre osztotta, ahol a mandátumok elnyerése többségi elv alapján kétfordulós rendszerben zajlott. A következő ág a területi listás ág, amelyet a 19 megye, valamint a főváros egy-egy területi választókerülete alkot, a listás arányos rendszerben megyénként előre meghatározott mandátum szerezhető, népességarányosan felosztva 4-től 28-ig, így összesen maximum 152 darab mandátumot lehet kiosztani. A harmadik ág az országos lista, ahol az előző két csoport „fel nem használt szavazatai felkerülnek” az országos kompenzációs listára, ahol minimum 58 darab képviselői mandátumot osztanak ki arányosan. A két fordulót 1990. március 25-én és 1990. április 8-án tartották, ahol végül az MDF megszerezte a mandátumok közel 42,5 százalékát, az SZDSZ pedig majdnem a negyedét. A szavazók letették voksukat a rendszerváltozás mellett, viszont elzárkóztak a szélsőségektől és a radikálisabb elemektől. A III. Magyar Köztársaság első parlamenti időszakában egy stabil többséggel rendelkező jobbközép kormánykoalíció vezethette az országot, amely eltért a nyugat-európai típusú konzervatív jobboldali felfogástól, a gazdaság radikális és gyors államtanítása helyett inkább a népi-nemzeti értékekre, alapokra helyezték a hangsúlyt. ●

Húsvéti tojás és locsolkodás

Március végétől kezdve nemcsak a tavaszközöntő programok közül választhatunk, hanem a húsvéti népszokásokhoz kapcsolódó eseményeken is részt vehetünk. A keresztény emberek számára a húsvét egyet jelent Jézus kereszthalálát követő feltámadásával és az emberiség megváltásával, de ez nem csak a vallásos emberek ünnepe. Az évnek ebben a szakában lehetőségünk nyílik több időt tölteni szereteteinkkel egy hagyomány előtt tisztelegve: közösen tojást festeni, locsolkodni, mulatni. Szerte az országban számos kiváló rendezvény várja az érdeklődőket a húsvéti ünnepek alkalmával. Hadd ajánljunk ezek közül néhányat!

Hollókői Húsvéti Fesztivál

2018. március 30. – április 2. Hollókő

Hollókő Ófalu a látogatókat visszarepíti az időben, és folyamatos programokat kínál számukra. A háromnapos fesztivál során a hagyományok és az életöröm nevében családi, gyermek- és gazdag folklórprogramok, palóc gasztronómia, locsolkodás és koncertek várják az érdeklődőket.

Szalóki Húsvét

2018. március 31. Egerszalók

Észak-Magyarország varázslatos községe húsvét alkalmából feleleveníti a húsvéti népszokások legjellegzetesebb elemeit. A tojásfestés hagyományain belül megismerhetik a résztvevők a tojásírás csínját-bínját

és a kismesterségek fortélyait. A közösség legkedvesebb multságát, a locsolkodást sem szabad kihagyni, amelyet néptánc, népzene, népi játék, valamint kisállat-simogató tesz még színesebbé és vonzóbbá kicsik és nagyok számára egyaránt.

Családi Nyúlkergető

2018. március 31. – április 1. Zalakaros

Zalakaros az ország legvirágosabb városa, ám nemcsak virágokban gazdag parkjairól és zöldellő dombjairól híres, hanem a Családi Nyúlkergető húsvéti tavaszközöntő programról is. A kétnapos esemény a gyermekekről és a családról szól, így aki kikapcsolódásra vágyik húsvétkor, annak szórakozást és pihenést ígér a zalakarosi Nyúlkergető.

Húsvéti Vigadalom Hévízen

2018. április 1–2. Hévíz

Hévíz elsősorban gyógyvize miatt kedvelt úti cél, ám április elején a húsvéti hagyományok ünneplése veszi át a főszerepet a város és az odalátogatók életében. Az ünnepkörhöz

tartozó népszokásokat, tradíciókat a magyar népművészet és folklór legismertebb képviselői mutatják be. Mindemellett a húsvéthoz tartozó ételekre, italokra, népi játszótérre és kézműves vásárra is számíthatnak a húsvéti mulatságra vágyók.

Húsvét a szentendrei skanzenben

2018. április 1–2. Szentendre

A szentendrei skanzen Szabadtéri Néprajzi Múzeuma a régi, falusi húsvétek emlékét idézi fel hímes tojással, locsolkodással, locsolóbállal, kézműves udvarral és bárány-szépségsversennyel. A gyermekek számára bábelodásokat és a húsvét titkát kutató túrát is rendeznek. Színvonalas koncertek szórakoztatják a látogatókat, többek között fellép a Kaláka együttes is.

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem gondozásában Újraindult az *Európai Tükör* című tudományos folyóirat

EURÓPAI TÜKÖR

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem tudományos folyóirata

A LAPSZÁM TARTALMÁBÓL

TANULMÁNY

Navracsics Tibor: Intézményi jövőképek a Brexit utáni időszakban
Palánkai Tibor: Javaslat az integrációelmélet újragondolására
Szemlér Tamás: Úton a fiskális federalizmus felé?
Kruzslicz Péter: A határtalanság határai?

KÖNYVISMERTETÉS

Sulyok Tamás: Ízelítő Gombos Katalin *Az Európai Unió jogrendszere és közjogának alapjai* című könyvéhez

XX. évfolyam, 1. szám | 2017.

A megújult folyóiratot elméleti és gyakorlati szakemberekből, valamint tudományos kutatókból álló, független szerkesztőbizottság szerkeszti. Céljuk, hogy az Európai Tükör egyszerre legyen az Európa-tanulmányok multidiszciplináris tudományterületen a legjelentősebb tudományos kutatási eredmények közlöje, és a hazai döntéshozók számára stratégiai, szakpolitikai javaslatok megjelentetője is.

Az aktuális szám elérhető az egyetem weboldalán:

Kapcsolat: europaitukor@uni-nke.hu

A XX. SZÁZADI MAGYAR TÖRTÉNELEM ÚTVESZTŐI
EDDIG ISMERETLEN LEVÉLTÁRI FORRÁSOK ALAPJÁN

Kun Miklós

Széchenyi-díjas történész előadás-sorozata

LUDOVIKA
SZABADEGYETEM

ÁPRILIS

7. Felvidék és Erdély magyarságának tragédiája eddig ismeretlen
szovjet források tükrében

8. Politikai perek Kelet-Európában (1940/50-es évek)

9. Egy lelki sérült fiókdiktátor tündöklése és bukása:
Rákosi Mátyás titkos moszkvai kapcsolatai

10. A „szocialista” Budapest tervezett szerepe a két világrend közötti,
Sztálin által kijelölt összecsapásban

MÁJUS

11. „Hány hadosztálya van a pápának...”

Hogyan avatkozott be a Kreml a kelet-európai egyházak életébe?
(1940/50-es évek)

12. Milyen szerepet játszott a szovjet politikai rendőrség tábornoki kara
az 1956. évi magyar forradalom és szabadságharc eltiprásában?

Regisztrálni a következő elérhetőségen lehet:

<http://regisztracio.uni-nke.hu/szabadegyetem>